

Vård- och äldrenämndens ledamöter och ersättare kallas härmed till sammanträde i Ramnåsgatan 1, Sessionssal, plan 2, **tisdagen den 17 maj 2022 kl. 18:00**

Vård- och äldrenämndens sammanträde är öppet för allmänheten (utom vid ärenden som avser myndighetsutövning eller sekretess)

Johan Wikander
Vård- och äldrenämndens
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Förhinder anmäls alltid till Malin Länsberg, 033 353666 eller via e-post:
Malin.Lansberg@boras.se

Partigruppsmöten för politisk beredning inför sammanträdesdagen:

Moderaterna och Kristdemokraterna träffas den 16/5 i Skräddaren (plan 2), klockan 15:00.

Mitt-S-samverkan träffas den 16/5 i Sömmerskan (plan 2), klockan 17:00.

Vänsterpartiet träffas den 17/5 i Sömmerskan (plan 2), kl. 14:45.

Ärende

1. Allmänhetens frågestund
Dnr 722
2. Upprop och val av justerande person
Dnr 723
3. Förvaltningschefen informerar
Dnr 724
4. Fastställande av föredragningslista
Dnr 725
5. Budgetuppföljning tertialrapport 1 2022
Dnr 2022-00102 1.1.3.1
6. Yttrande över revisionsrapport - Granskning av samordnad varudistribution
Dnr 2022-00042 1.1.3.1
7. Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL Kvartal 1 2022
Dnr 2022-00100 1.1.3.1
8. Uppdragsavtal mindre matsvinn och avfall i äldreomsorgen
Dnr 2022-00098 1.1.3.1
9. Behovsprognos 2022-2032, med utblick mot 2035
Dnr 2022-00105 1.1.3.0
10. Begäran om förstudie för utökning av platser på vård- och omsorgsboende i serviceorten Fristad
Dnr 2022-00112 1.1.3.1
11. Begäran om förstudie för ett nytt vård- och omsorgsboende
Dnr 2022-00113 1.1.3.1
12. Yttrande över överprövning av tilldelningsbeslut i upphandling Driftentreprenad av Vård- och omsorgsboenden
Dnr 2022-00114 1.1.3.1
13. Kartläggning av Vård- och äldrenämndens arbete för att minska äldres ofrivilliga ensamhet
Dnr 2022-00104 1.1.3.1
14. Revidering av delegationsordning 2022-05-17
Dnr 2022-00103 1.1.3.0
15. Uppföljning av Kommunfullmäktiges uppdrag som inte ingår i budget
Dnr 2022-00101 1.1.3.0
16. Anmälningssärenden 2022-05-17
Dnr 2022-00110 1.1.3.1
17. Delegationsbeslut 2022-05-17
Dnr 2022-00111 1.1.3.1

18. Tilldelningsbeslut Tvättservice - sekretess
Dnr 2022-00063 2.5.1.1

buffertmedel innevarande år.

Beslutsunderlag

1. Tertial 1 Vård- och äldrenämnden

Samverkan

Informeras vid FSG 2022-05-11

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Tertial 1 2022

Vård- och äldrenämnden

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Visionens målområden - indikatorer och uppdrag	3
2.1 Omsorg om varandra och miljön	3
2.2 Människor möts i Borås	5
2.3 Egen organisation	5
3 Intern kontroll	6
4 Nämndens verksamhet 1	7
4.1 Resultat	7
4.2 Verksamhetsanalys	8
5 Konsekvenser av coronaviruset	14
6 Jämställdhetsperspektivet	14
7 Verksamhetsmått	15
7.1 Äldreomsorg	15

1 Inledning

Vård- och äldreomsorgen har ett samlat ansvar för den äldreomsorg och hemsjukvård som bedrivs i kommunen. Nämnden ansvarar också för förebyggande och öppna verksamheter riktade till seniorer. Målbilden för nämnden är en likvärdig och rättvis service till stadens invånare oavsett vilket kön, sexuell läggning eller ekonomisk ställning man har eller var invånaren bor.

Nämnden ser att den effekt som uppstod på grund av pandemin under våren 2020 med mindre efterfrågan på nämndens insatser är bruten. Sedan hösten 2021 har insatserna och därmed även volymerna för nämnden ökat. Nämnden har en ansträngd situation gällande att få så kallade vobobeslut verkställda. Det in sin tur ger effekter på beläggningssituationen inom korttid som i sin tur ger effekter på beslutade och utförda timmar inom hemtjänsten.

I kölvattnet av pandemin har flertalet brister i nämndens verksamhet kopplat till smittskydd belysts. Det berör behovet av medarbetarnas skyddsutrustning, vikten av dagliga insatser från lokalvården samt kvalitetssäkrad hantering av tvätt. I förlängningen kommer detta medföra ökade kostnader för nämnden. Kommunfullmäktige tog i början av året ett beslut om att verksamheten från 2022 ska bekosta skyddsutrustning. Beslutet påverkar nämndens ekonomi med uppskattningsvis 12,0 mnkr, kostnader som finansieras av nämndens buffertmedel innevarande år.

2 Visionens målområden - indikatorer och uppdrag

2.1 Omsorg om varandra och miljön

Målbild

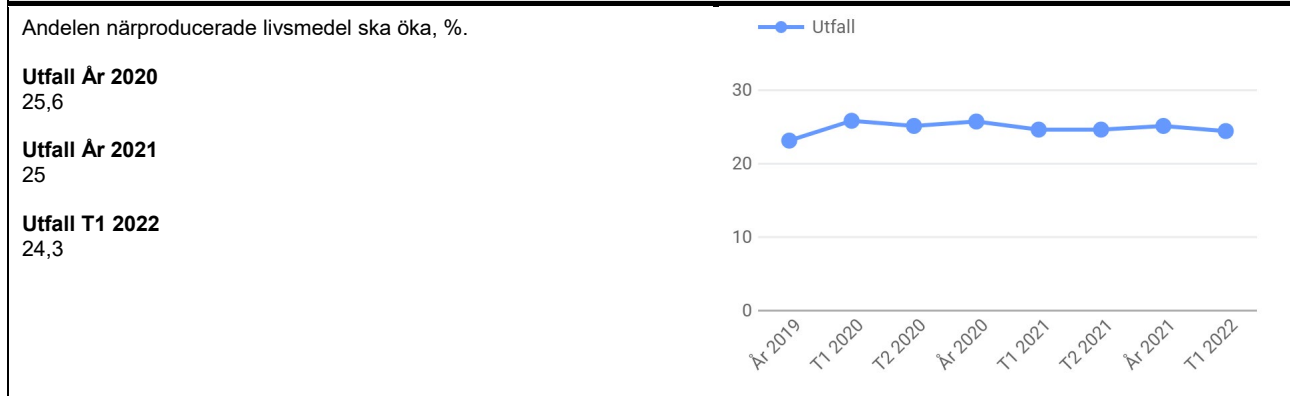
I Borås tar vi ansvar genom att behandla varandra och vår miljö med omsorg. Vi lever i harmoni med en rik natur, vår omvärld och med andra människor. Social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet är grunden för våra val och beslut.

Att människor i Borås är olika är en styrka. Samtidigt har alla likvärdiga förutsättningar. Oavsett ålder och livssituation får invånarna stöd för att kunna leva ett rikt liv. Alla i Borås är viktiga och kan vara delaktiga i hur vårt samhälle utvecklas. Vi tar gemensamt ansvar för varandra genom att visa tillit och bjuda in till dialog.

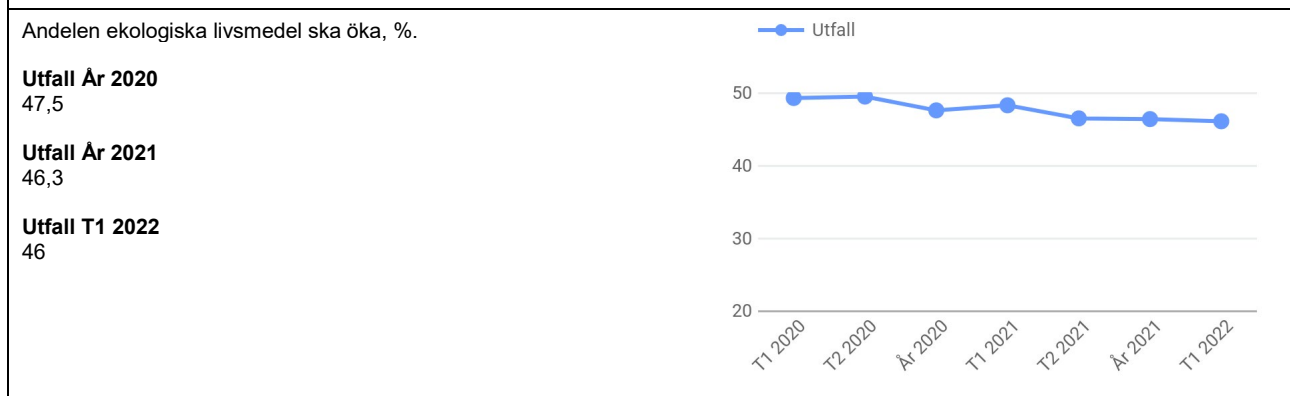
Vi tar gemensamt ansvar för miljön genom att återanvända och återvinna samt hantera energikällor och naturresurser på ett hållbart sätt. Insikt om det ömsesidiga beroendet mellan stad och landsbygd, människa, natur och omvärld finns hos oss alla. Lokalt är det enkelt att förflytta sig med kollektivtrafik, till fots och med cykel, men också längre resor kan vi göra klimatsmart.

Kommunfullmäktiges indikatorer

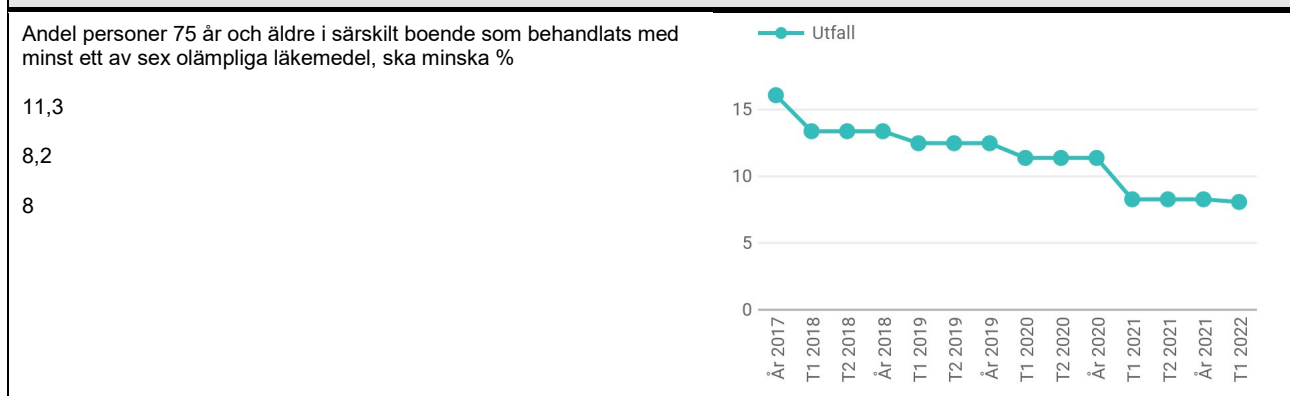

Kommentar Resultatet för närproducerat har sedan senaste mätpunkten, bokslut 2021, minskat något och därmed är inte målet uppfyllt. Då antalet närproducerade produkter är kopplat till upphandlat avtal finns svårigheter att påverka resultatet nämnvärt under innevarande avtalsperiod. Distributionscentralen kan möjliggöra att fler närproducerade produkter kan komma att upphandlas under 2022/2023.

Kommentar Andelen ekologiska inköp har minskat något jämfört med senaste redovisningen. Därmed är inte målet uppfyllt. Det finns en oro för ökade livsmedelskostnader i samband med världsläget som har påverkat verksamheten att vara något mer restriktiva kring ekologiska inköp där prisskillnaden är betydande.

Verksamhetens indikatorer

Kommentar Målet är uppnått, den positiva utvecklingen fortsätter. Dialog förs löpande i Närvårdssamverkan och Lokal arbetsgrupp äldre, då frågan om olämpliga läkemedel är en samverkansfråga mellan vårdcentraler och Vård- och äldreförvaltningen. Borås Stad redovisar regelbundet statistik om genomförda läkemedelsgenomgångar. Verksamhetens mål är att läkemedelsgenomgångar genomförs vid vård- och omsorgsboende en gång per år. Vårdcentralernas intervall för årskontroll/läkemedelsgenomgång varierar mellan 12-15 månader. Det medför att det är svårt att få jämförbara siffror vilket påverkar nämndens möjlighet till måluppfyllelse. Läkemedelsgenomgångar är en återkommande punkt vid samverkansmöten mellan vårdcentralerna och hemsjukvården i syfte att förbättra kvaliteten för patienten.

Läkemedelsprocessen pågår, där olika delar bland annat rutiner för läkemedelshandtering, läkemedelsgenomgångar, kompetensfrågor och patientsäkerhet kommer att finnas med. Syftet är att kvalitetssäkra läkemedelshandringen.

2.2 Människor möts i Borås

Målbild

I Borås finns gott om platser för människor att mötas under dygnets flesta timmar. I Borås möts vi till vardags och till fest, spontant eller planerat.

De många mötesplatserna är våra offentliga vardagsrum som finns i stad, på landsbygd och digitalt. Här finns möjlighet att enkelt uppleva ett brett utbud av kultur, vår fina natur, att idrotta och att träffa andra människor.

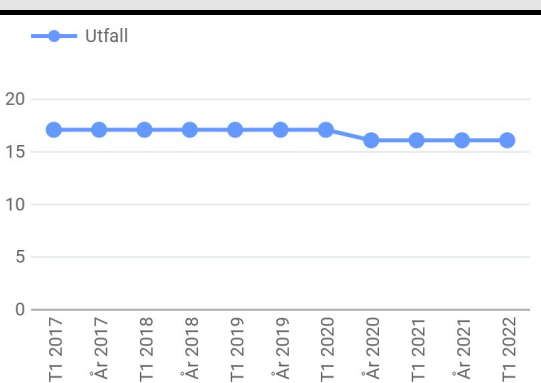
Stora möten och evenemang, många internationellt uppmärksammade, sätter Borås på kartan som en mötes- och evenemangsstad.

I Borås är möten ett sätt att leva.

2.2.1 Kommunfullmäktige

Uppdrag	Status T1 2022	Kommentar
Vård- och äldre- och barnnämnden ska i samverkan med Förskolenämnden pröva möjligheten att införa någon form av integrerad verksamhet för barn och äldre, till exempel på Kristineberg.	■ Ej genomfört	Nämnden har ännu inte påbörjat uppdraget, men har för avsikt att inom kort göra så.

2.3 Egen organisation

Kommunfullmäktiges indikatorer																									
Antal personer som en hemtjänsttagare möter, antal/14 dagar ska minska (medelvärde)	 <p>— Utfall</p> <table border="1"><thead><tr><th>År</th><th>Utfall</th></tr></thead><tbody><tr><td>T1 2017</td><td>16</td></tr><tr><td>År 2017</td><td>16</td></tr><tr><td>T1 2018</td><td>16</td></tr><tr><td>År 2018</td><td>16</td></tr><tr><td>T1 2019</td><td>16</td></tr><tr><td>År 2019</td><td>16</td></tr><tr><td>T1 2020</td><td>16</td></tr><tr><td>År 2020</td><td>16</td></tr><tr><td>T1 2021</td><td>16</td></tr><tr><td>År 2021</td><td>16</td></tr><tr><td>T1 2022</td><td>16</td></tr></tbody></table>	År	Utfall	T1 2017	16	År 2017	16	T1 2018	16	År 2018	16	T1 2019	16	År 2019	16	T1 2020	16	År 2020	16	T1 2021	16	År 2021	16	T1 2022	16
År	Utfall																								
T1 2017	16																								
År 2017	16																								
T1 2018	16																								
År 2018	16																								
T1 2019	16																								
År 2019	16																								
T1 2020	16																								
År 2020	16																								
T1 2021	16																								
År 2021	16																								
T1 2022	16																								
Utfall År 2020 16																									
Utfall År 2021 16																									
Utfall T1 2022 16																									
Kommentar Resultatet är 16 personer som tidigare mätning. Personalkontinuitet innebär att den enskilde får vård och omsorg av så få olika personal som möjligt. Åtgärder som vidtagits för att nå måloppfyllelse är en utökning av grundbemanningen, dvs högre andel tillsvidareanställda medarbetare och färre andel timvikarier. Verksamheten arbetar också aktivt med säkra att medarbetarna har de kompetenser som krävs, som exempelvis körkort och medicinska insatser utifrån delegation. En god schemaläggning efter verksamhetens behov där personalen är indelad i mindre grupper knutna till vissa brukare är en annan åtgärd för att uppnå måloppfyllelse. Införandet av en fast omsorgskontakt som kommer att genomföras framöver överensstämmer väl med vikten av en god kontinuitet. Att minska frånvaro och att öka trivsel bland medarbetarna är en annan viktig åtgärd som främjar en god kontinuitet. Exempel på faktorer som kan påverka kontinuiteten negativt kan vara antalet beviljade besök per dygn en brukare har samt behov av dubbelbemanning samt när verksamheten inte lyckas säkra de kompetenser som krävs i den mindre arbetsgruppen.																									

Kommunfullmäktiges indikatorer	
<p>Andel sjukfrånvaro av ordinarie arbetstid ska minska, %.</p> <p>Utfall År 2020 12</p> <p>Utfall År 2021 10,5</p> <p>Utfall T1 2022 10,6</p>	
<p>Kommentar</p> <p>Vård- och äldreutskottet uppvisar ett resultat för april 2022 på samma nivå som för hela 2021. Efter att pandemin i sin tredje våg skapade stora bemanningsproblem i januari har det under följande månader varit en sjunkande sjukfrånvaro från en exceptionell hög nivå. Att en stor andel av medarbetarna nu har vaccinerats både med omgång 2 och 3 samt att verksamhetens fortsatta arbete med de basala hygienrutinerna och begränsningen av smittspridningen har haft en positiv påverkan på sjukfrånvaron.</p> <p>Effekterna av pandemin fortsätter vara synliga i sjukfrånvarosiffrorna även för denna period men efter den höga sjukfrånvaron under januari har sjukfrånvaron sjunkit anmärkningsvärt och går nu mot nivåer som vi inte sett sedan innan pandemin. (Sjukfrånvarostatistiken släpar en månad varför det är perioden till och med 31 mars i år som redovisas här.)</p> <p>I ett långsiktigt perspektiv fortsätter nämnden arbetet med att minska sjukfrånvaron. Screeningar av enheter inom ramen för Borås Stads övergripande projekt "Frisk organisation" fortsätter även under innevarande år. Genomlysningarna har lett till olika insatser såsom chefscoachning och/eller grupputvecklingsinsatser.</p>	
<p>Arbetad tid för timavlönade omräknat till årsarbeten ska minska.</p> <p>Utfall År 2020 164,1</p> <p>Utfall År 2021 157,7</p> <p>Utfall T1 2022 163,5</p>	
<p>Kommentar Den arbetade tiden för timavlönade har under tertial 1 2022 ökat något. Den troliga orsaken är främst pandemins tredje våg under januari där bemanningssituationen var extremt ansträngd. Att samtliga verksamheter är fullbelagda samt en hög vårdtyngd inom hemtjänsten leder till att samtliga frånvaroluckor i stort sett måste ersättas.</p> <p>När det gäller antalet årsarbetare per månad sjunker dessa från och med februari och närmar sig nivån som var innan pandemins utbrott. Detta anser vi är vi effekten av verksamheternas ökade grundbemanning. Det finns en förhoppning om ett mer normalläge där utnyttjandet av timavlönade återgår med fortsatt sjunkande siffror.</p>	

3 Intern kontroll

I Vård- och äldreutskottets interna kontrollplan finns inga kontrollmoment som ska följas upp per månad, kvartal, tertial eller halvår. Varje riskområde följs upp kontinuerligt under året och redovisas för nämnden en gång per år.

uppträda på nämndens ekonomiska resultat.

Intäkterna har en total avvikelse på -2,7 mnkr. Statsbidragen har en negativ avvikelse gentemot budget på 3,8 mnkr, en avvikelse som under året förväntas minska och vid årets slut uppgå till -1,5 mnkr.

Avvikelsen förklaras av att det finns mindre asylsökande brukare att återsöka medel för än tidigare år. Avgifter och övriga intäkter har för perioden en positiv avvikelse på 1,1 mnkr och beror till stor del på ökade egenavgifter på grund av ökad efterfrågan av nämndens insatser.

Kostnaderna har för perioden en positiv avvikelse mot budget på 19,2 mnkr och beror främst på lägre personalkostnader om 11,6 mnkr samt lägre kostnader för material och tjänster om 5,6 mnkr.

Anledningen att personalkostnaderna avviker från budgeten beror dels på vakanser, men även att kompetensutvecklingsinsatser ännu inte belastar utfallet. Anledningen att kostnaderna för material och tjänster har en avvikelse gentemot budget beror bland annat på att en del av nämndens planerade arbeten ännu inte belastar resultatet, såsom till exempel trygghetskapande välfärdsteknik. Vid årets slut beräknas kostnader generera ett överskott på 8,6 mnkr, främst inom personalkostnader som har en mindre prognostiserad avvikelse gentemot budget på 1,0 %.

4.2 Verksamhetsanalys

Verksamheternas nettokostnader

Tkr	Utfall jan-apr 2021	Nämnd-budget 2022	Budget jan-apr 2022	Utfall jan-apr 2022	Avvikelse jan-apr 2022	Prognos-avvikelse
Central administration						
Intäkt	2 113	1 770	590	1 445	855	0
Kostnad	-13 765	-49 514	-16 505	-14 089	2 416	2 000
Nettokostnad	-11 652	-47 744	-15 915	-12 644	3 271	2 000
Politisk verksamhet						
Intäkt	0	0	0	0	0	0
Kostnad	-719	-2 732	-911	-706	205	0
Nettokostnad	-719	-2 732	-911	-706	205	0
Vård och omsorg i ordinärt boende						
Intäkt	20 294	60 945	20 778	19 824	-954	1 000
Kostnad	-240 819	-791 554	-253 738	-239 662	14 076	17 200
Nettokostnad	-220 525	-730 609	-232 960	-219 838	13 122	18 200
Vård och omsorg i särskilt boende						
Intäkt	26 949	93 729	31 243	29 528	-1 715	300
Kostnad	-171 949	-672 414	-212 220	-211 042	1 178	-10 300
Nettokostnad	-145 000	-578 685	-180 977	-181 514	-537	-10 000
Övrig verksamhet						
Intäkt	8 908	31 107	10 369	9 478	-891	-4 900
Kostnad	-39 906	-131 657	-42 940	-41 652	1 288	-300
Nettokostnad	-30 998	-100 550	-32 571	-32 174	397	-5 200
Buffert						
Intäkt	0	0	0	0	0	0
Kostnad	0	-2 630	-877	0	877	0
Nettokostnad	0	-2 630	-877	0	877	0

Tkr	Utfall jan-apr 2021	Nämnd-budget 2022	Budget jan-apr 2022	Utfall jan-apr 2022	Avvikelse jan-apr 2022	Prognos-avvikelse
Totalt						
Intäkt	58 264	187 551	62 980	60 275	-2 705	-3 600
Kostnad	-467 158	-1 650 501	-527 191	-507 151	20 040	8 600
Nettokostnad	-408 894	-1 462 950	-464 211	-446 876	17 335	5 000

Central administration

Ekonomi

För perioden redovisar verksamheten ett överskott på 3,3 mnkr, vilket förklaras av intäkter som ännu inte är utfördelade till utförande verksamheter. Även på kostnadssidan finns överskott som förklaras av ännu inte tillsatta alternativa vakanta tjänster samt att kostnader för årets planerade utvecklingsprojekt ännu inte börjat belasta ekonomin, såsom exempelvis framtidens vårdmiljö (FVM).

Det tidigare befarade underskottet avseende införandet av Trygghetsskapande välfärdsteknik bedömer förvaltningen inte längre vara aktuellt och har lyfts ur prognosen.

Analys av verksamheten

Förvaltningens stödfunktioner stöttar verksamheten i deras arbete att uppnå sina mål och är i högsta grad inblandade i förbättringsarbeten i hela organisationen. Mycket av det förbättringsarbetet som inte kunnat genomföras under pandemin hoppas nämnden på att kunna återuppta under året.

Införandet av Trygghetsskapande välfärdsteknik tar mycket tid i anspråk och förväntas vara utrullat till fullo under året. Just nu pågår pilotprojekt och ett breddinförande på vård- och omsorgsboendena planeras under hösten.

SKR har en pågående överenskommelse med regeringen för perioden 2020-2022 gällande "Teknik, kvalitet och effektivitet med den äldre i fokus" som syftar till att ge kommunerna bättre förutsättningar att utveckla sin verksamhet genom digitalisering inom äldreomsorgen. Borås Stad är även utsedd som en av tio modellkommuner i överenskommelsen, vars syfte är att Staden tillsammans med SKR ska dela med sig av erfarenheter till övriga kommuner och fortsätta den digitala utvecklingen med att ge seniorer ett digitalt innanförskap. Projektet finansieras av statsbidrag och har möjliggjort att anställa ytterligare en verksamhetsutvecklare och en halvtid kommunikatör för att genomföra uppdraget på bästa möjliga sätt.

Politisk verksamhet

Ekonomi

Verksamheten har en positiv avvikelse på 0,2 mnkr jämfört med budgeten och förväntas vid årets slut ha förbrukat hela det budgeterade utrymmet.

Analys av verksamheten

Nämnden har hittills haft fem möten, varav ett extrainsatt, och planerar för ytterligare sju möten under året. Likt tidigare år planeras det att i anslutning till sammanträdena genomföras informations- och utbildningsinsatser för nämnden. Nämnden beslutade under föregående år att genomföra ett test med webbsända sammanträden, vilket kommer pågå under ett års tid för att sedan utvärderas.

Nämnden tog vid ett extrainsatt möte i januari beslut om att verksamheten fick möjlighet att ställa in vissa insatser, som kunde prioriteras bort utan att brukare skulle påverkas negativt, då verksamheten hade en mycket utmanande bemanningssituation och svårt att utföra samtliga insatser. Ett beslut som upphörde 13 februari då bemanningläget stabiliserats.

Ordinärt boende

Ekonomi

För perioden redovisas ett positivt resultat på 13,1 mnkr och årets prognos uppgår till ett överskott på 18,2 mnkr. Överskottet för perioden beror bland annat på att kostnader för verksamhetens arbete avseende införandet av Trygghetsskapande välfärdsteknik ännu inte börjat belasta verksamheten och att avsatta medel för sommarens introduktioner ännu inte nyttjats. Avvikelsen för volymer inom ordinärt boende uppgår för perioden till 2,2 mnkr. Bostadsanpassningen redovisar för perioden visar ett överskott på 0,8 mnkr.

På beställarsidan prognostiseras ett överskott för året på 11,0 mkr, av dessa utgör volymer 8,9 mnkr (hemtjänsten +14,0 mnkr, dagverksamheten +3,5 mnkr samt korttid/växelvård -8,6 mnkr). I underskottet avseende korttidsvård ingår även köp av plats i Ulricehamn till en uppskattad kostnad på 2,1 mnkr. En budgetavvikelse på statsbidrag beräknas till -1,6 mnkr, som beror på fler att antalet brukare utan svenskt medborgarskap blir allt färre. Utöver detta beräknar beställarsidan ett underskott för färdigbehandlade patienter på sjukhus på -0,7 mnkr samt ett överskott avseende bostadsanpassning på 2,0 mkr.

Utförarsidan beräknar mindre avvikelser gentemot budgeten, dock förväntas överskott på förvaltningens stabsfunktioner kopplat till ordinärt boende. Arbetet kring införandet av fast omsorgskontakt pågår för fullt, dock förväntas ett överskott på 3,5 mnkr.

Det tidigare befarade underskottet avseende införandet av Trygghetsskapande välfärdsteknik på 2,8 mnkr bedömer förvaltningen inte längre vara aktuellt och har lyfts ur prognosen.

Analys av verksamheten

Hemtjänst

Den utförda tiden har börjat öka, vilket dels beror på trygg och säker hemgång samt att det finns brukare som inte fått vobo-beslut verkställda och befinner sig kvar i sitt ordinarie hem med utökade insatser. Då även korttiden är fullbelagda blir även de brukare som normalt skulle fått omsorg där kvar i hemmet med utökade insatser. Den utförda tiden ökar även på grund av att ändrade planeringsstrategier som genomförts inom projektet värdeskapande hemtjänst.

Verksamhetens ökade beställningar och volymökningar har inneburit att hemtjänsten inte lyckats att rekrytera och utöka bemanningen i den utsträckning som hade behövts. Konsekvensen är höga övertidsersättningar som följd dock har overtiden sedan mars månad minskat vilket är positivt också utifrån arbetsmiljöaspekt.

Myndighet/biståndshandläggare och hemtjänsten ingår i ett forsknings-samarbete med Göteborgs universitet och Borås högskola. Det handlar om att utveckla en samtalsmatta som ska vara ett kommunikationsstöd vid samtalen med personer som har lindrig till måttlig kognitiv nedsättning (demenssjukdom). Under våren 2022 har beslut fattats att förlänga forsknings-samarbetet till ett treårsprojekt tillsammans med Tranemo och Marks kommuner. Det som framkommer från medarbetare som ingår i pilotstudien är att både medarbetare och brukare som fått prova på samtalsmetoden känner tillfredsställelse och får upp en fin energi i de samtal som bedrivs.

Arbetsättet med kontaktperson kommer naturligt att övergå till fast omsorgskontakts i enlighet med pågående regeringsremiss som kommer lagstifta om fast omsorgskontakt under 2022. Verksamheten förbereder nu införandet i olika arbetsformer och förankring till samtliga medarbetare. Syftet är att stärka mötet och skapa en bra relation mellan den person som har hemtjänst och medarbetare så att kvalitet i form av kontinuitet, trygghet, delaktighet och inflytande nås i högre utsträckning.

Under slutet av 2021 genomfördes en större utbildningsinsats avseende demens, både grund- och påbyggnadsutbildning. Men på grund av den höga frånvaron i verksamheten fanns inte förutsättningar att utbilda samtliga medarbetare varav utbildningsinsatsen fortsätter under 2022 tills samtliga medarbetare har genomgått utbildningen.

Semesterrekrytering pågår, dock är för få sökande semestervikarier som har körkort mot vad

verksamheten har behov av. Verksamheten har tagit fram handlingsplan med olika åtgärder om för att säkra att alla insatser kan utföras.

Korttid och växelvård

Beläggningen på både korttid och växelvård har helt återhämtat sig sedan pandemins utbrott. Sedan sommaren 2021 har det varit fullbelagt på förvaltningens tre korttidsenheter, vilket beror på att många på korttiden vistas där i avvaktan på att få sitt vobo-beslut verkställt. Sedan december månad 2021 har åtgärder behövt vidtas på grund av platsbristen med totalt fem överbeläggningar. Ytterligare åtgärd för att tillgodose behovet av omsorg har varit att köpa korttidsplats i Ulricehamn, vilket görs fram till sommaren. Åtgärder pågår för att öka upp platsantalet ytterligare på de interna korttidsenheterna, för att kompensera de platser som nu köps från Ulricehamn.

Upplevelsen är att många som kommer på korttidsvistelse har stora och uppdämda vård-, omsorgs- och sjukvårdsbehov. Ett par personer med extraordinära vård- och sjukvårdsbehov har vårdats under några månader på en av nämndens korttidsenheter. Korttidsenheter har behövt bemanna upp för att möta behoven.

Dagverksamhet

Dagverksamheterna är så gott som fullbelagda och har helt återhämtat sin beläggning från dippen under pandemin. Det har dock varit svårt att hitta nya brukare som är under 65 år till Klubb Viskan, i dagsläget endast två personer inskrivna. Av den anledning har brukare som fyllt 65 år fått kvarstanna på Dagverksamheten Klubb Viskan för att verksamheten inte ska ha för få besökare. Kväll- och helgtiderna på Bodagatan finns det ingen direkt efterfrågan på.

Särskilt boende

Ekonomi

Periodens resultat uppgår till ett mindre underskott om 0,5 mnkr gentemot budget. Vid årets slut förväntas ett underskott på -10,0 mnkr.

På beställarsidan prognostiseras ett underskott vid årets slut på -2,5 mnkr, vilket till sin helhet beror på volymavvikelse. Då det för tillfället är fullt på boendena samt att flera personer står i kö för att få sina boendebeslut verkställda är beläggningsgraden hög samt att kön på ej verkställda beslut ökar. För att lösa den uppkomna situationen, där lediga platser inte finns att tillgå inom Staden har avtal tecknats med Ulricehamns kommun om köp av vård- och omsorgsplats. Totalt finns fem platser att tillgå och förvaltningen beräknar belägga tre av dessa vilket belastar nämndens ekonomi till en kostnad på 1,7 mnkr.

Utförarsidan, som avser såväl vård- och omsorgsboende, hälso- och sjukvårdsorganisation, har för perioden ett negativt resultat på 2,9 mnkr. En effekt av pandemin där årets början resulterat i hög korttidsfrånvaro vilket genererat en markant ökad kostnad för vikarier, övertids/fyllnadsersättning och semesterskuld. Arbetet är påbörjat för att få budget i balans, där den höga beläggningen beräknas kunna finansiera de uppkomna höga personalkostnaderna i början av året, vilket bör jämna ut resultatet på sikt, då bemanningsläget blir mer stabilt. Trots det förväntas budget i balans inte nås och ett underskott på 8,7 mnkr är att vänta. I det beräknas en upprustning av Kvibergs vård- och omsorgsboende till en kostnad av 3,0 mnkr ingå.

Det tidigare befarade underskottet avseende införandet av Trygghetsskapande välfärdsteknik på 3,2 mnkr bedömer förvaltningen inte längre vara aktuellt och har lyfts ur prognosen.

Analys av verksamheten

Vård- och omsorgsboendena är fullbelagda, en effekt av att många brukare avvaktat inflytt under pandemin. När dessa brukare från sommaren 2021 och framåt har varit i behov av sina platser har detta uppkommit samtidigt som nyligen beviljade brukare också behövt få sina boendebeslut verkställda.

Under 2021 har dessutom färre personer avlidit på vobo vilket också bidragit till den just nu ansträngda situationen med platsbrist. Den puckel som varit sedan hösten har varit svår att förutse samt påverka. När beläggningen på vård- och omsorgsboendena är full uppstår en kedjereaktion. Bland annat beläggs brukare som inte kan åka hem i vänta på boendeplats på nämndens korttidsboenden. Svårt sjuka brukare får stanna kvar hemma med dygnet runt insatser via hemtjänsten, andra brukare får utökad dagverksamhet. Det i sin tur medför större påfrestningar på anhöriga och verksamheter inom ordinärt boende. Nämnden riskerar även att få betalningsansvar för brukare som inte kan tas hem från sjukhus, då korttidsboendena är fullbelagda och på sikt kan även vite utdömas avseende brukare som inte fått sitt beslut om insats verkställt inom tre månader.

Under kvartal 1 år 2022 har 45 personer inte fått sitt vobo-beslut verkställt inom tre månader. 14 av dessa personer har inte fått något erbjudande om placering alls inom tre månader, övriga har själva valt att tacka nej eller är på gång att flytta till ett boende. Under april vid ett visst givet datum stod 112 brukare i kö på att få flytta in på vobo. Läget är ansträngt men inte förvärrat under de senaste månaderna.

Trots att beläggningen på boendena är hög och trycket på inflytt stort har processen kring ut- och inflytt förlängts, vilket förklaras av renoveringar i lägenheterna som är behövliga samt sjukdom hos anhöriga. Arbete för att förkorta processen vid ut- och inflytt pågår där även samarbete med lokalförsörjningsförvaltningen inkluderas.

Verksamheten på boendena bedrivs nu normalt utan påverkan av covid-19. Efter ett uppehåll med Ung omsorg under pandemins fjärde våg återupptogs verksamheten under mars månad. Årets två första månader var mycket utmanande med anledning av den höga korttidsfrånvaron till följd av pandemins fjärde våg. Verksamheten tvingades göra prioriteringar med fokus på att säkerställa nödvändiga insatser enligt Socialtjänstlagen.

Verksamheten ser att satsningen på ökad kunskap hos chefer och medarbetare inom social dokumentation gett önskad effekt. Både kvantitet och kvalitet har ökat i dokumentationen och har ett mer personcentrerat innehåll än tidigare. Verksamheten bedrivs nu i högre utsträckning med dokumentation som grund för informationsöverföring.

Utförarverksamheten arbetar utifrån målet om en utökad grundbemanning, för att minska timanställningar, där ett arbete aktivt pågår med schemaplanering för att möjliggöra resursplanering, en lösning som ska minska det akuta behovet av personal vid oplanerad frånvaro.

Introduktion av sommarens vikarier har påbörjats, dock är verksamheten bekymrad över tillgången till dessa och upplever ett vikande intresse. Kollektivtrafiken försvårar även möjligheterna för vikarier att ta sig till och från våra arbetsplatser genom ett mycket begränsat utbud av resor.

Hälso- och sjukvård

I den organisationsform som nämnden hälso- och sjukvård bedrivs är det svårt att särskilja vad som ordinärt - och särskilt boende varpå analys av verksamheten redovisas särskilt. Ekonomin för nämnden hälso- och sjukvård redovisas under ordinärt- respektive särskilt boende utifrån schablonberäkningar.

Analys av verksamheten

Nämnden har tillfört verksamheten en ökad grundbemanning med 2 % för att stärka den palliativa vården, ett uppdrag som ännu inte verkställts på grund av utmaningarna som finns med att rekrytera sjuksköterskor. Verksamheten har för avsikt att höja grundbemanningen för att minska kostnaderna för bemanning från externa företag. Dock är det svårt att rekrytera och relativt lågt antal sökande, vilket är oroande inför framtiden med tanke på verksamhetens behov av att förstärka både antalet sjuksköterskor samt kompetensen. Det är också oroväckande att det är svårt att rekrytera baspersonal, vilket också kan påverka verksamheten om det inte finns personal som kan genomföra delegerade insatser.

Den vaccination mot covid-19 som pågått sedan 2021 pågår fortfarande, dock i mindre skala. Planering

pågår för att vaccinera alla patienter en fjärde omgång med start på vård- och omsorgsboende med början av mars. Vaccinationerna har varit och kommer fortsatt vara ett omfattande arbete och det krävs god planering för att det genomförs på ett tryggt och säkert sätt.

Chefer och sjuksköterskor har stundvis varit hårt belastade med frågor gällande regler och rutiner för screening och smittspårning samt provtagningsrutiner.

En analys av resultatet av Öppna jämförelser pågår och förbättringar noteras inom flera områden inom hälso- och sjukvården. Patienter vid vård- och omsorgsboende upplever att de har goda möjligheter till kontakt med såväl sjuksköterska som läkare. Vidare har resultatet förbättrats gällande arbetet med det riskförebyggande arbetet och palliativ vård i livets slut. Inom det riskförebyggande arbetet är det gjort många riskbedömningar men vi är inte lika bra på att följa upp planerade åtgärder i registret. Arbetet fortgår och analysen av resultatet kommer att ingå som en del i bland annat arbetet med läkemedelprocessen och i arbetet med att säkerställa användandet av BPSD registret dvs en god vård och omsorg vid demenssjukdom.

Övrig verksamhet

Ekonomi

Utfallet för perioden uppgår till 0,4 mnkr och vid årets slut förväntas resultatet landa på ett underskott om 5,2 mnkr. För perioden avviker intäkterna negativt med 0,9 mnkr gentemot budget och förklaras främst av att restaurangerna inte når upp till den nivå som rådde innan pandemin, dvs gästerna har inte återvänt i den utsträckning som nämnden antagit. Vid årets slut förväntas intäkterna avvika mot budget med -4,9 mnkr. Kostnadssidan har en positiv avvikelse för perioden på 1,3 mnkr och beror bland annat på anpassningar av personalbemanning inom kosten, men även på grund av ännu otillsatta tjänster inom den förebyggande verksamheten. Vid året slut beräknas en mindre negativ avvikelse på 0,3 mnkr som avser en felbudgetering. Utfallet belastar övrig verksamhet, men budgetbeloppet har hamnat på ordinärt boende.

De kraftigt ökade livsmedelskostnader som är att vänta på grund av det turbulenta världsläget hanteras genom stor restriktivitet av personalbemanning och övriga inköp. Utan de förväntade ökade livsmedelskostnaderna hade ett underskott inom verksamhetsgrenen förväntats bli -2,3 mnkr.

Analys av verksamheten

Kost- och vaktmästeriverksamhet

Implementering av ny leverantör för webbinköp av varor och måltider som genomfördes i slutet av föregående år har i stort sett fungerat väl och produktionen av specialkost är omhändertagen med bra resultat i den egna verksamheten.

Upphandlingen av den tvättvolym som ska läggas över på extern leverantör pågår och förhoppningen är att avtal kan skrivas inom kort. För den tvätt som fortsättningsvis ska genomföras i egen regi pågår ett arbete tillsammans med lokalförsörjningsförvaltningen för att hitta och iordningsställa ny lokal utifrån de arbetsmiljöbrister som finns i de nuvarande.

Restaurang Blombacka där bemanningen till stor del bygger på ett samarbete med Jobb Borås har stora svårigheter med bemanningen efter mars månad då det verkar råda brist på personer som kan vara lämpliga för arbetsträning i verksamheten. Detta gäller även bemanningen från Jobb Borås till tvättstugan på Klintessväng, Sjöbo.

Förebyggande verksamhet

Nämnden har identifierat välfärdsteknik som en framgångsfaktor för att möta framtida utmaningar inom äldreomsorgen. Ett ökat teknikanvändande hos äldre samt bättre användande av välfärdsteknik ger även möjlighet till ett självständigare liv och att inträdet till äldreomsorgen troligtvis kan skjutas framåt för individen. Seniorer har möjligheten att få digitalt stöd via förenklat beslutsfattande, med syfte att få senioren att känna sig trygg med tekniken och därmed bättre kunna ta del av insatser baserat

på välfärdsteknik. Via nämndens seniorhälsokonsulenter får senioren hjälp med digitalt stöd och tekniska lösningar.

Nya digitala arbetssätt och aktiviteter har provats under pandemin då man inte kunnat ha fysiska möten i samma utsträckning som vanligt och de mobila mötesplatserna i form av bussar har lockat många nya besökare. Nämndens mötesplatser var stängda under tre veckor i början av året för att stötta övriga verksamheter med den svåra bemanningssituationen som då rådde. Vissa digitala aktiviteter kunde trots detta genomföras. Mötesplatserna öppnade upp igen i mitten av februari.

Projektet med utlåning av surfplattor till personer från 75 år och uppåt pågår enligt plan och har blivit väldigt uppskattat av stadens seniorer och efterfrågan är stor.

Buffert

Nämnden har avsatt 1 % av kommunanslagets i budgeten till en buffert för oförutsedda kostnader enligt gällande reglemente. På nämndens februarimöte beslutades att 12,0 mnkr av bufferten ska användas till att betala de ökande kostnaderna för skyddsmaterial, då nämnden från 2022 själva ska bära denna kostnad som sedan pandemins utbrott betalats av Kommunstyrelsen.

5 Konsekvenser av coronaviruset

Vård- och äldrenämnden har sedan pandemins utbrott hanterat och involverat dess påverkan på verksamheten i form av såväl upprättande och översyn av rutiner samt nya arbetssätt i vardagen. Covid-19 är idag en sjukdom som hanteras inom det ordinarie arbetet även om dess påverkan stundvis kan vara intensiv.

Kommunfullmäktige tog i början av året ett beslut om att verksamheten från 2022 ska bekosta skyddsutrustning, vilket sedan pandemins utbrott bekostats av Kommunfullmäktige. Beslutet påverkar nämndens ekonomi med uppskattningsvis 12,0 mnkr, kostnader som finansieras av nämndens buffertmedel innevarande år.

Verksamhet / Händelse	Uppskattad ekonomisk konsekvens, tkr
Skyddsmaterial	10 800
Krisberedskap, organisation	1 200
Summa	12 000

6 Jämställdhetsperspektivet

Vård- och äldrenämndens uppdrag är att ge förutsättningar för likvärdigt stöd och service till stadens invånare oavsett kön, sexuell läggning eller ekonomisk ställning. Nämnden tar inte hänsyn till dessa faktorer vid fördelning av budget mellan verksamheter. Frågor om likvärdig vård, jämlikhet och jämställdhet hålls hela tiden aktuell ute i verksamheten, bland annat genom kontinuerligt värdegrundsarbete.

Nämndens verksamheter använder könsuppdelad statistik för analyser utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Könsuppdelad statistik används i sammanställningar om biståndsbedömda och utförda insatser mm. Statistiken visar att fler kvinnor än män (även procentuellt sätt) erhåller hemtjänst och får beslut om vård- och omsorgsboende. Det kan till viss del förklaras med att kvinnor lever längre än män. När en kvinna eller man erhåller hemtjänst får de dock lika många timmar i genomsnitt per person.

Även i sammanställning av statistik och i analys av resultat från brukarundersökningar, Öppna

jämförelser och kvalitetsregister används könsuppdelad statistik. I brukarundersökningarna är kvinnor och män sammantaget lika nöjda med sitt vård- och omsorgsboende resp. sin hemtjänst. Men vid analys av enskilda frågor finns skillnader.

7 Verksamhetsmått

7.1 Äldreomsorg

7.1.1 Insatser i ordinärt boende

7.1.1.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall Apr 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall Apr 2022
Antal brukare med hemtjänst, väf	2 048	3 055	3 230	2 067
Tid som utförs i egen regi hos brukare, timmar väf	40 452	489 190	537 000	43 661
Tid som utförs av privat utförare hos brukare enligt hemtjänstvalet, timmar väf	6 758	80 185	108 000	7 367
Antal utförda hemtjänsttimmar hos brukare, väf	47 210	569 375	645 000	51 028
Brukartid, %	58,5	58	65	60,2
Kostnad per hemtjänsttimme	602	621	589	591

7.1.2 Vård- och omsorgsboende

7.1.2.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall Apr 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall Apr 2022
Totalt antal platser	871	866	866	866
Antal platser i egen regi	716	711	711	711
Antal entreprenadplatser	155	155	155	155
Antal belagda platser på vård- och omsorgsboende	811	834	848	848

7.1.3 Korttidsvård

7.1.3.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall Apr 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall Apr 2022
Antal korttidsplatser	67	67	67	
Antal belagda korttidsplatser	62	63	63	
Antal växelvårdsplatser	15	15	15	
Antal belagda växelvårdsplatser	8	8	11	

Verksamhetsmåtternas rapportering släpar en månad varpå mått för april månad saknas gällande antal belagda platser på såväl korttid- som växelvård. Utfall för antal belagda platser i mars var för korttid 71 stycken och växelvård 8 stycken.

7.1.4 Hälsa- och sjukvård

7.1.4.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall Apr 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall Apr 2022
Pågående HSL åtaganden	2 353	2 420	2 500	2 371

7.1.5 Förebyggande

7.1.5.1 Mått som följs upp av Kommunfullmäktige

Verksamhetsmått	Utfall Apr 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall Apr 2022
Totalt antal belagda dagar på biståndsbedömd dagverksamhet	803	10 263	13 700	

Verksamhetsmåtternas rapportering släpar en månad varpå mått för april månad saknas gällande biståndsbedömd dagverksamhet. Utfallet i mars uppgick till 962 och totalt antal belagda dagar januari-mars uppgår till 2 474.

direkt via ett kommunbidrag från Kommunfullmäktige till koncerninköp. Detta kommer förenkla den ekonomiska modellen, skapa mer transparens samt minska administration. Verksamhet och därmed kostnad finns inom koncerninköp för ruttplanering men även hos den speditör som hanterar transporten inom Borås Stad. Hanteringen av provision eller en förändring till kostnadsfördelning medför endast administration i flera led.

Vård- och äldre nämnden instämmer i rapportens resultat och tillstyrker Revisionsrapport om samordnad varudistribution.

Beslutsunderlag

1. Revisionsrapport: Samordnad varudistribution

Samverkan

Informeras vid FSG 2022-05-11

Beslutet expedieras till

1. Stadsrevisionen
2. Verksamhetschef kost och vaktmästeri för kännedom

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Granskning av samordnad varudistribution i Borås Stad

Stadsrevisionen • Borås

Rapport

Anna Sandström
Anna Duong

20
22

Innehåll

1 PROJEKTBEKRIVNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning	3
1.3 Avgränsningar	3
1.4 Revisionskriterier	3
1.5 Ansvarig nämnd/styrelse	3
1.6 Metod	4
1.7 Granskningsansvariga	4
2 GRANSKNINGSRESULTAT	5
2.1 Samordnad varudistribution – teoretiska utgångspunkter	5
2.1.1 Samordnad varudistribution och distributionscentral	5
2.1.2 Omvärldsanalys - Andra kommuners distributionscentraler	7
2.2 Kommunfullmäktiges mål och styrande dokument	7
2.2.1 Kommunfullmäktiges indikatorer	7
2.2.2 Borås Stads kostpolicy	8
2.3 Beslutsunderlag för inriktningsbeslut – samordnad varudistribution	9
2.3.1 Inriktningsbeslut samordnad varudistribution	12
2.3.2 Driftsättning, Initiativärenden och övriga synpunkter	13
2.4 Intervjuer och övriga granskningsresultat	16
2.4.1 Införande av samordnad varudistribution	16
2.4.2 Samordnad varudistribution i Borås Stad	17
2.4.3 Ökad konkurrens	20
2.4.4 Kommunikation och organisation	22
2.4.5 Kostnad-nytta-analys	23
2.4.6 Livsmedelstillsyn	27
2.4.7 Kommunfullmäktiges styrdokument och indikatorer	28
2.5 Ekonomisk utvärdering	30
3 STADSREVISIONENS BEDÖMNINGAR	32
4 KÄLLOR OCH REFERENSLITTERATUR	37
BILAGA 1. EKONOMISK UTVÄRDERING AV DISTRIBUTIONSCENTRALEN	39
BILAGA 2. SAKNAT ELLER FEL GODS VID LEVERANS	42

1 Projektbeskrivning

1.1 Bakgrund

Kommunfullmäktige har den 17 augusti 2017 beslutat om införandet av samordnad varudistribution genom införande av en distributionscentral. Verksamheten har varit i drift sedan den 2 maj 2019. Samordnad varudistribution som begrepp är en transportteknisk lösning för en affärsmodell som berör och knyter ihop områden som logistik, miljö, e-handel, upphandling och inköp.

I praktiken innebär det att de kommunala enheterna gör sina inköp via e-handel direkt hos varuleverantören. Genom samordnad varudistribution levereras de beställda varorna (kommunens gods) till en distributionscentral, där godset ställs i ordning och samlas med andra varor från andra varuleverantörer med den beställande enheten som gemensam nämnare. Godset körs sedan ut samlas via optimerade körrutter till kommunens enheter.

1.2 Syfte och frågeställning

Granskningens syfte är att granska om projektet samordnad varudistribution uppfyller de olika målsättningarna för projektet samt att granska om verksamheten är ändamålsenlig och effektiv i förhållande till kostnader och kvalitet när det gäller leverans av livsmedel.

Huvudsakliga frågeställningar är:

- Finns det styrdokument gällande samordnad varudistribution som är ändamålsenliga och aktuella?
- Hur leder och styr ansvarig nämnd den samordnade varudistributionen?
- Finns det en ändamålsenlig organisation för verksamheten?
- Har verksamheten en väl fungerande samverkan med interna och externa aktörer?
- Vilka uppföljningar gällande kostnader och kvalitet genomförs avseende samordnad varudistribution?
- Har projektet uppfyllt de målsättningar som fastställdes vid Kommunfullmäktiges beslut om projektet?
- Vilka ekonomiska konsekvenser har projektet för samordnad varudistribution fått för de nämnder/förvaltningar som omfattas i Borås Stad?
- Vilka övriga konsekvenser har projektet för samordnad varudistribution fått för de nämnder/förvaltningar som omfattas i Borås Stad?

1.3 Avgränsningar

Granskningen avgränsas till att omfatta livsmedel och hur de levereras via samordnad varudistribution i Borås Stad. Livsmedel är den vanligaste typen av gods som levereras genom samordnad varudistribution i Borås Stad.

1.4 Revisionskriterier

Revisionskriterier är Kommunfullmäktiges beslut gällande samordnad varudistribution samt övriga tillämpliga styrdokument och mål för Borås Stad.

1.5 Ansvarig nämnd/styrelse

Kommunstyrelsen, Vård- och äldrenämnden, Grundskolenämnden, Förskolenämnden, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt Servicenämnden.

1.6 Metod

Metoden för granskningen är dokumentstudier, intervjuer med köksmästare/kökschefer samt berörda tjänstepersoner på förvaltningarnas enheter, berörda tjänstepersoner vid andra förvaltningar, tjänstepersoner på avdelningen Koncerninköp samt intervjuer med företrädare gällande samordnad varudistribution på distributionscentralen inklusive studiebesök på distributionscentralen.

Som en del av granskningen har Revisionskontoret även genomfört en ekonomisk utvärdering. Utvärderingen bygger på tillgängliga uppgifter och sifferunderlag från verksamhetssystemet Agresso.

1.7 Granskningsansvariga

Granskningsledare för projektet är Anna Sandström. Projektmedarbetare är Anna Duong.

2 Granskningsresultat

Samordnad varudistribution och distributionscentral är begrepp som kan ha olika innebörd. Av dessa skäl inleds redogörelsen av rapportens granskningsresultat med en enkel genomgång av dessa begrepps teoretiska utgångspunkter.

Viktiga revisionskriterier i granskningen är Kommunfullmäktiges indikatorer och de målsättningar som angavs vid Kommunfullmäktiges beslut om införslin av samordnad varudistribution i Borås Stad. I inledningen av rapporten finns av dessa skäl en genomgång av Kommunfullmäktiges indikatorer, målsättningar i beslutsunderlaget och kommunfullmäktiges beslut. I denna del finns även initiativärenden, nämndskrivelser m.m. som tillkommit efter inriktningsbeslutet beskrivna.

Mot bakgrund av Kommunfullmäktiges målsättningar och beslut redogörs sedan för intervjuresultat och för den ekonomiska sammanställning som Revisionskontoret genomfört som en del av granskningen. Båda dessa granskningsinsatser syftar till att besvara granskningens revisionsfrågor.

I vissa delar av rapporten finns sammanfattande texter. Värt att betona är att sammanfattningarna är Revisionskontorets bild av viktiga förhållanden.

2.1 Samordnad varudistribution – teoretiska utgångspunkter

2.1.1 Samordnad varudistribution och distributionscentral

Distributionscentral (DC) är Borås Stads namn på den samlastningscentral som samlar varor.¹ En samlastningscentral kan antingen ägas av transportören, kommunen eller någon/några leverantörer. Trafikverket menar i sin skrift *”Logistik inom kommunal verksamhet”* att kommunen får bättre inflytande på placering och utformning om kommunen självt äger centralen. Samtidigt innebär det att kommunen tar på sig en del av ansvaret för att distributionsverksamheten fungerar på ett optimalt sätt. Dessutom måste kommunen i det fallet binda upp kapital i samlastningscentralen.²

Med en strategiskt välbelägen samlastningscentral förbättras förutsättningarna för en energi- och kostnadseffektiv samdistribution. För att uppnå detta kan nyinvestering behöva ske och om en extern aktör ska vara intresserad att göra detta kan vissa garantier fordras från kommunens sida. Kommunen kan dessutom ställa krav på transportfordonen, till exempel miljökrav, lägsta ålder och ISA, så att betydelsen av sådana garantier förstärks ytterligare.³

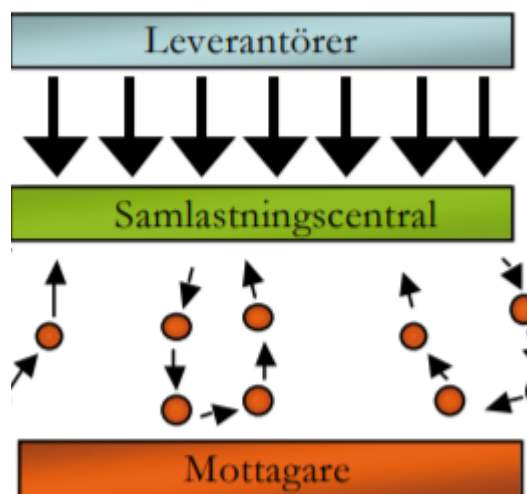
Samordnad varudistribution innebär att inleveranser av varor styrs till en samlastningscentral. Därifrån samordnas utleveranserna till kommunens enheter antingen i kommunens egen regi eller genom att en extern distributör kör ut varorna. Även samlastningscentralen kan ägas och drivas antingen i egen regi eller genom extern distributör. Om extern distributör anlitas måste både samlastningscentralen och distributören upphandlas enligt LOU.⁴

¹ Borås Stads webbsida, intranätet: <https://intranet.boras.se/serviceochstod/hjalpochsupport/upphandlingochinkop/samordnadvarudistribution.4.5c3b901316483060a0e81a66.html>

² Trafikverket, 2011:095, ”Logistik inom kommunal verksamhet”, sid 31

³ Ibid

⁴ Ibid

Figur 1. Schematisk beskrivning av samordnad varudistribution.⁵

Ett stort antal förbrukningsartiklar kan distribueras på det här sättet. Till exempel kemtekniska produkter, sjukvårdsmateriel, papper och plast, kontorsmaterial, skol- och lekmaterial, elmaterial, böcker och trycksaker, IT-relaterade produkter, tvätt samt livsmedel m.m.

Enligt Trafikverket visar erfarenheter från framgångsrika projekt kring samordnad varudistribution att den politiska förankringen, långsiktigheten och att tillräckliga resurser avsätts under projekttiden är viktiga framgångsfaktorer. Av naturliga skäl är det uppstartsperioden som är mest kritisk. Det gäller både den ekonomiska hållbarheten som attityder hos kommunens beställare.⁶

Som mål för samordnad varudistribution anges enligt Trafikverket följande:⁷

1. Minskad miljöbelastning genom färre transporter. Erfarenheter som rapporteras från uppföljningsstudier kring pågående eller avslutade samdistributionsprojekt visar att den samlade körsträckan för de aktuella varutransporterna kan minska med 30–40 procent (ref. WSP Sverige AB Rapport 2009-01-31).

2. Höjd trafiksäkerhet genom färre leveranser betyder också färre fordon på exempelvis skolgårdar, vilket minskar olycksriskerna för både barnen och personalen.

3. Förbättrad service bland annat genom bestämda leveranstider, vilket gör det lugnare för kommunens verksamheter att ta emot leveranserna. En genomsnittlig kommunal verksamhet har idag flera leveranser om dagen.

Studier som genomförts visar att man normalt inte behöver mer än två leveranser per vecka av livsmedel (ref. Hultgren 2009 – Falu kommun). Oavsett verksamhet och lokala lagringsutrymmen ska ingen behöva mer än en leverans per dag.

4. Ekonomisk lönsamhet med sänkta kostnader genom att kommunens leveranser blir effektivare vad gäller antalet transporter och arbetstimmar. Även förbättrad konkurrens väntas bidra till den ekonomiska lönsamheten.

5. Förbättrad konkurrens vid upphandlingar, bland annat genom att förutsättningarna ökar för mindre företag och lokala företag att kunna lämna anbud, eftersom den enskilde leverantören slipper att själv ombesörja transporter och logistiksystem.

⁵Trafikverket, 2011:095, "Logistik inom kommunal verksamhet", sid 30

⁶Ibid

⁷Ibid

2.1.2 Omvärldsanalys - Andra kommuners distributionscentraler

I Sverige har flera kommuner infört samlastning av gods. Ett projekt för samlastning av gods i Linköping med samordnad varudistribution från en samlastningsterminal genererade minskat antal turer till innerstaden med upp till 30 % och att antalet fordon som utförde fordonsrörelser till innerstaden kunde minskas med 23 %. Ett sätt att börja på är med kommunens egna transporter av till exempel livsmedel. Genom att alla leverantörer distribuerar sina livsmedel till en distributionscentral och därifrån lastar om och kör ut till respektive målpunkt med en fullastad lastbil så optimeras antalet transporter.⁸ Kommuner som redan använder sig av distributionscentraler visar enligt Boverket på en cirka 70-procentig minskning av antalet transporter.⁹

I beslutsunderlaget till Borås Stads beslut om samordnad varudistribution tas fyra kommuners samordnade varudistribution; Halmstad, Växjö, Värnamo samt Ystad-Österlen-kommunerna upp.¹⁰

2.2 Kommunfullmäktiges mål och styrande dokument

2.2.1 Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktige har i budget antagit mål för närproducerade och ekologiska livsmedel. Gällande andelen närproducerade livsmedel så är målet att det ska öka under 2021. Senaste utfallet, år 2020, för närproducerade livsmedel var 23 %.¹¹

Kommunfullmäktiges indikatorer	Utfall 2016	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Senaste utfall 2020
Andelen närproducerade livsmedel ska öka, %	-	-	-	22	23

Tabell 1. Andelen närproducerade livsmedel, indikator och utfall.¹²

Gällande andelen ekologiska livsmedel så är målet att det ska öka under 2021. Budget 2021 har dessa mål och utfall för ekologiska livsmedel:

Kommunfullmäktiges indikatorer	Utfall 2016	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Senaste utfall 2020
Andelen ekologiska livsmedel ska öka, %	-	40	41	43	45

Tabell 2. Andelen ekologiska livsmedel, indikator och utfall.¹³

Senaste utfall år 2020 var 45 % av den totala kvoten livsmedel.¹⁴

⁸ <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/uppdelat-efter-omrade/transport/pm-styrmedel-transporteffektivt-samhalle.pdf> sid 52

⁹ <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/godstransporter-i-fysisk-planering/larande-exempel/samordnad-varudistribution/>

¹⁰ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144 Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, sid. 21-2

¹¹ Borås Stads budget 2021, Fastställd av Kommunfullmäktige 2020-11-25-2020-11-26

¹² Ibid, sid. 15

¹³ Ibid, sid. 16

¹⁴ Ibid

2.2.2 Borås Stads kostpolicy

Kostverksamheterna i Borås Stad har som styrdokument en kostpolicy, antagen av Kommunfullmäktige. Syftet med kostpolicyen är att tydliggöra stadens intentioner vad gäller matfrågorna men också att förenkla arbetet vad gäller styrning, ledning och utveckling inom måltidsområdet. Kostpolicyen omhändertar även inriktningen för kostverksamheten utifrån regeringens livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt. De områden som anges i kostpolicyen är:¹⁵

Mat och miljö

- Genom miljösmarta val och en ökad andel ekologiska inköp bidrar Borås Stad till en hållbar framtid
- Matval görs med fokus på kvalitet, etik och miljö.
- Råvaruvalen ska vara säsongsbetonade.
- Möjligheten för närproducenter att leverera livsmedel ska öka.
- Matsvinn ska minimeras.

Matkvalitet

- Maten ska vara näringsrik, god, omväxlande och anpassad efter matgästens behov.
- Maten tillagas så nära gästen och serveringstillfället som möjligt.
- All personal tar ansvar för säker hantering av livsmedel.
- Matgästen ges möjlighet till delaktighet i måltidsverksamheten.
- Personal som arbetar i måltidsverksamheten har hög kompetens och fortbildas kontinuerligt i frågor om kost, hälsa och hållbar utveckling.
- Hel- och halvfabrikat används i så liten utsträckning som möjligt.

Måltidsmiljö

- All personal har kännedom om grunderna för trevliga måltider samt en god servicekänsla för att skapa en lugn och trevlig måltidsmiljö.
- All personal har den kunskap som krävs för att kunna främja goda matvanor hos sin målgrupp och därmed bidra till att skapa förutsättningar för en god hälsa.
- Det ska finnas en tydlig ansvarsfördelning mellan verksamheterna när det gäller miljön i matsalen eller restaurangen.

Maten och arbetsmiljön

- Restaurang, kök, kaféer eller matsalar ska vara rätt dimensionerade och utformade.
- Arbetsmiljön ska vara säker för personalen.

Genomförande

- Borås Stads berörda nämnder ansvarar för att kostpolicyen implementeras inom respektive verksamhetsområde.
- Handlingsplaner för kostpolicyen upprättas av kostansvarig för förskola, skola, äldreomsorg och omsorg.

¹⁵ Kostpolicy, Kommunfullmäktige, 20 februari 2020

2.3 Beslutsunderlag för inriktningsbeslut – samordnad varudistribution

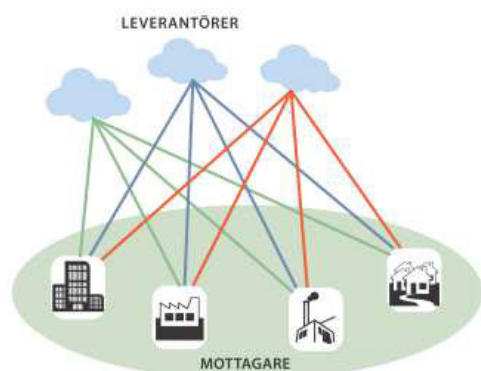
I Borås Stad var det politiska intresset bidragande till att en utredning inom området initierades. Dåvarande upphandlingsavdelningen fick 2013 i uppdrag att utreda ett eventuellt införande av samordnad varudistribution med logistik, distributionscentral och distributionsfordon. Syftet var bl.a. att utreda en eventuell minskning utav den miljöbelastning som uppstår när transporter samordnas. En rapport färdigställdes 18 februari 2015.¹⁶

Inför Kommunfullmäktiges beslut om samordnad varudistribution genomfördes efter det en beredning av frågan till Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige. Ett beslutsunderlag för inriktningsbeslut färdigställdes.

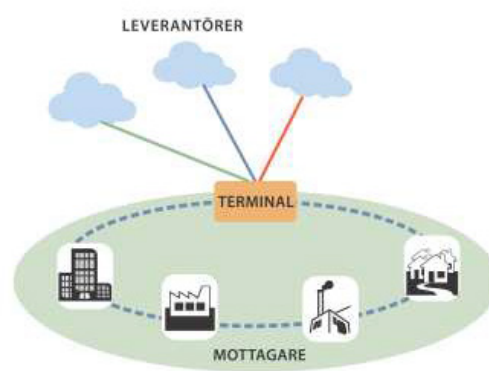
Samordnad varudistribution är enligt beslutsunderlaget en transportteknisk lösning för en affärsmodell som berör och knyter ihop områden som logistik, miljö, elektronisk handel (e-handel), upphandling och inköp. I praktiken innebär det att de kommunala enheterna gör sina inköp via e-handel direkt hos varuleverantören men som i samordnad varudistribution levererar de beställda varorna (kommunens gods) till en distributionscentral, där godset rangeras och samlas med andra varor från andra varuleverantörer med den beställande enheten som gemensam nämnare. Godset körs sedan ut samlastat på ruttoptimerade körrutter till kommunens enheter.¹⁷

Samordnad varudistribution som affärsmodell innebär att kommunen tar över som varuägare/distributör. Med kontroll över kommunens egen varuförsörjningskedja är det möjligt styra inleveranser via en distributionscentral, där gods samlas, innan det körs ut på ruttoptimerade körrutter med bestämda tidsfönster.

Ambitionen med samordnad varudistribution är bl.a. att bara det antal fordon som behövs med distribution används, ökad trafiksäkerhet kring kommunens, förbättrad arbetsmiljö för personal i och minskad tidsåtgång för varumottagning. Syftet är även en eventuell minskning utav miljöbelastning och utveckling av det lokala näringslivet.¹⁸

Figur 1. Affärsmodell "fri leverans".

Figur 2. Affärsmodell "samordnad varudistribution".¹⁹

En distributionscentral ger enligt beslutsunderlaget dessutom små och medelstora företag ökade möjligheter att delta vid upphandlingar eftersom handelshindret i form av egen transportapparat överbryggas när ett företag bara behöver leverera till en leveransadress för hela Borås Stad. En leverantörsportal där företag kan lägga upp sig och elektroniskt delta i upphandlingar från kommunen överbryggas ett handelshinder i form av IT-investeringar enligt beslutsunderlaget.

¹⁶ 2013/KS0628 050, Samordnad varudistribution – en utredning av ett eventuellt införande av en distributionscentral

¹⁷ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, sid. 2

¹⁸ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 5

¹⁹ Ibid, sid. 5

Beslutsunderlaget hade en avgränsning till att bara beröra leveranser för varugruppen livsmedel. Tanken var att efter en eventuell implementering avseende livsmedel, samordna alla andra varugruppers leveranser genom en distributionscentral. Som en del av beredningen genomfördes en enkätundersökning med kompletterande enhetsbesök hos Borås Stads alla 205 enheter som tar emot livsmedelsleveranser. Syftet var att utreda vilket resultat en samordning av livsmedelsleveranserna i Borås Stad skulle innebära. Beslutsunderlaget anger att med en distributionscentral skulle en minskning om ca 64 % av livsmedelsleveranserna vara möjlig med företagsekonomiska och samhällsekonomiska vinster som följd.²⁰

Beslutsunderlaget anger vidare att samordnad varudistribution bygger på flera händelseförlopp som är beroende utav varandra. För att få en lyckad implementering behövs arbete med inköpsstyrning, e-handel, segmenterade upphandlingar, leverantörsportal och ruttoptimering. Beslutsunderlaget drar slutsatsen att Borås Stad har förutsättningar för ett införande av samordnad varudistribution.²¹

Beräknade nyttor

I beslutsunderlaget anges att samordnad varudistribution innebär miljövinster mätt i antal minskade körda fordonskilometer eller mängden koldioxid (CO₂), men också i ökad trafiksäkerhet med färre tunga fordon på vägar och vid skolgårdar. Trafikverkets riktvärden för samhällsekonomisk vinst för minskad miljöbelastning beräknas i intervallet 1,08 – 3,50 kr per kg CO₂. Beräkning har gjorts för riktvärdet 1,08 kr per kg CO₂ med antaganden för Borås Stad.²² I beslutsunderlaget anges att Borås Stads 205 enheter vid tiden innan införandet fick 16.692 livsmedelsleveranser varje år. Vid samordning beräknades antalet livsmedelsleveranser att minska med 49,4%.

En annan samhällsekonomisk vinst från samordnad varudistribution är enligt beslutsunderlaget det resurstillskott i tid som tillfaller kökspersonalen i Borås Stads enheter. Färre och schemalagda leveranser ger en förbättrad arbetsmiljö och ett resurstillskott i tid som kan återinvesteras i verksamheten för att ge ökad service. Med mer tid i köket kan även kvaliteten öka på maten som tillagas. Detta då ex. tiden kan användas för att använda mindre halvfabrikat och mer råvaror vid tillagning eller arbeta med minskat matsvinn. Vilket enligt beslutsunderlaget utgör en form av social hållbarhet. Resurstillskottet som kommer av införsel av samordnad varudistribution i Borås Stad beräknas i beslutsunderlaget till 4.000 timmar årligen. Det poängteras samtidigt att resurstillskottet är utspritt på 205 enheter och svårt att definiera i företagsekonomiska termer. En uppskattning görs i alla fall baserat på 300 kronor per timme, vilket ger ett resurstillskott om ca 1.200 tkr i beslutsunderlagets ekonomiska kalkyl (se tabell 3). Inkuranstalet på kostnadssidan för eventuella skador (på varor m.m.) som kunde uppstå beräknades till 10 tkr per år.²³

Andra parametrar där samordnad varudistribution ger besparingar är enligt beslutsunderlaget svårare att definiera. En sådan parameter anges vara om varupriserna sjunker, där utfallet helt och hållet avgörs av marknadskrafterna inom ramen för lagen om offentlig upphandling (LOU). Generellt visar erfarenhet från andra kommuner, menar beslutsunderlaget, att varans pris sjunker över tid. Men för att varans pris skall sjunka från år till år, krävs en ny upphandling vid varje tillfälle. Därför förordas korta upphandlingsperioder att konkurrensutsätta varje år eller högst vartannat år för att genom avtalsrotation få ner priset. Segmenterade (delade) upphandlingar ger enligt underlaget även ökade möjligheter för små och medelstora företag att delta i upphandlingar och på så sätt bidra till att priset sjunker.²⁴

²⁰ Ibid, sid. 13

²¹ 2013/KS0628 050, Samordnad varudistribution – en utredning av ett eventuellt införande av en distributionscentral

²² 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 14 Intervju med Olof Moen 20/12-2014 i beslutsunderlaget

²³ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 15

²⁴ Ibid, sid 26

Bedömningen i beslutsunderlaget är att ovan upphandlingsförfarande medför att varans pris sjunker initialt med mellan 1 och 4 procent per år. Över tiden bedöms varans pris sjunka med 8–12 procent totalt. Beslutsunderlaget poängterar att det inte är någon självklarhet att priset sjunker med så mycket. För detta krävs ett resurstillskott på upphandlingssidan för att arbeta med segmenterad upphandling och korta avtalsperioder. Detta utgör en extra kostnadspost för ”Upphandlare (segmenterade upphandlingar)” i kostnad-nytta-analysen i beslutsunderlaget.²⁵

Beslutsunderlaget för även fram att minskat antal fysiska köp i butik av personal samt minskade telefon- och mailbeställningar utanför e-handelssystemet kommer att ge resurstillskott. Detta eftersom hanteringen av pappersfakturor minskar. Detta hålls dock utanför kostnad-nytta-matrisen då det är en svårdefinierad parameter att räkna på i företagsekonomiska termer. Ökad inköpsstyrning genom e-handel får enligt beslutsunderlaget dock effekten att fler inköp görs inom avtal och till rätt pris vilket ökar ramavtalstroheten i kommunen.²⁶

Kostnad-nytta-analys

Beslutsunderlaget anger att erfarenheter från andra kommuner i samtliga fall visar att samordnad varudistribution är lönsam för kommunen när samhällsekonomiska vinster vägs in (Hultgren, 2012). I en utvecklingsfas när endast delar av varusortimentet upphandlats enligt den nya principen har andra kommuner ändå kunnat uppnå kostnadstäckning.²⁷

Tillfrågade kommuner i beslutsunderlaget, som genomfört en samordning, uppger en initial nettobesparing om ca 2 procent av kommunens samlade varuinköp. På längre sikt uppnås för livsmedel 10 procent och förbrukningsmaterial och kemtekniska produkter upp till 30 procent.²⁸

Situationen inom Borås Stad har i underlaget sammanställts i diagramform i en kostnad-nytta-analys och grundar sig på varusortimentet livsmedel (det totala livsmedelsavtalet för Borås Stad omfattade vid tiden för utredningen ca 80 mnkr). Beslutsunderlaget menar att ROI (Return On Investment) i företagsekonomiska termer sker mellan år 3 och år 4 efter införsel av samordnad varudistribution. Varupriserna för livsmedel förväntas enligt beslutsunderlaget sjunka över tiden. Utgår man från 10 procent på 80 miljoner blir det 8 miljoner, en försiktigare prognos visar en form av ”stafflad rabatt” där priset förväntas sjunka med en miljon genom avtalsrotation och genomarbetade livsmedelsupphandlingar som är möjlig genom resursförstärkning med en upphandlartjänst.²⁹

En annan nyttapost i beslutsunderlaget är ”Ökad ramavtalstroget livsmedel”. Genom att en extra tjänst för e-handelssupport inrättas, som arbetar proaktivt med enheter genom uppföljning av inköp utanför ramavtal. De enheter som beställer utanför ramavtal följs upp med information kring e-handelssystemet, ramavtal och LOU samt ytterligare utbildningsinsatser om så krävs. Ökad ramavtalstrohet beräknas öka från 750 tkr till 3.750 tkr från år 1 till år 5. Den ekonomiska kalkylen i beslutsunderlaget var i enlighet med tabell 3 nedan.³⁰

²⁵ Ibid, sid. 13-14

²⁶ Ibid sid. 25

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid, sid 14

³⁰ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, Bilaga 1 Slutrapport, sid 14

Ekonomisk kalkyl för samordnad varudistribution

Kostnader	Projekt	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5
Distributionscentral		- 2 000 000	- 2 000 000	- 2 000 000	- 2 000 000	- 2 000 000
Fordon		- 3 000 000	- 3 000 000	- 3 000 000	- 3 000 000	- 3 000 000
Ruttoptimering, utbildning och support	- 500 000					
Support datainsamling	- 200 000					
Driftkostnad datasystem logistik		- 50 000	- 50 000	- 50 000	- 50 000	- 50 000
Projektledare implementering (2 år)	-1 400 000					
Logistik- och inköpssamordnare		- 700 000	- 700 000	- 700 000	- 700 000	- 700 000
Upphandlare (segmenterade upphandlingar)		- 700 000	- 700 000	- 700 000	- 700 000	- 700 000
E-handelssupport		- 700 000	- 700 000	- 700 000	- 700 000	- 700 000
Inkurans		- 10 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000	- 10 000
Nytta						
Varupriset blir lägre		1 000 000	2 000 000	3 000 000	4 000 000	5 000 000
Resurstillskott mindre varuhantering i köken 4000 timmar		1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Ökad ramavtalstrohet livsmedel		750 000	1 500 000	2 250 000	3 000 000	3 750 000
Samhällsekonomisk vinst miljöbelastning, 1.08 Kr / CO2		200 000	200 000	200 000	200 000	200 000
		- 2 100 000	- 4 010 000	- 2 260 000	- 510 000	1 240 000
					2 990 000	
Andra nyttor utanför ekonomisk kalkyl	Projekt	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5
Kostnadsbesparing minskad manuell fakturahantering						
Samhällsekonomisk vinst miljöbelastning, 3.50 Kr / CO2		650 000	650 000	650 000	650 000	650 000
		- 3 560 000	- 1 810 000	- 60 000	1 690 000	3 440 000

Tabell 3. Kostnad-nytta-analys projektkostnad.³¹

2.3.1 Inriktningsbeslut samordnad varudistribution

Tekniska nämnden fick i Borås Stad budget 2016 ett uppdrag om införandet av en distributionscentral. Införandet av en distributionscentral enligt förslag från Tekniska nämnden skulle påbörjas under 2016 i den takt som tillgängliga medel tillät.³²

Kommunstyrelsen beslutade 19 juni 2017 om inriktningsbeslut för samordnad varudistribution. I beslutet anges bl.a. följande.³³

”Arbetet med samordnad varudistribution har fortlöpt och mynnat ut i att projektet ska drivas enligt beställare/utförarmodellen där Borås Stad utgör beställaren. För att tillvarata på de goda förutsättningarna och möjligheten till ett långsiktigt hållbart projekt är den sammanvägda bedömningen och rekommendationen att utföraren bör vara en extern aktör. Projektet kan gynnsamt dra fördel av den logistikkompetens som näringslivet i Borås har och tillsammans utveckla ett samarbete där arbetet utförs professionellt och med hög kompetens för Borås Stad och parternas bästa”.

Kommunstyrelsen beslutade att föreslå Kommunfullmäktige att besluta enligt nedan. En ledamot i Kommunstyrelsen deltog inte i beslutet.

”Driften av distributionscentralen och den fysiska distributionen i samordnad varudistribution ska skötas av en extern part och att medel tillskjuts för ett effektivt införande”.

³¹ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 15

³² Borås Stads budget 2016, sid 82

³³ Kommunstyrelsens protokoll 2017-06-19, § 333, dnr: 2017/KS0463 050

Kommunfullmäktige beslutade 17 augusti 2017 om inriktningsbeslut samordnad varudistribution. En ledamot i Kommunfullmäktige yrkade avslag på Kommunstyrelsen förslag.

Kommunfullmäktige beslutade utan omröstning i enlighet med Kommunstyrelsens förslag.³⁴

Stadsrevisionens sammanfattande iakttagelser gällande Kommunfullmäktiges beslut

Stadsrevisionen kan med utgångspunkt i beslutsunderlaget konstatera att Kommunfullmäktige fattade beslut om driften av distributionscentralen och flertalet målsättningar för samordnad varudistribution 17 augusti 2017. Sammantaget identifieras nedan verkställighet och målsättningar för den samordnade varudistributionen i Borås Stad.

- Att införa samordnad varudistribution där kommunens alla inleveranser av varor sker genom en distributionscentral där Borås Stad tar över rollen som distributör. Centralen ska drivas av en extern part.
- Att ge bättre förutsättningar för elektronisk handel. Detta medför krav på att kommunen integrerar logistik och digitala inköpsrutiner i den egna varuförsörjningskedjan.
- Att det är av vikt att vara lyhörd mot organisationens åsikter och tankar samt att det är viktigt att kommunikationskanalerna fungerar i organisationen för att minimera mot-sättningar grundade i informationsbrist.
- Att minska antalet transporter och leveranser till Stadens enheter.
- Att öka konkurrensen och därmed antalet leverantörer potentiellt möjliggöra för mer närproducerade livsmedel. Detta förutsätter att man gör fler upphandlingar med korta avtalstider, dels för att öka konkurrensen och dels för att få in fler leverantörer med närproducerade varor.
- Högre avtalstrohet för enheterna i Borås Stad
- Att nytta ska skapas genom minskad miljöbelastning samt ökad trafiksäkerhet vid kommunens enheter.
- Minskad arbetsbelastning vid kostenheter. Ett resurstillskott i tid i kostverksamheten, beräknades till 4.000 timmar (motsvarande ca 1,2 mnkr) årligen.
- Att genom samlade leveranser ge en förbättrad arbetsmiljö för personalen.
- Ett ekonomiskt utfall om ett positivt ekonomiskt resultat om ca 3,7 mnkr efter sex år.

Utöver ovanstående finns indikatorer och styrdokument som beslutats av Kommunfullmäktige som gäller för verksamheten.

2.3.2 Driftsättning, Initiativärenden och övriga synpunkter

På Borås Stads intranät förklaras vad samordnad varudistribution innebär.

Där framgår att Borås Stad i samordnad varudistribution kommer att ansvara för logistikplaneringen och arbetet internt mot de beställande enheterna. Avtal är tecknat med en leverantör som distributör med ansvar för distributionscentral, lastbilar och personal och det praktiska genomförandet av uppdraget. Distributionscentralen är i drift sedan 2 maj 2019.³⁵

³⁴ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17, § 144 Beslutsunderlag för inriktningsbeslut

³⁵ Borås Stads hemsida, intranätet: <https://intranet.boras.se/serviceochstod/hjalpochsupport/upphandlingochinkop/samordnadvarudistribution.4.5c3b901316483060a0e81a66.html>

Driften av distributionscentralen sker genom en extern part som upphandlats via Koncerninköp. Distributionscentralen finansieras genom en procentuell återbetalning från leverantörerna. För livsmedelsleveranserna betalar leverantörerna 9 % i provision samt 1 % i administrativ avgift till Koncerninköp, enligt avtalstext:³⁶

”Borås Stad ska, för inköp till de enheter som ingår i samordnad varudistribution, från leverantören erhålla en rabatt som motsvarar 9 procent av fakturerat belopp, exklusive mervärdesskatt, avseende avrop på detta avtal. Om uppdrag utförts av underleverantör ska det fakturerade beloppet ingå i underlaget för den administrativa ersättningen som ska betalas av leverantören. Rabatten baseras på av leverantörens redovisade statistik. Borås Stad förbehåller sig rätten att kontrollera statistiken mot fakturasystemet.”

Sedan införelsen av samordnad varudistribution har Borås Stad tagit emot flera ärenden från såväl nämnder, oppositionspartier, brev från Sjuhäradskommunerna m.m. En redogörelse för dessa sker nedan.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

31 mars 2020 lyfte Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ett initiativärende ”Utred kostnaden av användningen av distributionscentralen”. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar i ärendet att råvarorna har ökat i pris på ett sätt som nämnden inte hade förutsett genom den upphandling som gäller sedan 2019. Detta har lett till en ansträngd ekonomi för nämndens verksamhet. Med ovanstående som bakgrund bad nämnden om en grundlig genomgång av hur alla strategier, krav och mål (lokala och nationella) när det gäller maten ska kunna förverkligas.³⁷

Svar på initiativärendet presenterades i Kommunstyrelsen 24 augusti 2020. I svaret står bl.a. att läsa:

”För driften av distributionscentralen erhåller distributören ersättning baserat på antal varumottagna kilon, antalet körda km och körtiden. Ersättningen utgår från av Koncerninköp framtagen ruttoptimering. Utöver den ersättning som utgår till distributören har Koncerninköp även kostnader för att planera, administrera och följa upp distributionscentralens verksamhet. Utifrån detta har den totala kostnaden för distributionscentralen under det första avtalsåret uppgått till omkring 6 700 000 SEK. I det beslutsunderlag som skickades till KF inför beslutet beräknades kostnaderna uppgå till 8 160 000 SEK.

Med anledning av Covid-19 pandemin har beställningarna och därmed även leveranserna påverkats under en del av året. Det är därför inte säkert att kostnaden är helt rättvisande mot ett normalt år.

För att finansiera distributionscentralen betalar leverantörerna en provision till Koncerninköp. Provisionen beräknas utifrån en procentsats av det totala levererade varuvärdet. För livsmedelsleveranserna betalar leverantörerna 9 % i provision. Detta ska täcka Koncerninköps kostnader för såväl det interna arbetet som ersättningen till distributören. Under det första avtalsåret har provisionen uppgått till 7,8 miljoner.

Sedan KFs beslut att införa samordnad varudistribution har det tillkommit ett nytt avtal gällande livsmedel, vilket har inneburit att livsmedelspriserna stigit med 18 %. Det beräknade värdet av livsmedelsupphandlingen baserades på prisbilden under 2018 medans anbuden lämnades in i början av 2019. Utifrån Storhushållsprisindex ökade priserna på livsmedel med omkring 7 % mellan 2018 och 2019, när det nya livsmedelsavtalet började gälla. Det innebär att ökningen av livsmedelspriserna, efter avräkning av indexhöjningen, är omkring 11%. Kostnadsbilden utgår från att kostorganisationen gör sina inköp utifrån den planering som gjordes inför upphandlingen.

³⁶ Livsmedelavtal 2018-00031IN, 2018-00032, 2019-00033IN

³⁷ Dnr GVUN 2020-00053 ”Initiativärende GVUN 200128 – Utred kostnaden av användningen av distributionscentralen”, 2020-03-31

Det nya livsmedelsavtalet tar inte bara hänsyn till att leveranserna ska gå via den samordnade varudistributionen utan även flera mål som det åligger kostorganisationen att arbeta med. Det handlar bland annat att skapa bättre förutsättningar för kosten att arbeta med matlagning från grunden samt att en större andel av livsmedlen är ekologiska. Dessa förutsättningar innebär att ett byte till produkter med högre kvalitet vilket har medfört en merkostnad. Även den varma sommaren 2018, med förstörda skördar på grund av torka, har påverkat livsmedelspriserna.³⁸

Efter Kommunstyrelsens svar har inget ytterligare hänt i ärendet.

Grundskolenämnden

Via ett initiativärende i Grundskolenämnden i samband med budget 2020 fick Grundskoleförvaltningen ett uppdrag att genomföra en analys av kostnadsutvecklingen av införandet av samordnad varudistribution. Grundskoleförvaltningen genomförde analysen och avrapporterade till nämnden genom rapporten *"Analys av kostnadsutveckling för Distributionscentralen"* (närl.). Rapporten visar på ökade kostnader för Grundskolenämnden om ca 3 mnkr för kostverksamheten.³⁹

Slutsatserna i rapporten är i sammanfattning:

- Grundskoleförvaltningen har dragit slutsatsen att de ökade livsmedelskostnaderna som uppkommit efter maj 2019 till övervägande är kopplade till införandet av distributionscentralen.
- Grundskolenämnden har ansökt om kompensation för ökade livsmedelskostnader under 2019 motsvarande 3 mkr. Detta beräknas vara Grundskoleförvaltningens andel av den ökade kostnaden för 2019. Övrig merkostnad ingår i den fakturering som görs till Förskoleförvaltningen.
- Det finns behov av fortsatt utredning av effekten utifrån införandet av distributionscentral. Framst arbetsmiljön i köken som har förändrats negativt och hittills inte inneburit det resurstillskott som estimerades i rapporten.
- Ingen kompensation beslutades för ökade kostnader i samband med årsboksutet.

Grundskolenämndens analys har varit uppe i Kommunstyrelsen 23 november 2020 som ett anmälningsärende utan att ha besvarats.⁴⁰

Enligt uppgift från avdelningen Koncerninköp vid Stadsledningskansliet beror prisökningen på flera olika faktorer. Man anger bl.a. att högre ställda kvalitetskrav, avtalsvillkor, prisutvecklingen på marknaden och förändrade köpmönster i kostverksamheterna påverkar prisen. Avdelningen har tagit fram ett PM avseende livsmedelspriser där det framgår följande:⁴¹

"Totalt har värdet på Borås Stads tre livsmedelsavtal ökat med 18,0% baserat på en jämförelse mellan de beräknade värden som angavs i upphandlingarna och leverantörernas offererade priser. Värdeförändringen på de respektive avtalen blev: Grossist har ökat med 21,6%, Färskt kött och chark har minskat med 12,8% och Frukt, grönt, potatis och rotsaker har ökat med 0,3 %."

Ingen information i frågan har delgetts Grundskolenämnden eller Grundskoleförvaltningen.

³⁸ Dnr KS 2020-00116 Kommunstyrelsens Protokoll, 2020-08-24 § 318

³⁹ Protokoll, beslut av Grundskolenämnden 2020-09-07

⁴⁰ Dnr KS 2020-00785 Kommunstyrelsens Protokoll, 2020-11-23 § 445

⁴¹ PM livsmedelspriser – Inköpsmeddelande 2019-05-09

Övriga skrivelser m.m.

Ett brev till Borås Stad inkom från Sjuhärads kommunerna 2018-09-28. I brevet uppmanades Kommunstyrelsens presidium att inte gå vidare med frågan om livsmedelsupphandling kopplad till distributionscentral innan de har hunnit föra en dialog på politisk nivå.⁴²

Ett brev från en leverantör inkom till Borås Stad 2019-01-02. Förslaget från leverantören var att ansvariga i Borås Stad skulle dra tillbaka förfrågan, se över kravet (om distributionscentral), diskutera med branschens aktörer och därefter annonsera på nytt (livsmedelsupphandlingen).⁴³

En motion har inlämnats under 2021 med rubriken ”*Avveckla distributionscentralen*” Motionen avslogs av Kommunfullmäktige.⁴⁴

Vid Kommunfullmäktiges sammanträde i november 2021 fanns ett förslag om att Kommunstyrelsen skulle uppdras att utreda om införandet av distributionscentralen har lett till merkostnader för de nämnder som har tillagningskök. Kommunfullmäktige beslutade med 37 röster mot 36 att Kommunstyrelsen uppdras att utreda om införandet av distributionscentralen har lett till merkostnader för de nämnder som har tillagningskök.⁴⁵

2.4 Intervjuer och övriga granskningsresultat

Sammantaget har ett tjugotal intervjuer genomförts med företrädare för verksamheterna på olika nivåer – köksmästare/kökschefer, enhetschefer, verksamhetschefer, verksamhetsutvecklare, fackliga representanter, chefer för ekonomifunktion i flera förvaltningar och med företrädare för Koncerninköp och Distributionscentralen i Borås Stad.

Nedan redogörs för de intervjuades utsagor. Redogörelsen görs företrädesvis med utgångspunkt i vilken verksamhet de intervjuade arbetar. Samtliga utsagor under dessa rubriker är de intervjuades.

2.4.1 Införande av samordnad varudistribution

Intervjuade vid Kostverksamheten

Samtliga intervjuade från kostverksamheterna har berättat ingående om förprojekteringen av distributionscentralen.

Projektledaren från Koncerninköp var enligt intervjuade ute i samtliga kostenheter, ibland mer än en gång, och mätte utrymmen för möjligheten att ta emot vagnar och gods. Projektledaren samtalade med köksmästare och kökschefer samt besökte arbetsplatsträffar. Flera av de intervjuade fick ett positivt intryck av projektet och uppger att beskrivningen med miljömässiga transporter verkade bra. Flera av de intervjuade fick uppfattningen att i de fall där inte kylar, frysar eller förråds- och lagerutrymmen var tillräckliga så skulle det byggas om eller byggas till i samband med projektets införsel. Några ombyggnationer av förråd eller extra frysar/kylar har inte bekostats av projektet enligt de intervjuade.

Samtliga kostorganisationernas arbetsplatsträffar besöktes enligt intervjuade. Verksamhetscheferna för enheterna var dock inte med vid dessa tillfällen. De uppger att de inte fick samma information som verksamheterna ute i köken.

Samtliga intervjuade menar att de fått intrycket att projektet skulle genomföras oavsett vad de själva tänkte eller tyckte. Några intervjuade, som haft synpunkter innan projektet genomfördes, fick delvis inte framföra åsikterna, andra menar att deras synpunkter gällande projektet inte togs hänsyn till. Beslutet var liksom redan fattat och utan dialog med verksamheterna menar man.

⁴² Dnr GRN 2020-00112 ”Analys av kostnadsutveckling för distributionscentralen”, 2020-09-07

⁴³ Ibid

⁴⁴ Dnr KS 2020-00716 Kommunstyrelsens protokoll 2021-04-12 § 144

⁴⁵ Kommunfullmäktige, Protokoll 2021-11-17-2021-11-18, § 189 Budget 2022

De intervjuade uppger i flera fall att de har frågor vad projektet kostat i planeringsstadiet och förprojekteringen. Projektledaren var anställd i flera år innan den samordnade varudistributionen infördes, menar man. De intervjuade undrar även i många fall var medlen för förprojekteringen kom ifrån. Ingen som intervjuats i granskningen har kunnat lämna svar på detta.

Intervjuade vid Koncerninköp

Förstudien genomfördes enligt intervjuade efter det uppdrag som gavs Koncerninköp från Kommunstyrelsen i ärendet ”Svar på initiativärende att införa en distributionscentral”.⁴⁶

En projektledare anställdes i augusti 2014 vid Koncerninköp. Avdelningen låg vid denna tid under Tekniska nämnden. De intervjuade kan inte svara i detalj om hur projektet genomfördes. Detta då projektledaren och dennes dåvarande chef inte längre arbetar i Borås Stad. Projektledaren genomförde förstudien och beslutsunderlag presenterades för Kommunfullmäktige i augusti 2017. Från maj 2019 har distributionscentralen varit driftsatt. Enligt de intervjuade var det inledningsvis enbart livsmedel som distribuerades på detta sätt, men sedan har även andra produkter såsom kontorsmaterial, medicinska produkter etc. tillkommit i den samordnade varudistributionen.

Kostnader för förstudien

I beslutsunderlaget presenterades en kalkyl för hur mycket projektet beräknades kosta. Förprojekteringskostnaden beräknades till ca 2.100 tkr.⁴⁷ Vid tidpunkten för innevarande granskning har ingen utvärdering genomförts av projektet samordnad varudistribution.

När det gäller förstudien har Revisionskontoret sammanställt kostnader som har tagits fram ur löne- och ekonomisystem för förprojekteringen, vilket presenteras i bilaga 1 i rapporten.⁴⁸ Sammanställningen har beräknats på projektledarens lön mellan åren 2014 till 2016. Från 2017-2019 har beräkningarna utgått från ansvar 035130 Logistik, som enligt avdelningen Koncerninköp är det ansvar som samordnade varudistributionens intäkter och kostnader bokförts på. Därutöver har kostnaden för den externa konsult som gjort miljöutredningen i förstudien medräknats. Förprojektet har enligt Revisionskontorets sammanställning kostat 3.762 tkr det vill säga ca 1.700 tkr mer är vad som angavs i beslutsunderlaget till Kommunfullmäktige.

2.4.2 Samordnad varudistribution i Borås Stad

Leveranser

Intervjuade vid Kostverksamheten

Leveranserna av livsmedel sker med olika intervall främst under leveransdagarna tisdag-torsdag. De intervjuade uppger att de får leverans av varor mellan två till tre gånger per vecka, därefter sker ibland en leverans separat med andra varor än livsmedel. De flesta av de intervjuade uppger att man inte kunnat påverka varken leveransdagar eller leveranstider. Ett tiotal kök har fått en extra leveransdag, detta efter påtryckningar under 2020. Vissa kök har på så sätt en leveransdag i veckan och andra två eller fler leveransdagar. Merparten intervjuade uttrycker en stor frustration över att de inte kunnat påverka sina leveranstider. I flera fall kommer leveranserna på helt fel tid på dagen menar många. Samtidigt uppger de flesta att leveransen från distributionscentralen sker på utsatt tid och flera intervjuade understryker att man inte på något sätt är missnöjda med leveranserna från distributionscentralen generellt.

De intervjuade uppger att de får alltifrån två-tre vagnar upp till elva-tolv vagnar med gods vid varje leveranstillfälle. Antalet leveranser har i de flesta fall minskat till hälften jämfört med hur det såg ut förut menar man. Detta varierar dock beroende på antal leveransdagar och storlek på kök. Företrädare för de större köken uppger generellt en större minskning av antalet leveranser.

⁴⁶ Kommunstyrelsen 2015-10-26 § 470 dnr. 2013/KS0628 050

⁴⁷ 2017/KS0463 § 144, Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 15

⁴⁸ Se Ekonomisk utvärdering bilaga 1, kolumn förstudie 2014-2019.

De flesta av de intervjuade menar att samlade leveranser lät som ett bra koncept från början. I praktiken har det, framför allt gällande färska varor, inte fungerat. Hållbarheten minskar med minst en dag vilket ger problem med färska varor. Köken förklarar att färska livsmedel som fisk, kött och kyckling är packade med en packfilm för att öka hållbarheten. Tidigare kom fiskleverantören direkt till köken medan färsk fisk nu distribueras till distributionscentralen först. Hållbarheten på fisk är mycket viktig menar man, detta då det är den känsligaste livsmedelsprodukten. Färsk fisk är den färskvara som samtliga intervjuade uppger som mest problematisk.

Förhållandena medför enligt de flesta intervjuade att man numera beställer fryst fisk istället för färsk. Köken värnar enligt kosthets- och verksamhetscheferna om kylkedjan (att temperaturen på färska livsmedel ska vara rätt). Man menar att köken har en stolthet att laga bra mat till sina brukare/elever/barn, med så bra råvaror som möjligt. Med rådande förhållanden vågar inte köken beställa färsk fisk ifall den skulle vara dålig. En intervjuad berättar:

”En gång fick vi 80 kg fiskfärs som luktade så illa. När den kom till oss var den +10 grader varm. Vi pratade med leverantören, som menade att den kunde användas. Ingen av eleverna åt den tack och lov och vi gjorde en annan rätt som de kunde äta istället.”

Flera intervjuade påpekar att även andra livsmedel är packade på ett sätt så att mat blir kontaminerad och obrukbar. En annan intervjuad berättar:

”De har lyckats ställa köttet ovan på grönsakerna vid leverans. Någon har godkänt det. Rå köttsaft har runnit ner i salladen. De lägger ett mellanlägg och en träplatta emellan men köttsaften rinner igenom. Det funkade inte. Det är helt vansinnigt, vi försöker göra så gott vi kan.”

Andra köksmästare tar upp andra exempel; färsk kyckling eller kött som kan vara utgången samma dag de får den levererad. En annan berättar om en incident där jordgubbar låg högst upp på en vagn som var helt möjliga och de fick slänga hälften. En tredje berättar om att man funnit skadedjur i grönsaker och att grönsaker inte alltid har rätt temperatur vid leverans och därför inte kan användas. En av de intervjuade cheferna uppger att:

”Det här sättet begränsar deras vardag och köken får planera utifrån leveranser och inte utefter maträtter. Därutöver var såväl fisk som grönsaker bättre från tidigare leverantörer, men det är svårt att säga vad lagringstiden på DC gör. Vi har varit i kontakt med Koncerninköp, som bara hävdar att det ska vara halva bäst-före tiden kvar när livsmedlen kommer ut till köken.”

Alla intervjuade i kostverksamheten, utom en, poängterar även att arbetsbördan ökar när köken behöver hantera frysta livsmedel istället för färska.

Intervjuade vid distributionscentralen

Vid intervju och besök på distributionscentral kan konstateras att man innehar kyl- och frysrum som är i god ordning. Distributionscentralen kan också påvisa temperaturkontroller som genomförts av chaufförer på livsmedel och att de håller rätt temperatur när de körs från centralen.

Enligt intervjuade vid distributionscentralen har antalet leveranser till köken minskat med ungefär två tredjedelar jämfört med före distributionscentralen infördes. Innan distributionscentralen tillkomst fick köken leveranser från flera leverantörer under samma vecka. Dessa leveranser från olika leverantörer är i dagsläget sammansatta, vilket leder till färre leveranser sammantaget för köken, menar de intervjuade.

Intervjuade betonar vikten av att kostverksamheten planerar sina beställningar av färska varor.

Intervjuade uppger att distributionscentralen inte har tillgång till order från e-handelssystemet i Borås Stad att göra avstämningar mot. Detta bekräftas av intervjuade vid Koncerninköp.

Intervjuade vid distributionscentralen påpekar även att det inte sker samleverans av livsmedel tillsammans med andra varor. Dessa andra varor körs vid separata leveranser företrädesvis på fredagar. Ingen intervjuad vid distributionscentralen kan svara på varför dessa varor inte samkörs med livsmedel.

Intervjuade vid Koncerninköp

Intervjuade vid Koncerninköp uppger att livsmedel och annat gods inte samkörs. Detta då kostorganisationerna har avrått från det. Intervjuade vid Koncerninköp uppger vidare att alla önskemål från kostverksamheterna om utökade eller förändrade leveransdagar har tillgodosetts.

Några intervjuade menar att leverans av otjänliga varor till största delen beror på leverantören och att sådana avvikelser inträffar även utan samordnad varudistribution.

Hantering av kreditfakturor

Enligt beslutsunderlaget till inriktningsbeslutet ska inkuransen, dvs. eventuella skador på varor eller annan kreditering, bli försumbar för verksamheten och uppgå till cirka 10 tkr per år för hela Borås Stad.

Intervjuade i kostverksamheten

Samtliga intervjuade i kostverksamheten uppger att man inte vet vem man ska kontakta vid frågor som rör kreditering av varor. Det finns tre olika vägar som är möjliga för dessa frågor menar man, och det är leverantören, den s.k. samdist-mailet vid Koncerninköp eller distributionscentralen. Flera av de intervjuade anger att de ofta inte krediterar varor p.g.a. att det är för krångligt. Bland annat ska man ta foto på levererade varor som är dåliga, kontaminerade eller på annat sätt förstörda, vilket man ofta inte hinner. Därutöver anger verksamheterna att det är mycket administrativt arbete med krediteringarna i det fall det görs. Många tillagningskök uppger att man kontinuerligt arbetar fram reservmenyer som man kan ta till om varor skadats, kontaminerats eller inte levererats i tid.

Intervjuade vid distributionscentralen och Koncerninköp

Intervjuade vid distributionscentralen och Koncerninköp förklarar att man har en rutin för hantering av saknat eller felaktigt gods (se bilaga 2). Distributionscentralens företrädare menar att man hänvisar till leverantörerna vid kreditering av varor. Koncerninköps företrädare har på inköpssamordnarmöte informerat om rutin för hantering av kreditering av saknade/felaktiga varor och för rutiner gällande ”Kontaktvägar Samordnad varudistribution”.⁴⁹

Kalkyl för inkurans

I beslutsunderlagets ekonomiska kalkyl finns det med en rad som avser inkurans. Inkuransen uppskattades där uppgå till ca 10 tkr per år. Vid Revisionskontorets beräknade kalkyl, se bilaga 1, har krediterade varor under perioden som distributionscentralen varit igång uppgått till 1.147 tkr. Det vill säga ca 1.137 tkr mer än vad som beräknades i beslutsunderlaget inför införsel av samordnad varudistribution. Mörkertalet när det gäller krediterade varor är därutöver stort.

⁴⁹ Webbplats Borås Stads intranät: <https://intranet.boras.se/styrningochledning/kvalitetsochutvecklingsarbeten/samordnadvarudistribution/samordnadvarudistributionnyheter/samordnadvarudistribution/kontaktvagarsamordnadvarudistribution.5.7e0c3b5716ad2f445c727a7.html>

Saknat gods, felaktiga leveranser och ramavtalstrohet

Intervjuade i Kostverksamheten

När leverans av livsmedel inte varit som beställd – antingen för liten mängd levererat gods i förhållande till beställning, kontaminerade livsmedel eller på annat sätt skadat eller saknat gods - skapas enligt intervjuade en svår situation i verksamheten. Intervjuade uppger att denna typ av problem tidigare löstes enkelt genom att kontakta leverantören. Efter införseln av samordnad varudistribution har det blivit väsentligt svårare att hantera dessa problem. Vid sådana situationer har de olika verksamheterna valt olika lösningar. Äldreomsorgens kök har en egen vaktmästarrunda där köken kan skicka med varor som saknas till andra kök inom förvaltningen. Grundskolans verksamheter lånar företrädesvis varor av andra kök. Andra verksamheter uppger att de vid dessa situationer själva åker till en annan upphandlad leverantör eller till andra butiker i närheten för att köpa de livsmedel som saknas.

Samtliga intervjuade uppger att de använder ramavtalen i den utsträckning som är möjligt och att man e-handlar de flesta livsmedel. Samtidigt har intervjuade, vid de tillfällen situationer enligt ovan uppstått, fått använda sig av andra inköpsvägar, vilket minskar ramavtalstroheten. Man har också beställt produkter som inte tillhör upphandlingsavtalen.

Någon intervjuad uppger att man vid ett par (*akuta*) tillfällen anlitar en annan grönsakshandlare som kört ut grönsaker till köket. En annan intervjuad menar att man alltid överbeställer (framför allt grönsaker), med cirka 15–20 %, för att man annars riskerar att en del av varorna inte håller bäst-före-datum för tillagning och servering. Ett par intervjuade uppger även att man inte beställer ekologiska grönsaker, detta då dessa har sämre hållbarhet. Ska grönsakerna köras via distributionscentralen ökar risken för att grönsakerna inte är tjänliga när de levereras.

Kalkyl gällande ramavtalstrohet

Revisionskontoret har i kalkylen (se bilaga 1) granskat orderlösa e-fakturor från en av leverantörerna. Detta påvisar i vilken utsträckning man åkt till leverantören och handlat ”över disk” eller genomfört extra beställningar per telefon under de år som distributionscentralen varit aktiv (inte heller alltid avtalade livsmedel). Denna summa uppgår till 1.724 tkr under perioden maj 2019 till december 2021 och omfattar 289 olika köptillfällen. I kalkylen återfinns summorna per år under raden ”Ökad ramavtalstrohet”. Man bör även ha i åtanke den arbetstid och de transporter som används vid dessa tillfällen, som dock inte finns med i beräkningen i kalkylen. I kalkylen finns endast en leverantör med, inte övriga leverantörer som används vid svåra situationer i köken. Det finns således ett mörkertal i hur stor utsträckning dessa inköpsvägar används i Borås Stads verksamheter.

2.4.3 Ökad konkurrens

I beslutsunderlaget beskrivs samordnad varudistribution att möjliggöra fler lokala leverantörer eller små- och medelstora företags möjligheter att lämna anbud, eftersom krav på en egen transportapparat tas bort. Detta anges i beslutsunderlaget som det största handelshindret för dessa mindre aktörer. Det ska göra det möjligt att öka konkurrensen och därmed antalet leverantörer, potentiellt även möjliggöra för mer närproducerade livsmedel, tillsammans med bättre förutsättningar för elektronisk handel. Enligt beslutsunderlaget är en av hörnstenarna i samordnad varudistribution att man gör fler förnyade upphandlingar, dels för att öka konkurrensen och dels för att få in fler leverantörer med närproducerade varor.⁵⁰

⁵⁰ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17, § 144, Beslutsunderlag för inriktningsbeslut, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 14

Livsmedelsavtal

Borås Stad har under 2021 haft sammantaget fem gällande avtal när det gäller livsmedel som hanteras via samordnad varudistribution. Av dessa avtal avser ett en grossist som levererar merparten av varutyperna till Borås Stads distributionscentral. De andra fyra avtalen avser specifika varutyper så som grönsaker, kött och chark samt färsk fisk.⁵¹

Intervjuade i kostverksamheten

Flera intervjuade vid kostverksamheterna samt chefer för ekonomifunktion i dessa verksamheter ställer sig frågande till nuvarande livsmedelsavtal. Samtliga påpekar att livsmedelspriserna i avtalet är dyra och att man i kostverksamheten väljer andra produkter istället för att klara sin livsmedelsbudget. Livsmedelsavtalen är även inriktat mot att ge så bra pris som möjligt när det gäller ex. ekologiska varor. Dessa varor är ändå ett dyrare alternativ än om varan inte är ekologisk. Följden av kostnadsutvecklingen som skett de senaste åren blir att man väljer bort de ekologiska, dyrare, varorna menar flera intervjuade.

Kostverksamheten har gjort en egen prisjämförelse mellan Borås Stad och kringliggande kommuner. Vid jämförelsen med närliggande kommuners prislister från samma leverantör som Borås Stad så fann verksamheten att:⁵²

”Enheten har analyserat prisskillnaderna i livsmedelsavtalen mellan BUST (Bollebygd, Ulricehamn, Svenljunga och Tranemo) och Borås.

Analysen bygger på aktuella prislister från leverantör och jämförelser har gjorts på lika produkter. Det som framgår är en prisskillnad mellan BUST och Borås som fanns redan vid avtalsstarten 2019.

Borås Stad fick högre ingångspriser än BUST på cirka 11 %.

Den prisskillnaden förväntas ligga kvar på runt 11 % under hela avtalsperioden (2019-05-01 - 2023-04-30).”

I Borås Stads livsmedelsavtal med respektive leverantör är det reglerat att leverantören erhålla en rabatt som motsvarar 9 % av fakturerat belopp samt 1 % för administrativa kostnader. Rabatten betalas ut till Koncerninköp för att på så sätt finansiera Samordnad varudistribution. Om rabatten blir högre under året än distributionscentralens kostnader så betalas mellanskillnaden ut till förvaltningarna beräknat utifrån inköpta volymer. Ex. så fördes ca 722 000 kr till Vård- och äldreförvaltningen och ca 1 500 000 kr till Grundskoleförvaltningen.”

Intervjuade verksamhetsföreträdare betonar att Borås Stads livsmedelspriser är väsentligt dyrare jämfört med kringliggande kommuner. Därutöver har livsmedelspriserna generellt ökat. Storhushållsindex ökade priserna på livsmedel med ca 7 % mellan 2018 och 2019 när det nya livsmedelsavtalet började gälla.

Den huvudsakliga grossist som lämnat anbud på livsmedelsupphandlingen, i enlighet med Borås Stads villkor ovan, var den enda anbudsgivaren i Borås Stads upphandling för merparten av livsmedlen.

Intervjuer med Koncerninköp

Intervjuade uppger att det vid tiden för livsmedelsupphandlingen publicerades en debattartikel från närliggande kommuner där kritik framfördes gällande Borås Stads införande av samordnad varudistribution. Det framgick tydligt att det bara var en leverantör som var intresserad av att lämna anbud vid Borås Stads upphandling. Enligt intervjuer med företrädare för Koncerninköp

⁵¹ Avtalskatalog, Borås Stads intranät: Mercell Commerce - Livsmedel (opic.com)

⁵² Kostenhetens system ”Hantera”, uttag av data hösten 2021, centrala kostenheten

visste anbudsgivande leverantör om denna situation och kunde därmed bifoga en prislista som var högre än för nämnda, närliggande kommuner (BUST).

Intervjuade vid Koncerninköp uppger vidare att man i uppföljning av inköpsmönster kan se att de varor som prioriterades för bästa pris i livsmedelsupphandlingen inte är de som företrädesvis köps. Här prioriterades exempelvis ekologiska varor och att köken ska laga mat från grunden och inte använda halv- eller helfabrikat. Inköpsmönstren följer inte de prioriteringar som gjordes i avtalet och då blir det kostnadsdrivande menar man. En svårighet vid analys av inköpsmönstren har varit situationen med pandemin. Pandemin har medfört andra förutsättningar för köken som påverkat köpmönstren menar man.

Nuvarande livsmedelsavtal är inte optimala på detta sätt menar man. Till detta kommer även en generell stor ökning av livsmedelspriserna.

Uppföljning av livsmedelsavtalen

Avtalsuppföljning av nuvarande livsmedelsavtal har påbörjats och ska vara avslutad under år 2022 för nya avtal ska upphandlas under åren 2022/2023. I dagsläget har ingen av de intervjuade som är involverade i uppföljningarna av livsmedelsavtalen angett någon förändring i tillvägagångssätt vid nästkommande upphandling av livsmedelsavtal. Några förnyade livsmedelsavtal har inte tecknats sedan samordnad varudistribution infördes.

2.4.4 Kommunikation och organisation

I beslutsunderlaget poängteras att kommunen får en ändrad organisatorisk roll, då man som varuägare tar över ansvaret för den transporttjänst som upphandlats. Detta menar man medför krav på att kommunen integrerar logistik och digitala inköpsrutiner i den egna varuförsörjningskedjan. Beslutsunderlaget betonar att det är av vikt att vara lyhörd mot organisationens åsikter och tankar samt att det är viktigt att kommunikationskanalerna fungerar i organisationen för att minimera motsättningar grundade i informationsbrist.⁵³

I enlighet med beslutsunderlagets bilaga ”Handlingsplan för implementering – Borås Stad” skulle tre arbetsgrupper formeras under Koncerninköp – Logistikgruppen, Upphandlingsgruppen samt E-handelsgruppen. I bilagan beskrivs även vikten av kommunikation och där projektledarens uppgift skulle övergå i implementering i en supportfunktion både internt och mot leverantörer och upphandlat transportföretag.⁵⁴

I beslutsunderlaget beskrivs att man insamlat kunskap om verksamheterna vid införandet av den samordnade varudistributionen. Därefter har projektledaren för distributionscentralen avslutat sin anställning i Borås Stad. Det finns idag en mail (samdist@boras.se), se bilaga 2, som sköts av flera handläggare, anställda på Koncerninköp för att kommunicera med verksamheterna. Ingen ny projektledare eller ansvarig för den samordnade varudistributionen har anställts efter att den tidigare projektledaren avslutade sin anställning. Vidtalade på Koncerninköp anger att någon ny projektledare inte behövs. Detta då projektet är avslutat. Sedan mars 2020 finns en avtalscontroller som tagit över en del av arbetsuppgifterna efter att projektledaren slutat. Någon specifik roll för att bara ha ansvar för den samordnade varudistributionen har inte anställts.

Intervjuade i kostverksamheten

Intervjuade i kostverksamheten anger samstämmigt att många inte längre vet var man ska vända sig när man har frågor eller synpunkter gällande distributionscentralen, varor, leveranser eller beställningar. Flera intervjuade uppger även att man vid ett flertal tillfällen försökt att framföra de brister och svårigheter för kostverksamheten som den samordnade varudistributionen med-

⁵³ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17, §144, Bilaga 1 Slutrapport, sid 16-18

⁵⁴ Ibid, sid 39

fört. Ett krismöte har hållits i december 2020 mellan Koncerninköp och kostverksamheterna. Mötet genomfördes på kostenheternas verksamhetsansvarigas initiativ och gällde svårigheterna vid leverans av färsk fisk. Ingen återkoppling eller förändring har skett efter mötet menar de intervjuade. Merparten intervjuade i kostverksamheten beskriver kommunikationen om den samordnade varudistributionen som undermålig. Kommunikationskanalerna är inte kända och återkoppling eller feedback på lämnade synpunkter saknas. Förhållandena skapar frustration i kostverksamheterna.

Intervjuade vid Koncerninköp

Vid intervjuer med företrädare för avdelningen Koncerninköp vid Stadsledningskansliet framgår att det numera finns administratörer anställda som hanterar distribution och mailfrågor gällande DC, samdist-mailet (se bilaga 2), samt en avtalscontroller som sköter uppföljning av avtalet gällande distributionscentralen. Intervjuade uppger att Koncerninköp löpande skickar ut informationsmail om livsmedel och samordnad varudistributionen. I utskicken har Koncerninköp som rutin att skriva vart man som beställare kan vända sig vid frågor. Det finns även en upphandlare som hanterar livsmedelsavtalen och uppföljning av dessa. Avdelningen har påbörjat avtalsutvärdering av distributionscentralen under hösten 2021.

2.4.5 Kostnad-nytta-analys

I beslutsunderlaget beskrivs att nytta ska skapas genom minskad miljöbelastning, ökad trafik-säkerhet vid kommunens enheter samt förbättrad arbetsmiljö för personalen.⁵⁵ Den analys som togs fram byggde på antaganden från andra kommuner som infört samordnad varudistribution samt att upphandlingar skulle ske segmenterat och med högre avtalsrotation. Varupriset skulle enligt beslutsunderlaget med tiden sjunka.⁵⁶

Ekonomi

Koncerninköp debiterar leverantörerna för den samordnade varudistributionen. Förskoleförvaltningen, Grundskoleförvaltningen, Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Servicekontoret och Vård- och äldreförvaltningen betalar leverantörerna för de varor de beställer. Förvaltningarna har de senaste tre åren höjt livsmedelsbudeten motsvarande 13 292 tkr med anledning av ökade livsmedelspriser generellt. Man har även i genomsnitt 11 % högre livsmedelspriser än närliggande kommuner. Det beror delvis på livsmedelsavtalen där 9 % av ordervärdena ska betalas tillbaka till Koncerninköp. Leverantörerna betalar 1 % av ordervärdena till Koncerninköp och det motsvarar ungefär 1 100 tkr och går till administrationen kring distributionscentralen och till upphandling och uppföljning av livsmedelsavtalen.

Beslut

Revisionskontoret noterar att det inte finns några formella beslut om fördelning av kostnader avseende distributionscentralen i Kommunstyrelsen eller Kommunfullmäktige.

Intervjuade chefer för ekonomifunktion

Intervjuade chefer för ekonomifunktioner för förvaltningarna uppger samstämmigt att man varit tvungna att höja livsmedelsbudgeten totalt med ca 13.292 tkr under åren 2019-2021. Man har inte fått någon extra budget för dessa tillkommande kostnader och har därmed varit tvungna att skära ner annan verksamhet för att ha råd med livsmedel till köken. En intervjuad uttrycker det så här:

⁵⁵ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17, § 144, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 26

⁵⁶ Ibid

”Presentationen från Koncerninköp byggde på väldigt mycket antaganden. Och jag vill än en gång poängtera hur naivt det var att tro att leverantörerna skulle ge ”rabatt” utan att baka in det i sina priser. Det är klart att grannkommunerna som ingick i upphandlingssamverkan reagerade på en sådan konstruktion.

Vår återbetalning, som kom ett år efter Distributionscentralens införande, motsvarar inte kostnadsökningen. Så löftena om att verksamheterna skulle stå ”skadelösa” har inte uppfyllts!”

Förhållandena har även medfört att man valt andra och billigare livsmedel i köken för att kunna hålla livsmedelsbudgetarna.

Intervjuade på Koncerninköp

Enligt intervjuade på Koncerninköp har man inte fått någon tilldelning av medel till att driva den samordnade varudistributionen. Det finns inga politiska beslut som ger avdelningen några centrala medel anger man. Avdelningen valde då att ekonomiskt finansiera den via leverantörerna som enligt upphandlingsavtal får betala tillbaka totalt 10 % på ordervärdena till Borås Stad. Då leverantörerna bara behöver leverera allt sitt gods till en central så ska detta enligt beslutsunderlaget och intervjuade på Koncerninköp ändå löna sig för leverantören.

Miljövinster

I beslutsunderlaget beskrivs att samordnad varudistribution innebär miljövinster mätt i antal körda fordonskilometer eller mängden CO₂.

Intervjuade vid Kostverksamheten

Intervjuade framhåller att Borås Stads kök får färre leveranser av gods nu jämfört med tidigare. Flera av de intervjuade ställer sig dock frågande till om antalet leveranser verkligen minskat totalt sett. De leverantörer som tidigare körde ut varor till köken levererar fortfarande till övriga, externa kunder, som i många fall ligger nära Borås Stads tillagningskök. På så vis menar man att det är svårt att veta om leveranserna verkligen minskat totalt sett i staden. Flera intervjuade menar att även dessa transporter behöver tas hänsyn till i dessa avseenden. Dessa transporter försvinner ju inte bara för att de inte stannar just vid Borås Stads tillagningskök.

Intervjuade vid Koncerninköp

Från intervjuade på Koncerninköp har följande information framkommit:

”innan avtalet Samordnad varudistribution hade Borås Stad ca 29 380 livsmedelsleveranser per år, och efter införandet av samordnad varudistribution ligger det idag på ca 11 960 leveranser per år till Borås Stads enheter.”

Någon utvärdering av vad detta innebär i minskad miljöbelastning har Stadsrevisionen inte funnit. Intervjuade vid Koncerninköp uppger att samordnad varudistribution var planerat att utvärderas efter fem år, enligt beslutsunderlaget.⁵⁷ Man har inte genomfört någon samlad utvärdering av projektet och dess beräknade miljövinster ännu.

Intervjuade vid Koncerninköp menar att den samordnade varudistributionen bör utvärderas utifrån samtliga avtalsområden som hanteras på detta sätt. Om man bara utvärderar ett område, exempelvis livsmedelsområdet, så ger inte detta en fullständig bild av affärsmodellens effekter. I avtalet med den externa operatören av distributionscentralen finns krav att fordonen ska drivas med fordonsgas.

⁵⁷ 2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Bilaga 1 Slutrapport, sid. 15

Intervjuade vid Miljöförvaltningen

Intervjuade tjänstepersoner vid Miljöförvaltningen uttrycker gällande miljöbelastningen att:

”Det var ju sagt att distributionscentralen skulle, om jag minns rätt, minska transporter med 2/3-delar, dvs från 33 000 till 11 000 transporter till Borås Stads verksamheter. Det är vad jag läst mig till i BT. Transporterna är ju med tunga fordon, lastbilar, som generellt släpper ut mer koldioxid, partiklar och kvävedioxid, så utifrån det perspektivet skulle det naturligtvis vara en stor miljövinst. I alla fall, jag har tittat på statistik jag fått från Tekniska, och där står det att på Kungsgatan åker det varje dygn i genomsnitt 21 892 fordon per dygn, varav tung trafik utgör 22 procent, mätår 2019. Det gör att det blir nästan 8 miljoner fordon som varje år åker förbi på Kungsgatan.”

Enligt Trafikverkets hemsida är det ca 19 000 fordon som varje dygn passerar förbi Annelundsmotet, på RV40, varav ca 10 procent utgörs av tung trafik (mätdata från 2021-09-09).⁵⁸

Trafiksäkerhet

I beslutsunderlaget anges trafiksäkerhet som en av ”nyttorna” vid införsel av samordnad varudistribution. Beslutsunderlaget anger ökad trafiksäkerhet med motiveringen att olycksrisken minskar vid kommunens enheter med färre leveranser.

Intervjuade vid kostverksamheten

Samtliga intervjuade menar att, förutom vid några mindre förskolor, så är eventuell trafikfarlighet vid förskolor och skolor bortbyggda sedan tidigare. De flesta mottagningar av varuleveranser är placerade på baksidan av förskolan eller skolan. Vid nybyggnation är det byggnadsstandard att dessa placeras på andra sidan av exempelvis skolgårdar eller dylikt.

Arbetsmiljö/social hållbarhet

Enligt beslutsunderlaget skulle en annan samhällsekonomisk vinst vara ett resurstillskott gällande arbetsmiljön, som skulle ge ökad service då man får färre och samlade leveranser, där även arbetsmiljön för personalen skulle bli bättre då tiden för varumottagningen minskar. Dessutom skulle man, enligt beslutsunderlaget, spara in 4000 timmar i köken på samordnade beställningar och leveranser.

Intervjuade i Kostverksamheten

I praktiken har det istället blivit ett merarbete i köken uppger samtliga intervjuade. De intervjuade påpekar att vagnarna ofta är högt lastade och att det innebär ett arbetsmiljöproblem för de som arbetar i köken. Ett par av köken berättar i intervju att de anställt extra personal eller förändrat arbetstiderna med anledning av detta. Detta så att de är bemannade ”med långa män” för att kunna ta hand om varorna. En intervjuad vittnar om en arbetsskada som uppstått med anledning av förhållandena. Ett av problemen enligt de intervjuade handlar om att varuvagnarna ofta är lastade över den rullcontainerbågen (RC-bågen) se bild 1 och 2 på nästa sida.

I avtalet framgår att levererade produkter inte får överstiga överkanten på rullcontainern. Produkterna ska packas så att känsliga produkter inte skadas. Tunga varor ska packas i botten av rullcontainern och på ett sätt som underlättar mottagarens hantering.⁵⁹

⁵⁸ Trafikverket, 2021-09-09

⁵⁹ 2018-0031 IN - Livsmedelsavtal

Bild 1 och 2. Illustration över tungt lastade vagnar, packade över RC-bågen, i en av Borås Stads kostenheter, 30 september 2021.

De flesta intervjuade är frågande till hur varorna ska få plats i kökets olika lagerutrymmen när allt kommer på samma gång. De större köken har här mindre besvär än de mindre köken. I de mindre köken uppger intervjuade att varorna helt enkelt inte får plats. Flera av de intervjuade uppger att de vid införseln fick intrycket att det skulle byggas ut om varor och vagnar inte fick plats. Någon sådan ombyggnad har inte genomförts.

Intervjuade vid Koncerninköp

Enligt intervjuade vid Koncerninköp har det inte varit aktuellt med någon utbyggnad av lagringsutrymmen på någon enhet. Koncerninköp har heller inte fått information om att någon enhet har behov av utbyggnad av lagringsutrymmen. Inga sådana åtgärder har heller varit aktuell att bekosta i projektet. Vid intervjuer med företrädare för Koncerninköp framkommer att livsmedelsavtalen inte reglerar viten gällande felaktigt lastade vagnar. Intervjuade anger att detta ska tas hänsyn till i kommande avtal gällande upphandlingar av livsmedel. Om varorna är fel lastade när de levereras till distributionscentralen måste det tas upp med leverantören. Intervjuade uppger vidare att man kontinuerligt arbetar med att leverantörer inte ska leverera gods i för högt lastade RC-vagnar.

Intervjuade fackliga företrädare

Enligt intervju med fackliga företrädare har frågan om högt lastade vagnar tagits upp på samverkansmöten som ett arbetsmiljöproblem. Det har dock inte skett någon arbetsmiljöinspektion. De intervjuade med facklig bakgrund bekräftar de andra intervjuades utsagor om att detta betecknas som ett arbetsmiljöproblem för många av köken.

Intervjuade vid distributionscentralen

Arbetsmiljöproblem uppges även finnas på distributionscentralen påtalar intervjuade där. Revisionskontoret har fått ta del av en avvikelserapport avseende oktober 2021 från distribu-

tionscentralen. Där framgår att 65 vagnar under månaden varit lastade över RC-bågen eller varit för tungt lastade. En del av dessa vagnar får personalen på distributionscentralen lasta om, till exempel när det är varor som ska till olika leveransadresser lastade på samma vagn. Vid intervjuer uppges att antalet vagnar som är lastade för högt eller för tungt i snitt uppgår till ca 60 vagnar per månad av totalt i genomsnitt ca 2 000 vagnar (ca 3 %). Vid Revisionskontorets studiebesök på distributionscentralen visade företrädare några vagnar som var för högt lastade.

Ruttoptimering

Ruttoptimering angavs i beslutsunderlaget som en viktig del av införseln av samordnad varudistribution.

Intervjuade vid Koncerninköp och distributionscentralen

Enligt intervjuade vid Koncerninköp så följs ruttoptimeringsprogrammet upp varje leveransdag och ligger till grund för debitering från leverantören på distributionscentralen. Ruttoptimeringsprogrammet har enligt intervjuade på distributionscentralen inte fungerat optimalt då det inte tar hänsyn till vägars sträckning och t ex höjd på broar etc. Det finns enligt de intervjuade en förbättringspotential gällande ruttoptimeringen.

2.4.6 Livsmedelstillsyn

Övriga frågor som uppkommit under granskningen är gällande livsmedelstillsyn, där det kommit Stadsrevisionen till del att klagomål inkommit gällande leveranser av livsmedel under år 2021. Därutöver har även synpunkter gällande andra varugrupper än livsmedel vidtalats vid intervjuer med kostverksamheten och företrädare för distributionscentralen.

Livsmedelstillsyn

Under granskningen framkom uppgifter om att tillsynsprotokoll upprättats från enheten Livsmedelstillsyn, Miljöförvaltningen. Det hade inkommit två diarieförda klagomål och Revisionskontoret har även fått ta del av ordinarie inspektion, som inte påvisat några klagomål gällande distributionscentralens hantering av livsmedel.

Klagomålen var gällande fiskleveranser (2021-04-15) samt kontaminerade livsmedel (2021-09-30).

Klagomålet gällande fiskleveranser föranledde en inspektion av distributionscentralen där inga avvikelser förekom. I inspektionsprotokollet anges:⁶⁰

”vid besöket följdes upp ett annat klagomål om hantering av fiskleveranser gällande hållbarheten och ankomsttemperaturen. Det framkom att verksamheten har fungerade rutiner för hållbarhetskontroll samt temperaturkontroll i kylar och transportbilar. Vid inspektionen uppmärksammades inga avvikelser bland de kontrollerade områdena.”

Livsmedelstillsyn har beskrivit klagomålet gällande kontaminerade livsmedel som att:

”de (Distributionscentralen) måste garantera tillräcklig separering mellan livsmedelsgrupper för att minska risken för korskontamination. De sa då att de ska lägga en skiva emellan, och såg på fotot att de är gjort. Frågan är om det är tillräckligt. Har det förekommit att kötsaft har kontaminerat grönsaker trots skivan är det inte tillräckligt och de behöver separera ytterligare. Skivan bör vara hel och tillräckligt stor för att skydda grönsakerna under.”

Livsmedelstillsyn har besvarat klagomålet via mail men har inte genomfört någon tillsyn i detta ärende ännu.

⁶⁰ Miljöförvaltningen, Dnr 2021-1222, 2021-04-15

2.4.7 Kommunfullmäktiges styrdokument och indikatorer

En av utgångspunkterna i granskningen är kommunfullmäktiges styrdokument och mål inom området. Nedan följer en redogörelse av de intervjuade vid kostverksamhetens utsagor i dessa avseenden tillsammans med en sammanställning av utfall för Kommunfullmäktiges indikatorer i budget 2021.

Kostpolicy

Kostverksamheterna i Borås Stad har som styrdokument en kostpolicy, antagen av Kommunfullmäktige. Syftet med kostpolicyen är att tydliggöra stadens intentioner vad gäller matfrågorna men också att förenkla arbetet vad gäller styrning, ledning och utveckling inom måltidsområdet.

Matsvinn

Intervjuade i kostverksamheten menar att det i Borås Stad finns ett stort fokus på matsvinn. Efter införandet av samordnad varudistribution menar flera intervjuade att matsvinnet ökat. Orsaken anges främst vara att mängden otjänliga livsmedel vid leverans ökat. Här ses en skillnad mellan företrädare för Vård- och äldreförvaltningen, som inte kan vidimera att matsvinnet har ökat, gentemot övriga förvaltningar, där samtliga anger att matsvinnet ökat. Samtliga intervjuade anger att man har ändrat köpmönster och lägger mer tid på beställningarna. Detta för att matsvinnet inte ska öka än mer. Detta har enligt samtliga intervjuade lett till en ökad arbetsbelastning för kostenheterna. Enheterna måste planera för att livsmedel kan vara kontaminerade eller inte räcker till.

Kostenheterna anger att den tid som behöver läggas på planering och beställning av varor ökat exponentiellt sedan införandet av samordnad varudistribution.

Måltidsmiljö

Måltidsmiljön har enligt vissa intervjuade påverkats. Många enhets- och verksamhetschefer uttrycker köksmästares och kökschefers vilja och stolthet att laga så bra mat från grunden som möjligt, och erbjuda bra rätter till sina brukare/elever/barn. Många intervjuade uttrycker att det finns en frustration ute i köken i och med att man inte längre kan beställa de livsmedel man skulle vilja av rädsla för att den ska vara dålig eller kontaminerad när den kommer. Detta menar man även påverkar även måltidsmiljön på restauranger och skolserveringar. Intervjuade från Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen påpekar exempelvis att man måste kunna konkurrera med privata aktörer och kunna erbjuda minst lika bra rätter som de, för att ge eleverna så bra förutsättningar som möjligt.

Kommunfullmäktiges indikatorer

Kommunfullmäktige har formulerat två indikatorer gällande livsmedel.⁶¹ Dessa två mål gäller närproducerade livsmedel och ekologiska livsmedel.

Närproducerade livsmedel

Kommunfullmäktiges mål är att andelen närproducerade livsmedel ska öka. Enligt intervjuade i kostverksamheten finns i stort sett inga närproducerade varor att beställa via Borås Stads olika livsmedelsavtal. Flera av de intervjuade nämner champinjoner, honung samt vildsvinskött som varit något som diskuterats, men ingen av dessa närproducerade livsmedel finns idag att beställa i Borås Stads e-handelsavtal för livsmedel.

⁶¹ Borås Stads budget 2021, sid. 15, 17

Enligt Borås Stads delårsrapport för perioden januari-augusti 2021 ser utvecklingen för närproducerade livsmedel i Borås Stad ut enligt diagrammet nedan:

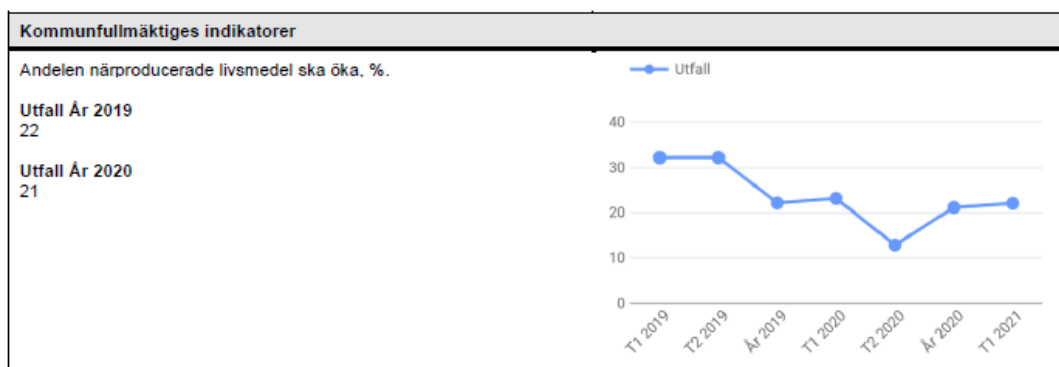

Diagram 1. Andelen närproducerade livsmedel ska öka, %.⁶²

I Borås Stads delårsrapport 2021 anges att utfall för Terial 2 saknas på grund av att närproducerade livsmedel inte är inlästa i det nya upphandlingsdatasystemet. Rapportering kan ske först när aktuell data är tillgänglig. Av den tillgängliga uppföljningen i diagram 1 kan konstateras att andelen närproducerade livsmedel har minskat under perioden tertial 1 2019 till tertial 1 2021 med omkring 10 procentenheter.

Ekologiska livsmedel

Gällande ekologiska livsmedel har Kommunfullmäktige tidigare haft målsättningen att dessa ska uppgå till 50 % av inköpta livsmedel i Borås Stad. För år 2021 är målsättningen att andelen inköpta ekologiska livsmedel ska öka. Intervjuade från två förvaltningar anger att deras andel av ekologiska livsmedel kommer att minska under 2021. En av de intervjuade menar att man får nöja sig med att nå upp till 25 % ekologiska livsmedel. Samtliga intervjuade menar att det dels kommer av att det inte alltid finns ekologiska livsmedel att tillgå och att man då får ersättningsvaror av leverantören, och dels på att livsmedelsbudgeten inte räcker till. Räcker inte budgeten avstår man från att beställa ekologiska livsmedel menar man då de varorna är dyrare. Flera av de intervjuade menar att här påverkar även ändrade köpmönster mot mer frysta varor andelen ekologiska livsmedel. Detta då utbudet av ekologiska frysta varor är mindre i nuvarande livsmedelsavtal.

Enligt Borås Stads delårsrapport för perioden januari-augusti 2021 ser utvecklingen för ekologiska livsmedel ut enligt diagrammet nedan:

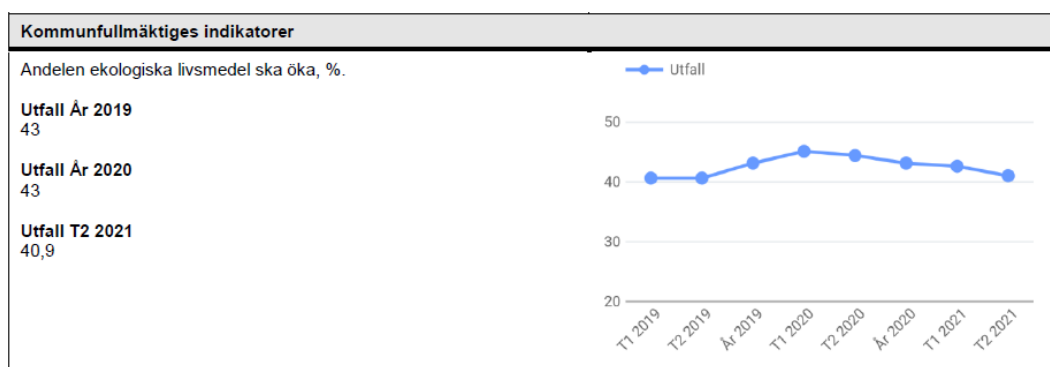

Diagram 2. Andelen ekologiska livsmedel ska öka, %.⁶³

⁶² Borås Stad, Delårsrapport januari-augusti 2021, sid. 1

⁶³ Borås Stad, Delårsrapport januari-augusti 2021, sid 13

I jämförelse mellan tertiäl 2 år 2020 och tertiäl 2 år 2021 har de ekologiska inköpen minskat med -3,92 procentenheter (från 44,77 % år 2020 till 40,85 % år 2021). Borås Stad har enligt delårsrapporten köpt in en mindre andel livsmedel i jämförelse mellan tertiäl 2 år 2020 och tertiäl 2 år 2021. Trenden visar att alla förvaltningar har lägre andel ekologiska inköp. I delårsrapporten framgår även att pandemin har påverkat alla förvaltningar i staden, några verksamheter har varit helt eller delvis stängda. När skolorna varit stängda har inköpen av ekologiska mejeriprodukter sjunkit, vilket haft stor påverkan på resultatet.⁶⁴

2.5 Ekonomisk utvärdering

Som en del av granskningen har Revisionskontoret genomfört en ekonomisk utvärdering av samordnad varudistribution. Utvärderingen bygger på tillgängliga uppgifter och sifferunderlag från ekonomisystemet Agresso. Revisionskontorets beräkningar har sedan ställts mot den ekonomiska kalkylen i beslutsunderlaget till samordnad varudistribution, som i tabellen ligger i budgetkolumnerna.

I bilaga 1 finns en sammantagen ekonomisk utvärdering av införandet av samordnad varudistribution. Totalt visar utvärderingen att den sammanlagda kostnaden för Borås Stad, under åren som samordnad varudistribution varit i drift, uppgår till ca 21 mnkr. För mer detaljerad förklaring av kalkylen hänvisas till bilaga 1. Därutöver har en återbetalning genomförts till verksamheterna på ca 2.7 mnkr i januari 2021 för tidigare års överskott från Koncerninköp (denna summa är avräknat i kalkylen under summan Logistik/Koncerninköp).

Kostnaden för förprojekteringen har beräknats av projektledarens lön mellan åren 2014 till 2016. Från 2017-2019-05 har beräkningarna utgått från uppgifter från Koncerninköp. Därutöver har kostnaden för den externa konsult som gjort miljöutredningen i bilagan lagts på summan för förprojekteringsfasen.⁶⁵

I beslutsunderlaget finns en rad om uppskattad inkurans, d.v.s. varor som blivit skadade eller på annat sätt förstörda, som budgeterats till 10.000 kr per år. För att uppskatta denna kostnad har samtliga kreditfakturer från de aktuella livsmedelsleverantörerna hämtats från ekonomisystemet för perioden som distributionscentralen varit igång. I kalkylen (se bilaga 1) har krediterade varor under tidsperioden uppgått till ca 1.1 mnkr.⁶⁶

Kostnaden för att hantera en faktura uppskattas i kalkylen till 500 kr per faktura. Uppskattningen baseras på SPVs beräknade kostnad för hantering av en faktura.⁶⁷ Dessa kostnader innefattar även kreditkostnader orsakade av att det tar onödigt lång tid att skapa och leverera en korrekt orderbekräftelse och faktura till kunden. Många fakturer bestrids pga. felaktigheter i pris, avtal, villkor eller kundspecifik fakturainformation som kunden kräver för att betala. I dessa fall tillkommer även kostnader för det manuella arbetet med att identifiera och ändra ordern, ev. övriga system och underlag och få godkännande för att ställa ut kreditfakturer och slutligen skicka en ny och förhoppningsvis korrekt faktura. Kostnaden för att hantera dessa kreditfakturer uppskattas i kalkylen till ca 1,1 mnkr.

Ökad livsmedelsbudget för Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt Vård- och äldreomsorgsnämnden uppgår till sammanlagt 13.292 tkr för åren 2019–2021. Detta enligt uppgift från förvaltningarnas ekonomifunktioner.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Agresso: gällande Distributionscentralens införande finns såväl intäkter som kostnader hämtats från ansvar 035130 Logistik.

⁶⁶ SPV administrativ avgift. Websida: <https://www.spv.se/arbetsgivare/statlig-tjanstepension/kostnader-och-fakturor/fakturor/administrativ-avgift-for-den-valbara-delen/>, 2022-01-03

⁶⁷ SPV administrativ avgift. Websida: <https://www.spv.se/arbetsgivare/statlig-tjanstepension/kostnader-och-fakturor/fakturor/administrativ-avgift-for-den-valbara-delen/>, 2022-01-03

Ökad ramavtalstrohet har i kalkylen beräknats efter den totala summan som varuhandlats utan order i e-handelssystemet från en avtalsleverantör. Istället för att e-handla i systemet har man åkt till leverantören och handlat ”över disk” eller kompletterat beställningen via telefon. Summan för den enda leverantör som tagits med i kalkylen uppgår till ca 1.7 mnkr under perioden maj 2019 till december 2021. Kostnaden innefattar endast en leverantör och omfattar inte arbetstid eller resekostnader. Det finns på så vis ett mörkertal som inte uppskattas i kalkylen där man valt andra sätt att lösa kritiska situationer i tillagningsköken (ex. handla över disk hos andra leverantörer).

Projektets kalkyl räknade med en besparing totalt sett i tillagningsköken om ca 4000 timmar per år. Kalkylen omfattar inte någon uppskattning om kostnader avseende arbetsbelastning eller arbetsmiljö. Detta då dessa kostnader är svåra att uppskatta i detalj i ekonomiska termer. Tillagningsköken uppger dock att de fått en ökad arbetsbelastning och en försämrad arbetsmiljö.

När det gäller minskad miljöbelastning finns inte heller några uppskattningar i dessa avseenden med i kalkylen. Anledningen är att inga uppföljningar av projektets miljöpåverkan genomförts och inga uppgifter finns att tillgå.

Totalt visar utvärderingen att det sammanlagda ekonomiska utfallet för Borås Stad från förprojektering till 2021, har uppgått till ca -21 mnkr. Det ekonomiska utfallet i beslutsunderlaget skulle enligt den kalkyl som upprättades till Kommunfullmäktige fram till 2021 ha uppgått till ca -11 mnkr (se bilaga 1). Förhållandena medför att det ekonomiska utfallet totalt för den samordnade varudistributionen fram till 2021, varit minst ca 10 mnkr högre än vad som beräknades inför beslutet. Det sämre ekonomiska utfallet beror till största delen på ökade kostnader i livsmedelsbudget för berörda nämnder med tillagningskök.

Sammanfattningsvis är det värt att framhålla att Revisionskontorets kalkyl är genomförd med en försiktighetsprincip, där ekonomiskt utfall som inte kunnat vidimeras inte tagits med. Detta medför att kalkylen inte är exakt och att kostnaderna kan vara högre.

3 Stadsrevisionens bedömningar

Stadsrevisionen har granskat samordnad varudistribution i Borås Stad. Granskningens syfte är att granska om den samordnade varudistributionen uppfyller Kommunfullmäktiges målsättningar och om verksamheten är ändamålsenlig och effektiv i förhållande till kostnader och kvalitet när det gäller leverans av livsmedel.

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och ett stort antal intervjuer i berörda verksamheter. Som en del av granskningen har även en ekonomisk kalkyl upprättats som uppskattar det ekonomiska utfallet för förprojektering, införsel och drift av den samordnade varudistributionen fram till och med 2021.

Samordnad varudistribution i Borås Stad

Kommunfullmäktige i Borås Stad fattade 17 augusti 2017 inriktningsbeslut avseende samordnad varudistribution. Beslutet innebar införsel av samordnad varudistribution i Borås Stad där kommunens alla inleveranser av varor skulle ske genom en distributionscentral där Borås Stad tar över rollen som distributör. Centralen skulle enligt beslutet drivas av en extern part.

Enligt underlaget till beslutet skulle den samordnade varudistributionen ge bättre förutsättningar för elektronisk handel och minska antalet transporter och leveranser till Borås Stads enheter. Ökad konkurrens skulle utöka antalet leverantörer och möjliggöra för mer närproducerade livsmedel och minskade kostnader. Avtalstroheten för Borås Stads verksamheter skulle förbättras. Införseln skulle öka trafiksäkerheten, minska transporterna och därigenom minska miljöbelastningen vid kommunens verksamheter. Dessutom skulle införseln minska arbetsbelastningen och förbättra arbetsmiljön vid kostenheterna/tillagningsköken. Det ekonomiska utfallet beräknades till ett positivt resultat om ca 3,7 mnkr efter sex år.

Beslutsunderlaget konstaterade att införseln förutsatte fler upphandlingar av livsmedel med korta avtalstider och att kommunikationskanalerna fungerade i organisationen.

Utöver ovanstående finns två indikatorer från Kommunfullmäktige som berör området. Dessa anger ökad andel närproducerade respektive ekologiska livsmedel. Borås Stad har även en Kostpolicy som bl.a. anger att matsvinn ska minimeras och att arbetsmiljön ska vara säker för personalen.

Stadsrevisionen kan med utgångspunkt i beslutsunderlaget inför Kommunfullmäktiges beslut och de övriga målsättningar som finns inom området konstatera att fullmäktige hade högt ställda ambitioner med införseln av samordnad varudistribution i Borås Stad.

Den samordnade varudistributionen driftsattes 2 maj 2019. Granskningen visar att merparten av de ambitioner som fanns med införseln inte har infriats fram till och med 2021. I flera fall har utvecklingen istället gått i motsatt riktning. Bristerna som framkommer i granskningen är så omfattande att den samordnade varudistributionen när det gäller leverans av livsmedel i Borås Stad inte kan bedömas som ändamålsenlig och effektiv.

Stadsrevisionen bedömer utfallet i förhållande till Kommunfullmäktiges målsättningar med den samordnade varudistributionen enligt nedanstående.

Mindre transporter och ökad trafiksäkerhet vid Borås Stads enheter

Samtliga intervjuade i granskningen uppger att antalet transporter och leveranser till Borås Stads enheter har minskat sedan införseln av samordnad varudistribution. Flera intervjuade i granskningen är samtidigt frågande till om antalet leveranser verkligen minskat totalt sett i Staden. De leverantörer som tidigare körde ut varor till köken levererar fortfarande till övriga, externa kunder, som i många fall ligger nära Borås Stads tillagningskök.

Ingen vidtalad i granskningen kan visa i vilken omfattning de minskade transporterna bidragit till minskad miljöbelastning totalt sett i Borås. Någon samlad utvärdering av projektets miljöeffekter har ännu inte genomförts.

Merparten intervjuade i granskningen menar att införseln inte kan sägas ha ökat trafiksäkerheten vid de enheter som omfattas i någon större utsträckning. Detta då potentiellt riskfyllda trafiklösningar vid enheterna i de flesta fall byggts bort redan före den samordnade varudistributionen driftsattes.

Stadsrevisionens bedömning är att målsättningen om minskat antal transporter till Borås Stads enheter uppnåtts. I vilken utsträckning detta bidragit till minskad miljöbelastning totalt sett går inte bedöma, eftersom utvärdering av projektets miljöeffekter ännu inte genomförts. En utvärdering av den samordnade varudistributionens miljöeffekter behöver genomföras. Trafiksäkerheten bedöms ha förbättrats i viss mån genom det minskade antalet transporter till Stadens enheter.

Ökad konkurrens, ökat antal leverantörer och närproducerade livsmedel

Borås Stad har med befintliga livsmedelsavtal i huvudsak en större leverantör och ett litet antal mindre leverantörer av livsmedel. Avtalstiderna har såvitt framkommer i granskningen inte justerats. Inga nya avtal har tecknats med leverantörer av närproducerade livsmedel sedan införseln av den samordnade varudistributionen. Det finns idag endast ett fåtal närproducerade livsmedel att beställa för tillagningsköken.

Förhållandena innebär att det koncept, med många mindre upphandlingar och korta avtalstider, som angavs som betydelsefullt i beslutsunderlaget vid införseln av den samordnade varudistributionen, inte har genomförts.

Stadsrevisionen bedömer att målsättningarna om ökad konkurrens, ökat antal leverantörer och närproducerade livsmedel inte har uppnåtts. Den inriktning på upphandlingsförandet som beslutsunderlaget angav som avgörande för affärsmodellen har inte genomförts.

Minskad arbetsbelastning och förbättrad arbetsmiljö

Den samordnade varudistributionen har ökat arbetsbelastningen i tillagningsköken bl.a. genom felaktigt lastade leveranser, ökad andel otjänliga varor vid leverans och att mer arbetstid går åt till planering av beställningar. Många tillagningskök uppger att man kontinuerligt arbetar fram reservermenyer som man kan ta till om varor skadats, inte går att servera eller inte levererats i tid. Många av köken försöker hjälpa varandra med varor när rätt livsmedel saknas. Utsagor från intervjuade visar att det inte är ovanligt att man får lösa varubrist genom att åka och komplementhandla över disk – antingen hos en avtalad leverantör eller utanför upphandlingsavtalen. Inköp utanför upphandlingsavtalen sker i förekommande fall tvärtemot Kommunfullmäktiges intentioner.

När det gäller färskvaror så som charkuterier, grönsaker och färsk fisk m.m. uppger tillagningsköken att man - av rädsla för att få otjänliga produkter - i större utsträckning istället beställer frysta varor. Detta anges försämra matkvaliteten och öka arbetsbördan i hanteringen av livsmedlen. Sammantaget medför förhållandena enligt vidtalade i granskningen att tillagningskökens för-

utsättningar att laga så bra mat som möjligt till brukare, barn och elever i dessa delar begränsats sedan införseln av samordnad varudistribution.

Vidtalade kostverksamheter och fackliga företrädare uppger att arbetsmiljön i tillagningsköken försämrats sedan införseln av den samordnade varudistributionen. Förhållandena anges i huvudsak bero på felaktigt lastat gods, ökad andel frysta varor, att en större mängd gods levereras vid samma tillfälle och att den administrativa arbetsbördan ökat. Det är företrädesvis de mindre tillagningsköken som påtalar problemen och här framförs även att lagringsutrymmen så som kyl och frys m.m. i flera fall inte klarar av att lagra den mängd gods som krävs.

Stadsrevisionens bedömning är att målsättningarna om minskad arbetsbelastning och förbättrad arbetsmiljö i tillagningsköken inte har uppnåtts. Istället har arbetsbelastningen ökat och arbetsmiljön blivit sämre. Utvecklingen innebär att många av tillagningskökens förutsättningar att laga så bra mat som möjligt till brukare, barn och elever har försämrats.

Fungerande kommunikation

Vidtalade i kostverksamheten framhåller samstämmigt att kommunikationen i den samordnade varudistributionen inte fungerar. Trepartsförhållandet gör att man inte alltid vet vart man ska vända sig när exempelvis leveranser är felaktiga eller när gods skadats. Avdelningen Koncerninköp vid Stadsledningskansliet har arbetat med att förbättra kommunikationsrutinerna och utökat bemanningen som hanterar inkomna frågor och synpunkter. Rutinen när det gäller varor som ska krediteras är tidskrävande och i många fall hinner verksamheten i tillagningsköken inte med att kreditera som man ska. Detta medför ett stort mörkertal när det gäller skadat eller felaktigt levererat gods.

Representanter för kostverksamheterna menar att man sökt dialog kring olika former av problem som uppstått i affärsmodellen. De anger att identifierade problem inte hanteras och att återkoppling till verksamheterna många gånger inte genomförs. Vidtalade vid Koncerninköp har i stor utsträckning andra utsagor och framhåller att kommunikationen fungerar väl och är tydliggjord i modellen.

Det finns inget gemensamt forum som syftar till att identifiera, hantera och diskutera systematiska problem eller avvikelser som uppstår i den samordnade varudistributionens olika delar. Hur mandat och ansvarsförhållanden ser ut när det gäller styrning, ledning och samordning av affärsmodellen är i många avseenden oklart.

Stadsrevisionens bedömning är att kommunikationen i affärsmodellen samordnad varudistribution inte är ändamålsenlig och effektiv. Att vidtalade verksamheter ger helt olika bilder av hur väl kommunikationen i modellen fungerar bekräftar Stadsrevisionens bedömning. Kommunikationen behöver tillsammans med styrning, ledning och samordning utvecklas och förbättras för affärsmodellen som helhet.

Kostnadsutveckling

Stadsrevisionen har som en del av granskningen genomfört en ekonomisk utvärdering av perioden från förprojektering fram till och med 2021 i projektet. Totalt visar utvärderingen att det sammanlagda ekonomiska utfallet för Borås Stad från förprojektering till 2021, har uppgått till ca -21 mnkr. Det ekonomiska utfallet i beslutsunderlaget skulle enligt den kalkyl som upprättades till Kommunfullmäktige fram till 2021 ha uppgått till ca -11 mnkr. Detta innebär att kostnaden för projektet fram till 2021 varit minst ca 10 mnkr högre än vad som beräknades inför beslutet. Utvecklingen beror till största delen på ökade kostnader i livsmedelsbudget för berörda nämnder med tillagningskök.

Stadsrevisionens utvärdering är genomförd med en försiktighetsprincip. Detta medför att kalkylen inte är exakt och att kostnaderna kan vara högre.

Stadsrevisionens bedömning är att de ekonomiska målsättningarna för den samordnade varudistributionen inte har uppnåtts. Införseln har blivit kostnadsdrivande, framför allt för nämndernas kostverksamheter. En fullständig ekonomisk utvärdering av affärsmodellen behöver genomföras.

Kommunfullmäktiges indikatorer och Kostpolicy

När det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer är trenden minskad andel ekologiska och närproducerade livsmedel. Vidtalade kostnader uppger svårigheter att bedriva verksamheten i enlighet med Kommunfullmäktiges mål då budgetförutsättningarna har försämrats.

Samtliga vidtalade nämnders kostnader, förutom Vård- och äldrenämndens, menar att matsvinnet ökat efter införandet av samordnad varudistribution. Det ökade svinet kommer till största delen av att en större andel av de levererade livsmedlen inte är tjänliga vid leverans. Enheterna har ändrat sina köpmönster och får lägga mer tid på beställningar för att matsvinnet inte ska öka än mer.

Stadsrevisionens bedömning är att införseln av samordnad varudistribution medfört att verksamheten i köken inte kan bedrivas i enlighet med Kommunfullmäktiges målsättningar i Budget 2021. Förhållandena innebär även att verksamheterna inte kan leva upp till delar av Borås Stads Kostpolicy.

Distributionscentralen

Samordnad varudistribution är en affärsmodell som innefattar flera olika delar. Distributionscentralen som driftsattes i maj 2019 är en av dessa delar. Centralen drivs av en extern part enligt ett särskilt avtal. Distributionscentralen är på så vis endast en del av de funktioner som är väsentliga för den samordnade varudistributionen.

Uppgifter som framkommer i granskningen visar att delar av de problem som finns inom kostnaderna även finns vid distributionscentralen. Intervjuade berättar om en stor mängd felaktigt lastat gods till centralen och svårigheter både i kommunikation och vid avstämning av beställningar och leveranser. Distributionscentralen försöker kompensera för felaktigt lastade varor och anger svårigheter i arbetsmiljön när det gäller leveranser.

Distributionscentralens verksamhet utvärderas med utgångspunkt i de avtal som tecknats med Borås Stad. Koncerninköp vid Stadsledningskansliet har påbörjat avtalsutvärdering av distributionscentralen. Stadsrevisionen kan konstatera att även distributionscentralen påverkats av flera av de förhållanden som framkommit i granskningen.

Sammanfattande bedömning

Stadsrevisionen kan med utgångspunkt i beslutsunderlaget inför Kommunfullmäktiges beslut och de övriga målsättningar som finns inom området konstatera att Kommunfullmäktige hade höga ambitioner med införseln av samordnad varudistribution i Borås Stad.

Granskningen visar att merparten av dessa ambitioner inte har förverkligats. I flera fall har utvecklingen istället gått i motsatt riktning.

Den samordnade varudistributionen av livsmedel har bl.a. inneburit ökad arbetsbelastning, försämrad arbetsmiljö och ökat matsvinn i Borås Stads tillagningskök. De ekonomiska målsättningarna nås inte och modellen har bidragit till ökade kostnader för nämndernas kostverksam-

heter. Arbetet präglas därutöver av bristande kommunikation, samordning, styrning och ledning. Förhållandena innebär bl.a. att verksamheten i tillagningsköken inte kan bedrivas i enlighet med Kommunfullmäktiges målsättningar eller fullt ut uppfylla Borås Stads Kostpolicy.

Bristerna som framkommer i granskningen är så omfattande att den samordnade varudistributionen när det gäller livsmedel i Borås Stad inte kan bedömas som ändamålsenlig och effektiv.

Enligt Stadsrevisionens bedömning behöver Kommunstyrelsen, i samråd med berörda nämnder, genomföra en genomgripande översyn och omprövning av den samordnade varudistributionen i Borås Stad. Arbetet behöver i Stadsrevisionens mening leda till åtgärder som syftar till att Kommunfullmäktiges mål kan nås.

Måltider är en väsentlig del av vardagen för många barn, elever, äldre, brukare m.fl. i Borås Stads verksamheter. Detta understryker i Stadsrevisionens mening vikten av åtgärder inom området.

Andreas Ekelund
Revisionschef

Anna Sandström
Certifierad kommunal yrkesrevisor

---

4 Källor och referenslitteratur

Skriftliga källor

Moen, Olof; Samordnad varudistribution 2.0, 2013

Trafikverket, 2011:095, ”Logistik inom kommunal verksamhet”

Beslut i Borås Stads Kommunfullmäktige, Kommunstyrelse och nämnder
Borås Stad; Kostpolicy, Kommunfullmäktige, 20 februari 2020

Borås Stads budget 2016, sid 82

Borås Stads Budget 2021 Fastställd av Kommunfullmäktige 2020-11-25-2020-11-26

Borås Stad; 2013/KS0628 050, Samordnad varudistribution – en utredning av ett eventuellt införande av en distributionscentral

2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144 Beslutsunderlag för inriktningsbeslut

2017/KS0463 Kommunfullmäktiges Protokoll 2017-08-17 § 144, Bilaga 1 Slutrapport

Dnr GVUN 2020-00053 ”Initiativärende GVUN 200128 – Utred kostnaden av användningen av distributionscentralen”, 2020-03-31

Dnr KS 2020-00116 Kommunstyrelsens Protokoll, 2020-08-24 § 318
Protokoll, beslut av Grundscolenämnden 2020-09-07

Kommunstyrelsens protokoll 2017-06-19, § 333, dnr: 2017/KS0463 050

Kommunfullmäktiges protokoll 2017-08-17, § 144, dnr: 2017/KS0463 050

Dnr KS 2020-00785 Kommunstyrelsens Protokoll, 2020-11-23 § 445

Dnr GRN 2020-00112 ”Analys av kostnadsutveckling för distributionscentralen”, 2020-09-07

Dnr KS 2020-00716 Kommunstyrelsens protokoll 2021-04-12 § 144
Kommunfullmäktige, Protokoll 2021-11-17-2021-11-18, § 189 Budget 2022

Dnr. 2013/KS0628 Kommunstyrelsens Protokoll, 2015-10-26 § 470
Kommunstyrelsen 2015-10-26 § 470 dnr. 2013/KS0628 050

Avtalskatalog, Borås Stads intranät: Mercell Commerce - Livsmedel (opic.com)

Webbplats Borås Stads intranät: Trafikverket, 2021-09-09

Miljöförvaltningen, Dnr 2021-1222, 2021-04-15

Internetkällor

Borås Stads intranät för anställda:

Borås Stad; Avtalskatalog, upphandlingar; Mercell Commerce - Livsmedel (opic.com)
Livsmedelavtal 2018-00031IN, 2018-00032, 2019-00033IN

Borås Stad; Samordnad varudistribution

<https://intranet.boras.se/styrningochledning/kvalitetsochutvecklingsarbeten/samordnadvarudistribution/samordnadvarudistributionnyheter/samordnadvarudistribution/kontaktvagarsamordnadvarudistribution.5.7e0c3b5716ad2f445c727a7.html>

<https://intranet.boras.se/serviceochstod/hjalpochsupport/upphandlingochinkop/samordnadvarudistribution.4.5c3b901316483060a0e81a66.html>

Borås Stad; Upphandling och inköp:

<https://intranet.boras.se/serviceochstod/hjalpochsupport/upphandlingochinkop/samordnadvarudistribution.4.5c3b901316483060a0e81a66.html>

Övriga Internetkällor:

<https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/uppdelat-efter-omrade/transport/pm-styrmedel-transporteffektivt-samhalle.pdf>

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/godstransporter-i-fysisk-planering/larande-exempel/samordnad-varudistribution/>

Annat material

Kostenhetens system ”Hantera”, uttag av data hösten 2021, centrala kostenheten
PM livsmedelspriser – Inköpsmeddelande 2019-05-09

Intervjuer

Intervju 1 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-05-24
Intervju 2 med medarbetare vid Grundskoleförvaltningen	2021-06-02
Intervju 3 med medarbetare vid Gymnasie- och vuxenförvaltningen	2021-06-17
Intervju 4 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-06-21
Intervju 5 med medarbetare vid Gymnasie- och vuxenförvaltningen	2021-06-28
Intervju 6 med medarbetare vid Grundskoleförvaltningen	2021-06-28
Intervju 7 med medarbetare vid Stadsledningskansliet	2021-06-28
Intervju 8 med medarbetare vid Grundskoleförvaltningen	2021-06-29
Intervju 9 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-09-07
Intervju 10 med medarbetare vid Gymnasie- och vuxenförvaltningen	2021-09-07
Intervju 11 med medarbetare vid Grundskoleförvaltningen	2021-09-09
Intervju 12 med medarbetare vid Gymnasie- och vuxenförvaltningen	2021-09-10
Intervju 13 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-09-14
Intervju 14 med facklig representant för Kommunal	2021-09-20
Intervju 15 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-09-23
Intervju 16 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-09-27
Intervju 17 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-09-28
Intervju 18 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-09-28
Intervju 19 med medarbetare vid Grundskoleförvaltningen	2021-10-11
Intervju 20 med medarbetare vid Vård- och äldreförvaltningen	2021-10-13
Intervju 21 med medarbetare vid Grundskoleförvaltningen	2021-10-28
Studiebesök och intervju med medarbetare vid Distributionscentralen	2021-11-01
Intervju 22 med medarbetare vid Stadsledningskansliet	2021-11-03
Intervju 23 med medarbetare vid Stadsledningskansliet	2021-11-09
Intervju 24 med medarbetare vid Stadsledningskansliet	2021-11-24
Intervju 25 med medarbetare vid Stadsledningskansliet	2021-12-09
Intervju 26 med medarbetare vid Servicekontoret	2021-12-16

Mailkorrespondens

Mailkorrespondens med representant 1	Vård- och äldreförvaltningen
Mailkorrespondens med representant 2	Grundskoleförvaltningen
Mailkorrespondens med representant 3	Stadsledningskansliet
Mailkorrespondens med representant 4	Stadsledningskansliet
Mailkorrespondens med representant 5	Miljöförvaltningen
Mailkorrespondens med representant 6	Stadsledningskansliet
Mailkorrespondens med representant 7	Gymnasie- och vuxenförvaltningen
Mailkorrespondens med representant 8	Servicekontoret
Mailkorrespondens med representant 9	Stadsledningskansliet
Mailkorrespondens med representant 10	Stadsledningskansliet
Mailkorrespondens med representant 11	Vård- och äldreförvaltningen
Mailkorrespondens med representant 12	Stadsledningskansliet

Bilaga 1. Ekonomisk utvärdering av Distributionscentralen

Bilaga 1

Ekonomisk utvärdering för samordnad varudistribution							
Kostnader	Förstudie 2014.08-2019.05		År 1-3 2019.05- 2021.12		Sammanställning 2014-2021		
	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	
Distributionscentral			6 000 000		6 000 000	-	Rad 5-14 från Agresso
Fordon inkl. chaufför			9 000 000	20 385 754	9 000 000	20 385 754	Ansvar 035130 Logistik
Intäkt från leverantörer 9%+1%	-			22 325 929	-	22 325 929	
Ruttoptimering, utbildning, support	500 000			131 429	500 000	131 429	
Support datainsamling	200 000				200 000	-	
Driftkostnad datasystem logistik			150 000	250 640	150 000	250 640	
Projektledare implementering	1 400 000	3 762 544			1 400 000	3 762 544	
Logistik- och inköpssamordnare			2 100 000	1 631 714	2 100 000	1 631 714	
Upphandlare			2 100 000		2 100 000	-	
E-handelssupport			2 100 000		2 100 000	-	
Summa Logistik/Koncerninköp	2 100 000	3 762 544	21 450 000	73 608	23 550 000	3 836 152	Summa ansvar 035130
Inkurans			30 000	1 147 385	30 000	1 147 385	Kreditfakturor
Arbete för att hantera kreditfakturor (500 kr/faktura)				1 030 000	-	1 030 000	Kostnad för hantering av kreditfakturor 500 kr/faktura
TOTALSUMMA Kostnad för Distributionscentral	2 100 000	3 762 544	21 480 000	2 250 993	23 580 000	6 013 537	
Nytta							
Varupriset blir lägre	-	-	6 000 000	13 292 000	6 000 000	13 292 000	Ökad livsmedelsbudget 2019-2021 Förskola, Grundskola, GyVux, VÅN
Ökad ramavtalstrohet	-	-	2 250 000	1 724 422	2 250 000	1 724 422	Snarare minskad ramavtalstrohet
Andra nyttor utanför ekonomisk kalkyl							
Resurstillskott mindre varuhantering i köken (ber. 4000 timmar)			3 600 000	-	3 600 000	-	
Samhällsekonomisk vinst miljöbelastning			600 000	-	600 000	-	Arbetsbördan ökat till det dubbla enligt intervjuer nollat i resultat
Uppskattat matsvinn i köken - se ökad livsm.budget				-		-	Kan inte verifieras
Summa utfall:	2 100 000	3 762 544	9 030 000	17 267 415	11 130 000	21 029 959	

Beskrivning av ekonomisk utvärdering

Utvärderingen utgår från beslutsunderlagets sifferunderlag, som i tabellen ovan ligger i budgetkolumnerna.

Förprojektet har beräknats av projektledarens lön mellan åren 2014 till 2016. Från 2017-2019.05 har beräkningarna utgått från ansvar 035130 Logistik, som Revisionskontoret fått uppgift av Koncerninköp som det ansvar som samordnade varudistributionens intäkter och kostnader bokförts på i ekonomisystemet Agresso. Därutöver har kostnaden för den externa konsult som gjort miljöutredningen i bilagan lagts på summan för projekteringsfasen.

Gällande Distributionscentralens införande är såväl intäkter som kostnader hämtade från ansvar 035130 Logistik i utfallskolumnen för de tre åren.

I beslutsunderlaget fanns en rad om uppskattad inkurans, dvs varor som blivit skadade eller på annat sätt förstörda som en beräkning på 10 000 kr per år. För att uppskatta denna kostnad har samtliga kreditfakturer från de aktuella livsmedelsleverantörerna tagits ut från ekonomisystemet under den tidsperiod som Distributionscentralen varit igång. Denna summa uppgår till 1.147 tkr under tidsperioden 2019.05 till 2021.12. Kostnaden för att hantera en faktura uppskattas till 500 kr per faktura.⁶⁸ Kreditkostnader orsakade av att det tar onödigt lång tid att skapa och leverera en korrekt orderbekräftelse och faktura till kunden. Många fakturer bestrids pga. felaktigheter i pris, avtal, villkor eller kundspecifik fakturainformation som kunden kräver för att betala. I dessa fall tillkommer även kostnader för det manuella arbetet med att identifiera och ändra ordern, ev. övriga system och underlag och få godkännande för att ställa ut kreditfakturer och slutligen skicka en ny och förhoppningsvis korrekt faktura.⁶⁹ Kostnaden för att hantera dessa kreditfakturer uppgår under åren till 1 030 tkr.

Ökad livsmedelsbudget för Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden samt Vård- och äldreomsorgsnämnden uppgår till sammanlagt 13 292 tkr under åren 2019-2021 enligt uppgift från nämndernas ekonomifunktioner.

Ökad ramavtalsstrohet har i kalkylen beräknats efter den totala summan som varuhandlats utan order i e-handelssystemet från i intervjuerna uppgiven leverantör, där man handlat ”över disk”. Summan uppgår till 1.724 tkr under perioden maj 2019 till december 2021. Därtill finns ett mörkertal som inte uppskattats i kalkylen, där man valt andra sätt att lösa kritiska situationer i köken.

⁶⁸ SPV administrativ avgift. Websida: <https://www.spv.se/arbetsgivare/statlig-tjanstepension/kostnader-och-fakturor/fakturor/administrativ-avgift-for-den-valbara-delen/>, 2022-01-03

⁶⁹ Websida: <https://www.multisoft.se/kunskapsbank/kostnad-per-faktura/>, 2022-01-03

Återbetalning till verksamheterna

I början av 2021 fick verksamheterna en återbetalning gällande samordnad varudistribution:

Inköp med ordernummer 2020	Ansvar	Summa att fördela ut:		2 677 185	* Summa inköp order är hämtat från agresso fakturor med inköpsordernummer	Kontering		
		Summa inköp order	% andel av inköp			Summa att fördela till förvaltningen	Konto	Ansvar
Förvaltning								
Revisionen	02*	-	0,00%	-				
Stadsledningskansliet	03*	156 274	0,15%	3 902				
Valberedningen	07*	-	0,00%	-				
Lokalförsörjningskontoret	11*	77 446	0,07%	1 934				
Samhällsbyggnad	13*	-	0,00%	-				
Servicekontoret	14*	1 524 275	1,42%	38 058				
Tekniska	15*	186 564	0,17%	4 658				
Miljö	18*	40 131	0,04%	1 002				
Fritid och folkhälsa	21*	822 594	0,77%	20 538				
Kultur	22*	374 720	0,35%	9 356				
Förskola	23*	7 585 344	7,07%	189 389				
Grundskola	24*	56 998 347	53,16%	1 423 118				
Gymnasie- och vuxenutb.	25*	7 617 251	7,10%	190 185				
Individ och familjeoms.	26*	498 158	0,46%	12 438				
Arbetsliv	27*	1 011 184	0,94%	25 247				
Vård och äldre	28*	28 917 519	26,97%	722 004				
Social	30*	1 416 094	1,32%	35 357				
Totala inköpen		107 225 901		2 677 185				

Enligt intervjuade på Koncerninköp innebär återbetalningen ett överskott som samordnad varudistribution gav år 2020. Detta betalades ut i januari år 2021 men avsåg ett överskott genererat år 2020. Återbetalningen är avräknad summan under Logistik/Koncerninköp i kalkylen.

Bilaga 2. Saknat eller fel gods vid leverans

Saknat eller fel gods vid leverans

Leveransmottagning

Kontrollera antal kolli mot följesedeln och att förpackningarna är hela.
Varumottag därefter leveransen i Agresso.

Har du fått varor du inte beställt?

Du har fått varor du inte har beställt. – Kontakta DC.

Har du fått fel varor?

Du har fått fel vara/varor när det inte överensstämmer med följesedeln. – kontakta leverantör för korrigerings.

T.ex. att du har fått gurka istället för tomat eller pasta istället för matvete.

Saknar du varor?

Du saknar varor när varan finns med på följesedeln men inte är med på leveransen.

T.ex. finns mjölk med på följesedeln men saknas vid leverans. – kontakta DC.

Ersättning bortkomna varor

Om DC inte hittar varorna ska DC ersätta varorna enligt varornas listpris.

Beställaren ska kontakta Projektledare Samordnad varudistribution för att få ersättning.

Beställaren betalar fakturan och skriver kommentar "Defekt leverans återbetalning sker via bokföringsorder från logistik" i Agresso.

Beställaren får ersättning för utlagda kostnader via bokföringsorder.

Information och andra frågor

Frågor om leveransdagar, planering och liknande? – Kontakta Projektledare Samordnad varudistribution.

Kontakt DC

Tel: 033- 17 74 81

Mail: terminal@lbc-boras.se

Kontakt Projektledare Samordnad varudistribution

Tel: 0768- 88 74 79

Mail: samdist@boras.se

Kontaktvägar Samordnad varudistribution

Leveransmottagning

Kontrollera antal kolli mot följesedeln och att förpackningarna är hela.
Varumottag därefter leveransen i Agresso.

Har du fått fel varor, för mycket eller för lite varor? – Kontakta DC.

Fel på vara

Vid fel på själva varan, t ex kort hållbarhetstid eller dålig vara – Kontakta leverantören
och reklamera.

Fel på leverans

Vid fel på leveransen, till exempel fel antal kolli, trasiga ytterförpackningar – Kontakta DC.

Information och andra frågor

Frågor om leveransdagar, planering och liknande? – Kontakta Projektledare
Samordnad varudistribution.

Kontakt DC

Tel: 033-17 74 81
Mail: terminal@lbc-boras.se

Kontakt Samordnad varudistribution

Tel: 033-35 70 32
Mail: samdist@boras.se

BORÅS
STAD

STADSREVISIONEN

Besöksadress Sturegatan 42 **Postadress** 501 80 Borås
Telefon 033-35 71 56 **E-post** revisionskontoret@boras.se
Webbplats boras.se/stadsrevisionen

Granskning av samordnad varudistribution

Stadsrevisionen • Borås

Rapportsammandrag

2022-02-07

20
22

Granskning av samordnad varudistribution

Stadsrevisionen har granskat samordnad varudistribution i Borås Stad. Granskningens syfte är att granska om den samordnade varudistributionen uppfyller Kommunfullmäktiges målsättningar och om verksamheten är ändamålsenlig och effektiv i förhållande till kostnader och kvalitet när det gäller leverans av livsmedel.

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och ett stort antal intervjuer i berörda verksamheter. Som en del av granskningen har även en ekonomisk kalkyl upprättats som uppskattar det ekonomiska utfallet för förprojektering, införsel och drift av den samordnade varudistributionen fram till och med 2021.

Samordnad varudistribution i Borås Stad

Kommunfullmäktige i Borås Stad fattade 17 augusti 2017 inriktningsbeslut avseende samordnad varudistribution. Beslutet innebar införsel av samordnad varudistribution i Borås Stad där kommunens alla inleveranser av varor skulle ske genom en distributionscentral där Borås Stad tar över rollen som distributör. Centralen skulle enligt beslutet drivas av en extern part.

Enligt underlaget till beslutet skulle den samordnade varudistributionen ge bättre förutsättningar för elektronisk handel och minska antalet transporter och leveranser till Borås Stads enheter. Ökad konkurrens skulle utöka antalet leverantörer och möjliggöra för mer närproducerade livsmedel och minskade kostnader. Avtalstroheten för Borås Stads verksamheter skulle förbättras. Införseln skulle öka trafiksäkerheten, minska transporterna och därigenom minska miljöbelastningen vid kommunens verksamheter. Dessutom skulle införseln minska arbetsbelastningen och förbättra arbetsmiljön vid kostheterna/tillagningsköken. Det ekonomiska utfallet beräknades till ett positivt resultat om ca 3,7 mnkr efter sex år.

Beslutsunderlaget konstaterade att införseln förutsatte fler upphandlingar av livsmedel med korta avtalstider och att kommunikationskanalerna fungerade i organisationen.

Utöver ovanstående finns två indikatorer från Kommunfullmäktige som berör området. Dessa anger ökad andel närproducerade respektive ekologiska livsmedel. Borås Stad har även en Kostpolicy som bl.a. anger att matsvinn ska minimeras och att arbetsmiljön ska vara säker för personalen.

Stadsrevisionen kan med utgångspunkt i beslutsunderlaget inför Kommunfullmäktiges beslut och de övriga målsättningar som finns inom området konstatera att fullmäktige hade högt ställda ambitioner med införseln av samordnad varudistribution i Borås Stad.

Den samordnade varudistributionen driftsattes 2 maj 2019. Granskningen visar att merparten av de ambitioner som fanns med införseln inte har infriats fram till och med 2021. I flera fall har utvecklingen istället gått i motsatt riktning. Bristerna som framkommer i granskningen är så omfattande att den samordnade varudistributionen när det gäller leverans av livsmedel i Borås Stad inte kan bedömas som ändamålsenlig och effektiv.

Stadsrevisionen bedömer utfallet i förhållande till Kommunfullmäktiges målsättningar med den samordnade varudistributionen enligt nedanstående.

Mindre transporter och ökad trafiksäkerhet vid Borås Stads enheter

Samtliga intervjuade i granskningen uppger att antalet transporter och leveranser till Borås Stads enheter har minskat sedan införseln av samordnad varudistribution. Flera intervjuade i granskningen är samtidigt frågande till om antalet leveranser verkligen minskat totalt sett i Staden. De leverantörer som tidigare körde ut varor till köken levererar fortfarande till övriga, externa kunder, som i många fall ligger nära Borås Stads tillagningskök.

Ingen vidtalad i granskningen kan visa i vilken omfattning de minskade transporterna bidragit till minskad miljöbelastning totalt sett i Borås. Någon samlad utvärdering av projektets miljöeffekter har ännu inte genomförts.

Merparten intervjuade i granskningen menar att införseln inte kan sägas ha ökat trafiksäkerheten vid de enheter som omfattas i någon större utsträckning. Detta då potentiellt riskfyllda trafiklösningar vid enheterna i de flesta fall byggts bort redan före den samordnade varudistributionen driftsattes.

Stadsrevisionens bedömning är att målsättningen om minskat antal transporter till Borås Stads enheter uppnått. I vilken utsträckning detta bidragit till minskad miljöbelastning totalt sett går inte bedöma, eftersom utvärdering av projektets miljöeffekter ännu inte genomförts. En utvärdering av den samordnade varudistributionens miljöeffekter behöver genomföras. Trafiksäkerheten bedöms ha förbättrats i viss mån genom det minskade antalet transporter till Stadens enheter.

Ökad konkurrens, ökat antal leverantörer och närproducerade livsmedel

Borås Stad har med befintliga livsmedelsavtal i huvudsak en större leverantör och ett litet antal mindre leverantörer av livsmedel. Avtalstiderna har såvitt framkommer i granskningen inte justerats. Inga nya avtal har tecknats med leverantörer av närproducerade livsmedel sedan införseln av den samordnade varudistributionen. Det finns idag endast ett fåtal närproducerade livsmedel att beställa för tillagningsköken.

Förhållandena innebär att det koncept, med många mindre upphandlingar och korta avtalstider, som angavs som betydelsefullt i beslutsunderlaget vid införseln av den samordnade varudistributionen, inte har genomförts.

Stadsrevisionen bedömer att målsättningarna om ökad konkurrens, ökat antal leverantörer och närproducerade livsmedel inte har uppnåtts. Den inriktning på upphandlingsförfarandet som beslutsunderlaget angav som avgörande för affärsmodellen har inte genomförts.

Minskad arbetsbelastning och förbättrad arbetsmiljö

Den samordnade varudistributionen har ökat arbetsbelastningen i tillagningsköken bl.a. genom felaktigt lastade leveranser, ökad andel otjänliga varor vid leverans och att mer arbetstid går åt till planering av beställningar. Många tillagningskök uppger att man kontinuerligt arbetar fram reservmenyer som man kan ta till om varor skadats, inte går att servera eller inte levererats i tid. Många av köken försöker hjälpa varandra med varor när rätt livsmedel saknas. Utsagor från intervjuade visar att det inte är ovanligt att man får lösa varubrist genom att åka och komplementhandla över disk – antingen hos en avtalad leverantör eller utanför upphandlingsavtalen. Inköp utanför upphandlingsavtalen sker i förekommande fall tvärtemot Kommunfullmäktiges intentioner.

När det gäller färska varor så som charkuterier, grönsaker och färsk fisk m.m. uppger tillagningsköken att man - av rädsla för att få otjänliga produkter - i större utsträckning istället beställer frysta varor. Detta anges försämra matkvaliteten och öka arbetsbördan i hanteringen av livsmedlen. Sammantaget medför förhållandena enligt vidtalade i granskningen att tillagningskökens förutsättningar att laga så bra mat som möjligt till brukare, barn och elever i dessa delar begränsats sedan införseln av samordnad varudistribution.

Vidtalade kostverksamheter och fackliga företrädare uppger att arbetsmiljön i tillagningsköken försämrats

sedan införseln av den samordnade varudistributionen. Förhållandena anges i huvudsak bero på felaktigt lastat gods, ökad andel frysta varor, att en större mängd gods levereras vid samma tillfälle och att den administrativa arbetsbördan ökat. Det är företrädesvis de mindre tillagningsköken som påtalar problemen och här framförs även att lagringsutrymmen så som kyl och frys m.m. i flera fall inte klarar av att lagra den mängd gods som krävs.

Stadsrevisionens bedömning är att målsättningarna om minskad arbetsbelastning och förbättrad arbetsmiljö i tillagningsköken inte har uppnåtts. Istället har arbetsbelastningen ökat och arbetsmiljön blivit sämre. Utvecklingen innebär att många av tillagningskökens förutsättningar att laga så bra mat som möjligt till brukare, barn och elever har försämrats.

Fungerande kommunikation

Vidtalade i kostverksamheten framhåller samstämmigt att kommunikationen i den samordnade varudistributionen inte fungerar. Trepartsförhållandet gör att man inte alltid vet vart man ska vända sig när exempelvis leveranser är felaktiga eller när gods skadats. Avdelningen Koncerninköp vid Stadsledningskansliet har arbetat med att förbättra kommunikationsrutinerna och utökat bemanningen som hanterar inkomna frågor och synpunkter. Rutinen när det gäller varor som ska krediteras är tidskrävande och i många fall hinner verksamheten i tillagningsköken inte med att kreditera som man ska. Detta medför ett stort mörkertal när det gäller skadat eller felaktigt levererat gods.

Representanter för kostverksamheterna menar att man sökt dialog kring olika former av problem som uppstått i affärsmodellen. De anger att identifierade problem inte hanteras och att återkoppling till verksamheterna många gånger inte genomförs. Vidtalade vid Koncerninköp har i stor utsträckning andra utsagor och framhåller att kommunikationen fungerar väl och är tydliggjord i modellen.

Det finns inget gemensamt forum som syftar till att identifiera, hantera och diskutera systematiska problem eller avvikelser som uppstår i den samordnade varudistributionens olika delar. Hur mandat och ansvarsförhållanden ser ut när det gäller styrning, ledning och samordning av affärsmodellen är i många avseenden oklart.

Stadsrevisionens bedömning är att kommunikationen i affärsmodellen samordnad varudistribution inte är ändamålsenlig och effektiv. Att vidtalade verksamheter ger helt olika bilder av hur väl kommunikationen i modellen fungerar bekräftar Stadsrevisionens bedömning.

Kommunikationen behöver tillsammans med styrning, ledning och samordning utvecklas och förbättras för affärsmodellen som helhet.

Kostnadsutveckling

Stadsrevisionen har som en del av granskningen genomfört en ekonomisk utvärdering av perioden från förprojektering fram till och med 2021 i projektet. Totalt visar utvärderingen att det sammanlagda ekonomiska utfallet för Borås Stad från förprojektering till 2021, har uppgått till ca -21 mnkr. Det ekonomiska utfallet i beslutsunderlaget skulle enligt den kalkyl som upprättades till Kommunfullmäktige fram till 2021 ha uppgått till ca -11 mnkr. Detta innebär att kostnaden för projektet fram till 2021 varit minst ca 10 mnkr högre än vad som beräknades inför beslutet. Utvecklingen beror till största delen på ökade kostnader i livsmedelsbudget för berörda nämnder med tillagningskök.

Stadsrevisionens utvärdering är genomförd med en försiktighetsprincip. Detta medför att kalkylen inte är exakt och att kostnaderna kan vara högre.

Stadsrevisionens bedömning är att de ekonomiska målsättningarna för den samordnade varudistributionen inte har uppnåtts. Införseln har blivit kostnadsdrivande, framför allt för nämndernas kostverksamheter. En fullständig ekonomisk utvärdering av affärsmodellen behöver genomföras.

Kommunfullmäktiges indikatorer och Kostpolicy

När det gäller Kommunfullmäktiges indikatorer är trenden minskad andel ekologiska och närproducerade livsmedel. Vidtalade kostnader uppger svårigheter att bedriva verksamheten i enlighet med Kommunfullmäktiges mål då budgetförutsättningarna har försämrats.

Samtliga vidtalade nämnders kostnader, förutom Vård- och äldreomsorgens, menar att matsvinnet ökat efter införandet av samordnad varudistribution. Det ökade svinnet kommer till största delen av att en större andel av de levererade livsmedlen inte är tjänliga vid leverans. Enheterna har ändrat sina köpmönster och får lägga mer tid på beställningar för att matsvinnet inte ska öka än mer.

Stadsrevisionens bedömning är att införseln av samordnad varudistribution medfört att verksamheten i köken inte kan bedrivas i enlighet med Kommunfullmäktiges målsättningar i Budget 2021. Förhållandena innebär även att verksamheterna inte kan leva upp till delar av Borås Stads Kostpolicy.

Distributionscentralen

Samordnad varudistribution är en affärsmodell som innefattar flera olika delar. Distributionscentralen som driftsattes i maj 2019 är en av dessa delar. Centralen drivs av en extern part enligt ett särskilt avtal. Distributionscentralen är på så vis endast en del av de funktioner som är väsentliga för den samordnade varudistributionen.

Uppgifter som framkommer i granskningen visar att delar av de problem som finns inom kostverksamheterna även finns vid distributionscentralen. Intervjuade berättar om en stor mängd felaktigt lastat gods till centralen och svårigheter både i kommunikation och vid avstämning av beställningar och leveranser. Distributionscentralen försöker kompensera för felaktigt lastade varor och anger svårigheter i arbetsmiljön när det gäller leveranser.

Distributionscentralens verksamhet utvärderas med utgångspunkt i de avtal som tecknats med Borås Stad. Koncerninköp vid Stadsledningskansliet har påbörjat avtalsutvärdering av distributionscentralen. Stadsrevisionen kan konstatera att även distributionscentralen påverkats av flera av de förhållanden som framkommit i granskningen.

Sammanfattande bedömning

Stadsrevisionen kan med utgångspunkt i beslutsunderlaget inför Kommunfullmäktiges beslut och de övriga målsättningar som finns inom området konstatera att Kommunfullmäktige hade höga ambitioner med införseln av samordnad varudistribution i Borås Stad.

Granskningen visar att merparten av dessa ambitioner inte har förverkligats. I flera fall har utvecklingen istället gått i motsatt riktning.

Den samordnade varudistributionen har när det gäller livsmedel bl.a. inneburit ökad arbetsbelastning, försämrad arbetsmiljö och ökat matsvinn i Borås Stads tillagningskök. De ekonomiska målsättningarna nås inte och modellen har bidragit till ökade kostnader för nämndernas kostverksamheter. Arbetet präglas därutöver av bristande kommunikation, samordning, styrning och ledning.

Förhållandena innebär bl.a. att verksamheten i tillagningsköken inte kan bedrivas i enlighet med Kommunfullmäktiges målsättningar eller fullt ut uppfylla Borås Stads Kostpolicy.

Bristerna som framkommer i granskningen är så omfattande att den samordnade varudistributionen när det gäller livsmedel i Borås Stad inte kan bedömas som ändamålsenlig och effektiv.

Enligt Stadsrevisionens bedömning behöver Kommunstyrelsen, i samråd med berörda nämnder, genomföra en genomgripande översyn och omprövning av den samordnade varudistributionen i Borås Stad. Arbetet behöver i Stadsrevisionens mening leda till åtgärder som syftar till att Kommunfullmäktiges mål kan nås.

Måltider är en väsentlig del av vardagen för många barn, elever, äldre, brukare m.fl. i Borås Stads verksamheter. Detta understryker i Stadsrevisionens mening vikten av åtgärder inom området.

BORÅS
STAD

STADSREVISIONEN

Besöksadress Sturegatan 42 **Postadress** 501 80 Borås
Telefon 033-35 71 56 **E-post** revisionskontoret@boras.se
Webbplats boras.se/stadsrevisionen

Ulrika Johansson
Handläggare
033 355224

Datum
2022-05-17

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2022-00100 1.1.3.1

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL Kvartal 1 2022

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden beslutar att godkänna statistikrapport avseende ej
verkställda gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen från 1 januari till
och med den 31 mars 2022

Ärendet i sin helhet

Vård- och äldre-
nämnden ska till Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
rapportera alla gynnande beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen
som ej verkställts inom tre månader från dagen för beslut. Rapportering ska ske
en gång per kvartal. När ett ärende som tidigare rapporterats som ej verkställt
och sedan verkställs, ska nämnden anmäla det till Inspektionen för vård och
omsorg (IVO). Rapporteringen till IVO görs av förvaltningens utsedda
rapportör.

Vård- och äldre-
nämnden ska också till Kommunstyrelsen och Stadsrevisionen
lämna statistikrapporter över hur många gynnande beslut enligt 4 kap. 1 §
Socialtjänstlagen som inte verkställts inom tre månader från dagen för beslut. I
rapporten ska nämnden ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur
lång tid som förflutit från dagen för respektive beslut. Uppgifterna i
rapporterna ska vara avidentifierade.

Beslutsunderlag

1. Redovisning av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL kvartal 1 2022

Samverkan

Informeras på FSG 2022-05-11

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen
2. Stadsrevisionen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Datum 2022-04-27

Vård- och äldreomsorgen
Christina Lindén**Redovisning av ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap.1 § SoL från 1 januari 2022 t.o.m. den 31 mars 2022**

Ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap.1 § SoL från 1 januari 2022 t.o.m. den 31 mars 2022.					
Nämnd	Inga ej verkställda beslut	Ej verkställda beslut	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	1032	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	639	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	602	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	437	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	417	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	353	M
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	308	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	287	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	283	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	274	M
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	274	M
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	268	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	259	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	254	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	249	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	242	K
VÅF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	241	M

Ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap.1 § SoL från 1 januari 2022 t.o.m. den 31 mars 2022.					
Nämnd	Inga ej verkställda beslut	Ej verkställda beslut	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	241	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	200	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	196	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	192	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	192	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	189	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	186	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	185	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	183	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	147	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	141	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	128	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	126	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	126	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	120	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	116	M

Ej verkställda gynnande beslut enligt 4 kap.1 § SoL från 1 januari 2022 t.o.m. den 31 mars 2022.					
Nämnd	Inga ej verkställda beslut	Ej verkställda beslut	Typ av insats	Antal dagar sedan beslut	Man/kvinna
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	114	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	114	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	114	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	108	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	108	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	106	M
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	105	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	101	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	100	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	99	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	99	K
VÄF Myndighet		X	Vård & omsorgsboende	99	K

Analys

Vård- och äldreförvaltningen, Borås Stad, har 45 beslut som inte verkställts inom tre månader, vilket är två färre än föregående kvartal. Detta kvartal handlar alla ej verkställda beslut om insatsen vård- och omsorgsboende.

Dessa 45 personer är inte i sin helhet samma personer som förekom för ej verkställda beslut under kvartal 4 2021, då det är en omsättning på vård- och omsorgsboendeplatserna. Av dessa 45 personer är det 14 stycken som inte fått något erbjudande om plats på vård- och omsorgsboende alls. Det är färre antal än andra halvåret 2021 då motsvarande siffra var 34 personer för kvartal 4 och 17 personer kvartal 3. Under första halvåret 2021 kunde alla erbjudas plats inom angiven tidsram även om inte alla valde att tacka ja till en placering just då.

Det finns ingen skillnad i antal bifall på vård- och omsorgsboende för året 2020 och fram till kvartal 1 2022 som skulle förklara det ökade antalet ej verkställda beslut. Situationen bedöms ha uppstått till följd av att brukare som under pandemin valde att inte flytta in på sin erbjudna boendeplats började göra det under sommaren 2021, samtidigt som nya personer löpande också beviljas bifall på boende. En annan tydlig förklaring är att färre avled på vård- och omsorgsboendena under 2021, 276 brukare jämfört med 381 under 2020 och 332 under 2019. Beläggningsgraden på vård- och omsorgsboende ökade under sommaren 2021 och har sedan dess bestått. Nämnden har 866 boendeplatser och kvartal 1 2021 var 807 av dessa platser belagda i snitt, kvartal 4 var samma siffra 852 och för kvartal 1 2022 är snittet 843. Att beläggningen nu kvartal 1 2022 är något lägre beror på att fler brukare har avlidit i början på året varpå fler lediga dygn uppstår i samband med in och utflytt.

Konsekvensen av att det är fullt på vård- och omsorgsboende medför en slags kedjereaktion. Bland annat att korttidsplatser beläggs med brukare som inte kan åka hem i väntan på boendep plats. Detta har medfört att det även blivit fullbelagt på nämndens korttidsplatser varpå flera åtgärder vidtagits för att öka upp antalet platser. Stadens egna korttidsenheter överbeläggs med fem platser, nämnden gör vårdköp av sju korttidsplatser samt fem vård- och omsorgsboendeplatser i Ulricehamns kommun. Svårt sjuka brukare har fått stanna kvar hemma med dygnet runt insatser av hemtjänsten och vissa har fått utökad dagverksamhet. Detta i sig kan såklart medföra en större påfrestning på anhöriga och hemtjänsten som får ta hand om fler svårt sjuka äldre i ordinärt boende. Biståndshandläggaren har ett uppföljningsansvar under tiden som ett beslut om boende inte kan verkställas, i syfte att undersöka hur behovet tillgodoses under tiden, erbjuda utökat/annat stöd i avvaktan på verkställighet.

Johan Norbelie
Handläggare
033 355306

Datum
2022-05-17

Instans
Vård- och äldreomsorgen
Dnr VAN 2022-00098 1.1.3.1

Uppdragsavtal mindre matsvinn och avfall i äldreomsorgen

Vård- och äldreomsorgens beslut

Vård och äldreomsorgen beslutar att ingå avtal med Högskolan i Borås om samarbete för att minska mängden avfall och matavfall i Vård- och äldreomsorgens verksamheter. Avtalet ska gälla under tre år mellan 2022-06-01 och 2025-05-31, till en total kostnad på 1 890 000 kr.

Vård- och äldreomsorgen delegerar till förvaltningschef att teckna avtalet med Högskolan i Borås.

Sammanfattning

Vård och äldreomsorgen avser att ingå avtal med Högskolan i Borås om samarbete för att minska mängden avfall och matavfall i Vård- och äldreomsorgens verksamheter. Avtalet ska gälla under tre år mellan 2022-06-01 och 2025-05-31, till en total kostnad på 1 890 000 kr.

Mål 5.3 i Vård- och äldreomsorgens klimathandlingsplan är:

”Åtgärder för att minska avfallet

Vård- och äldreomsorgen ska minska avfallet och ersätta engångsmaterial så långt det går med hänsyn till patientsäkerhet och hygienföreskrifter. För att minska klimatpåverkan från äldreomsorgen är det bra att i första hand förebygga avfall som kommer från inkontinensskydd, mat och engångsprodukter av plast.”

Uppdraget är att Högskolan genom forskning och beprövad erfarenhet föreslår och implementerar modeller, arbetssätt och åtgärder så att Vård- och äldreomsorgen kan uppnå mål 5.3 i klimathandlingsplanen. Arbetssättet ska implementeras av Högskolan i samarbete med verksamheten på utsedda pilotenheter.

Ärendet i sin helhet

Vård- och äldreomsorgens verksamheter står för en stor del av Borås Stads koldioxidutsläpp, matavfallet i äldreomsorgens verksamheter är omfattande och verksamheterna förbrukar stora mängder engångsmaterial.

I Vård- och äldreomsorgens klimathandlingsplan anges följande mål:

”Vård- och äldre-nämnden ska minska avfallet och ersätta engångsmaterial så långt det går med hänsyn till patientsäkerhet och hygienföreskrifter. För att minska klimatpåverkan från äldreomsorgen är det bra att i första hand förebygga avfall som kommer från inkontinensskydd, mat och engångsprodukter av plast.”

Enligt Borås Stads klimatkompensationssystem har Vård- och äldre-nämnden 975 000 kr i klimatkompensationsavgift för år 2022. För år 2023 är beloppet 847 000 kr. Beloppet för 2024 beräknas utifrån koldioxidutsläpp under 2022. Klimatkompensationsavgiften ska investeras i klimatfrämjande åtgärder i nämndens verksamheter.

Vård- och äldre-nämnden avser att avsätta ca 75 procent av klimatkompensationsavgiften under tre år för att delfinansiera samarbetsprojektet med Högskolan i Borås i syfte att minska nämndens klimatpåverkan.

Uppdraget till Högskolan är att genom forskning och beprövad erfarenhet föreslå och implementera modeller, arbetsätt och åtgärder så att Vård- och äldre-nämnden kan uppnå målet i klimathandlingsplanen gällande avfall. Arbetsättet ska implementeras av Högskolan i samarbete med verksamheten på utsedda pilotenheter.

De förslagna modellerna, arbetsätten och åtgärderna ska:

- minska mängden matavfall och dess klimatpåverkan
- minska mängden engångsmaterial inom nämndens verksamhet
- minska kostnader relaterade till matsvinn och engångsmaterial

Uppdraget genomförs av Resource Management Group vid Högskolan och består av tre seniorforskare, fyra doktorander samt forskarasistenter.

Avtalet ska gälla under tre år mellan 2022-06-01 och 2025-05-31, till en total kostnad på 1 890 000 kr.

Samverkan

Informeras på FSG 2022-05-11

Beslutet expedieras till

Ingen expediering

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Samverkan

Informeras på FSG 2022-05-11

Beslutet expedieras till

1. Ingen expediering

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Behovsprognos 2022-2032, med utblick mot 2035

Innehållsförteckning

1	Inledning och uppdrag	3
1.1	Bakgrund	3
1.2	Vård- och äldreomsorgens ansvar för samhällsplanering och planering av insatser	3
1.3	Syftet med en behovsprognos.....	3
1.4	Metod.....	4
2	Befolkningsutveckling	5
3	Vård- och omsorgsboende	6
3.1	Definition.....	6
3.2	Uppföljning av behovsprognos 2020-2030.....	6
3.3	Nuläge	6
3.4	Inriktningar	9
3.5	Parboende	10
3.6	Vad påverkar behovet?	11
3.7	Prognos behov av boendeplatser.....	12
3.8	Lokal-/ramprogram vid om- och nybyggnation	14
4	Korttidsplatser	14
4.1	Definition.....	14
4.2	Uppföljning av behovsprognos 2020-2030.....	15
4.3	Nuläge	15
4.4	Inriktningar	16
4.5	Vad påverkar behovet?	16
4.6	Prognos behov av korttidsplatser	17
4.7	Lokaler för korttidsvård	17
5	Dagverksamhet	18
5.1	Definition.....	18
5.2	Uppföljning av behovsprognos 2020-2030.....	18
5.3	Nuläge	18
5.4	Inriktningar	19
5.5	Vad påverkar behovet?	19
5.6	Prognos behov av platser på dagverksamhet.....	19

1 Inledning och uppdrag

1.1 Bakgrund

Antalet invånare i Sverige som är 80 år eller äldre förväntas att öka från 510 000 till 900 000 år 2040. Det är en ökning med ungefär 380 000 personer, vilket motsvarar en ökning från 5,1 procent till 7,7 procent av befolkningen. Även i Borås Stad kommer antalet äldre att öka mycket fram till 2035.

Beslut om byggande av nya vård- och omsorgsboenden eller utöka annan äldreomsorg kräver stora ekonomiska och personella resurser. Byggande av vård- och omsorgsboenden föregås av långa beslutsprocesser och när beslut är fattade tar det lång tid att verkställa det. Ett viktigt redskap för att kunna möta invånarnas behov av äldreomsorg är att kunna uppskatta framtida behov av olika former av äldreomsorg. Det är svårt att göra träffsäkra prognoser över längre tidsperspektiv, men genom strukturerat arbetssätt med behovsprognoser och tydliga rutiner för revidering av dessa finns underlag för beslut om förändringar.

1.2 Vård- och äldrenämndens ansvar för samhällsplanering och planering av insatser

Socialnämnden har enligt 3 kap. 1 § Socialtjänstlagen (SoL) skyldighet att medverka i samhällsplaneringen. Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden ska också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla. Socialnämnden ska också enligt 5 kap. 5 § SoL inte bara inrätta särskilda boendeformer utan också verka för att äldre människor får goda bostäder.

Socialnämnden ska planera sina insatser för äldre och i planeringen samverka med regionen samt andra samhällsorgan och organisationer.

1.3 Syftet med en behovsprognos

Vård- och äldrenämnden tog 2020 fram en behovsprognos för perioden 2020-2030 med utblick mot 2035. Arbetet med behovsprognoser omfattar att vid revidering av prognosen också göra en uppföljning. I denna reviderade behovsprognos försvåras dock uppföljningen av pandemins påverkan.

Prognosen för behov av vård- och omsorgsboende, korttidsplats och dagverksamhet har i denna rapport setts över och perioden har förlängts till 2032. Det görs även en fördjupning i befolkningsprognosen för respektive serviceort.

Behovsprognosen visar hur många personer i åldersgruppen 65 och äldre som förväntas ha behov av vård- och omsorgsboende, korttidsplats och dagverksamhet. Prognosen tar främst hänsyn till demografisk utveckling i åldersgruppen 65 år och äldre samt förväntat behov av vård- och

omsorgsboende, korttidsplats och dagverksamhet. De faktorer som utöver demografisk utveckling påverkar behovet av olika insatser inom äldreomsorgen är exempelvis:

- förändringar i befolkningens hälsa
- omställningen till Nära vård
- förebyggande arbete och andra insatser som möjliggör ett förlängt kvarboende
- utveckling och användning av tjänster som ersätter/kompletterar insatser ex hushållsnära tjänster med RUT-avdrag
- utveckling och användning av välfärdsteknik
- tillgång till alternativa tillgängliga bostäder/boendeformer
- hushållens sammansättning

Vad gäller vård- och omsorgsboende och korttidsplats påverkas behovet också av hur hemtjänsten är organiserad samt hur väl hemtjänst och hemsjukvård fungerar.

Behov av äldreomsorg påverkas också av förändringar i lagstiftning samt kommunens ambitionsnivå och strategi. Nämndens behovsprognos utgår från de omständigheter som råder för närvarande, det vill säga de insatser som finns tillgängliga och de riktlinjer för beslut om bistånd som gäller i dagsläget.

Eftersom det är så många faktorer som påverkar behovet behöver det faktiska utfallet följas och prognosen uppdateras vartannat år.

1.4 Metod

Sveriges kommuner och regioner (SKR) publicerade i juni 2019 en rapport *Prognos av särskilda boenden – Stöd för att prognostisera behov av särskilda boenden*. Till rapporten finns en bilaga med metodstöd till kommunerna för att göra egna behovsprognoser. Metodstödet har två första steg; Nuläget i äldreomsorgen och Behov av äldreomsorgsinsatser i kommunen har delvis använts för att beskriva nuläge och behov av vård- och omsorgsboende. Motsvarande metodstöd saknas för korttidsplatser och dagverksamhet. Statistikuppgifter har hämtats främst från Socialstyrelsen, Kolada och förvaltningens verksamhetssystem Viva.

2 Befolkningsutveckling

Antalet personer 80 år och äldre i Borås Stad ökar markant fram till 2035. Åldersgruppen 80-89 år ökar främst under perioden 2020-2030 medan åldersgruppen 90 år och äldre ökar främst efter 2030.

Tabell 1: Befolkning 65 år och äldre i Borås Stad 2019, samt prognos 2020-2035

Ålder	2019	2020	2025	2030	2035	Ökning i % 2019– 2035
65-79	15 658	15 751	15 970	16 707	18 180	16%
80-89	4 970	4 989	6 091	6 989	7 014	41%
90-w	1 132	1 120	1 201	1 334	1 759	55%
Summa	21 760	21 860	23 262	25 030	26 953	24%

Tabell 2: Befolkning 65 år och äldre i Borås Stad 2020, samt prognos 2025-2040

Ålder	2020	2025	2030	2035	2040	Ökning i % 2020– 2040
65-79	15 658	15 575	16 874	17 126	17 828	13%
80-89	4 965	5 894	6 704	6 634	6 768	36%
90-w	1 127	1 121	1 193	1 566	1 785	58%
Summa	21 750	22 590	24 771	25 326	26 381	21%

Befolkningsökningen i Sverige minskade mellan 2019 och 2020. Det beror både på pandemin med högre dödstal och på en minskad invandring.¹ Minskningen kan även ses för Borås stads del vid jämförelse av prognosen för 2020 i tabell 1 och det faktiska utfallet för 2020 i tabell 2.

Av serviceorterna² Dalsjöfors, Fristad, Sandhult och Viskafors är Fristad den serviceort som förväntas ha störst befolkningsökning av personer 80 år och äldre fram till år 2035. Antalet beräknas öka med cirka 304 personer. Dalsjöfors beräknas öka med cirka 247 personer. Sandhult och Viskafors beräknas öka med 169 respektive 190 personer vardera. Även prognosen för serviceorterna visar på att befolkningsökningen för 80 år och äldre minskat något i jämförelse med prognosen i Behovsprognos 2020-2030.

¹ Sveriges framtida befolkning 2021-2070, SCB Demografiska rapporter 2021:1

² Tidigare kommundelar

3 Vård- och omsorgsboende

3.1 Definition

Vård- och omsorgsboende är en biståndsbedömd insats när behovet av omvårdnad, trygghet och tillsyn är så omfattande att det inte längre kan tillgodoses i den egna bostaden.

I Borås Stads riktlinjer för biståndsbedömning till vård- och omsorgsboende ingår en beräkning av brytpunkten i bedömningen. Den innebär att det görs en beräkning av kostnaden för beviljade insatser i ordinärt boende och den jämförs med kostnaden för plats på vård- och omsorgsboende.

Brukare med varaktigt behov av insatser i ordinärt boende och där kostnaden motsvarar eller överstiger kostnaden för plats på vård- och omsorgsboende, informeras om möjligheten att ansöka om plats på vård- och omsorgsboende och de ska erbjudas en plats.

3.2 Uppföljning av behovsprognos 2020-2030

I Behovsprognos 2020-2030 uppskattades behovet av antalet platser under 2020 och 2021 till 871 respektive 882 platser. Prognosen grundade sig på en beläggningsgrad på 95,9 %. Det har sedan föregående behovsprognos inte tillskapats fler platser och tillgängliga platser är i dagsläget 866.

En uppföljning visar att behovet var 832 platser under 2020. Det fanns inte någon kö till vård- och omsorgsboende under året. Under 2021 var behovet 834 platser på årsbasis men behovet ökade markant efter sommaren 2021 då fler flyttade in och färre avled. Under hösten 2021 blev vård- och omsorgsboendena fullbelagda. Det uppstod en kösituation med ej verkställda beslut som följd.

3.3 Nuläge

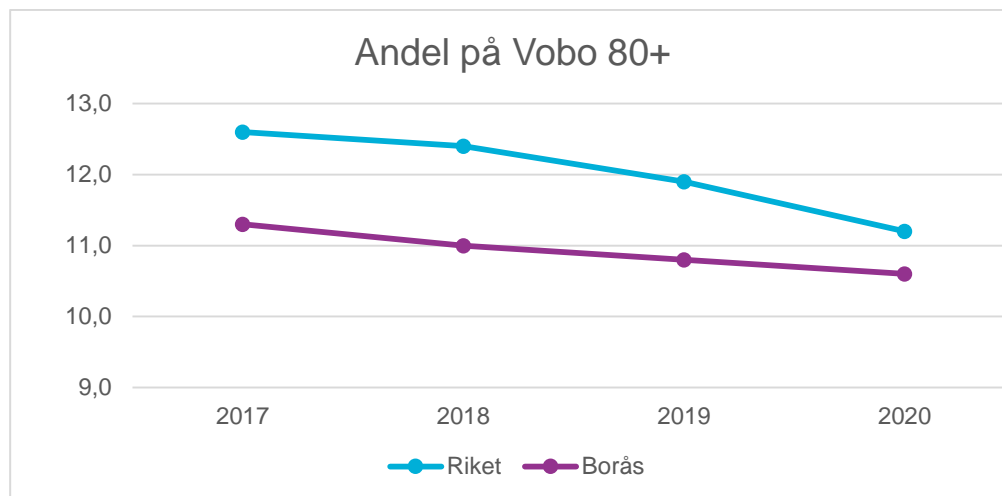
Andelen över 80 år som bor på vård- och omsorgsboende är 10,6 % av befolkningen i Borås 2020. Riket ligger cirka en procentenhet högre under perioden 2017-2020, se diagram 1 nedan. Andelen 65-79 år som bor på vård- och omsorgsboende är 1,1 % av befolkningen i Borås och i riket på 1,2 %.³

Behovet av boende ökar i takt med stigande ålder. Det är gruppen 80 år och äldre som ökar mest enligt befolkningsprognosen.

---

³ Kolada

Diagram 1: Andel av befolkningen 80 år och äldre som bor i särskilt boende, 2017-2020

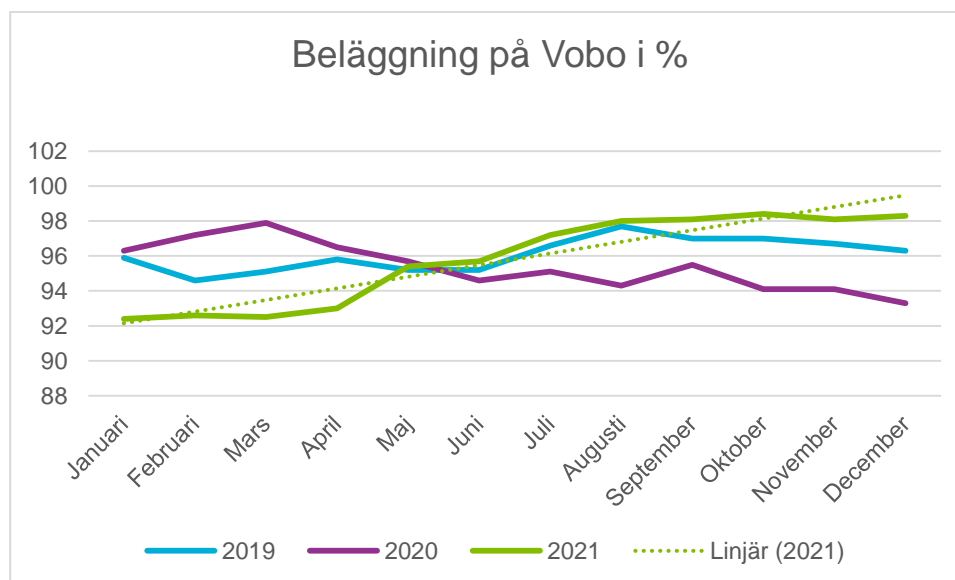

3.3.1 Beläggningsgrad och omsättning av platser

Beläggningsgraden på vård- och omsorgsboende mäts som ett snitt över året. Under 2019 var beläggningen 96 %. Under 2020 och 2021 var beläggningsgraden något lägre, 95,3 % resp. 95,8 %, vilket kan förklaras av pandemin.⁴

Den streckade linjen i diagram 2 nedan visar trenden baserat på 2021 års beläggningsgrad.

Diagram 2: Beläggningsgrad på vård- och omsorgsboende Borås Stad, 2019-2021

Beläggningsgraden på vård- och omsorgsboende har successivt ökat under 2021. I januari var 807 platser belagda och under kvartal fyra pendlar samma siffra på 850-853, av nämndens totalt 866 boendeplatser.

⁴ Viva

3.3.2 Omsättning av platser

Under 2021 flyttade 328 personer in på vård- och omsorgsboende. Det är ett snitt på 27,3 personer i månaden. Det avled eller flyttade ut 276 personer, i snitt 23 personer i månaden. Under året bodde 1141 unika personer på vård- och omsorgsboende, varav 10 var medboende. Det ger ett omsättningstal (antal personer per boendeplats) på 1,31. Ett högre omsättningstal medför ett större behov av boendeplatser.

Under 2019 och 2020 avled eller flyttade 332 respektive 381 brukare ut från vård- och omsorgsboenden. Samma siffra för 2021 var 276 brukare, det vill säga 105 brukare färre än under 2020. Det påverkar omsättningstiden på vård- och omsorgsboenden.

3.3.3 Medianvårdtid

Medianvårdtiden på vård- och omsorgsboende i Borås Stad 2020 var 670 dagar (22,33 månader)⁵ vilket är en ökning jämfört med 2019 då medianvårdtiden var 661 dagar (22,03 månader).

Medianvårdtiden för riket 2020 var 770 dagar (25,67 månader) och 779 dagar (25,97 månader) under 2019.⁶ En lång medianvårdtid medför ett större behov av platser på vård- och omsorgsboende.

3.3.4 Medelålder och genomsnittlig ålder vid inflyttning

Medelåldern för dem som bor på vård- och omsorgsboende är i Borås 86,1 år, något högre än rikets 85,8 år. Genomsnittlig ålder vid inflyttning är 87 år i Borås och i riket 86 år.⁷

3.3.5 Verkställande av beslut

När kommunernas socialtjänst beslutat om bistånd till enskilda ska beslutet verkställas direkt. För att säkerställa att kommunerna genomför beviljade insatser har riksdagen infört sanktionsåtgärder i form av en särskild avgift och rapporteringsskyldighet. Om en kommun inte verkställer ett beslutat bistånd inom skälig tid kan en förvaltningsdomstol döma ut en sanktionsavgift (särskild avgift). Kommunen ska också rapportera om beslutade insatser som inte verkställts inom tre månader till kommunens revisorer, kommunfullmäktige och Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Denna rapportering kan utgöra ett av flera underlag i en kommuns bostadsförsörjningsplan.

Borås har fram till år 2021 kunnat verkställa fattade beslut om vård- och omsorgsboende inom skälig tid. Om beslut inte har verkställts har det berott på att den enskilde själv av olika anledningar valt att avvakta inflyttning trots ett bifallsbeslut på vård- och omsorgsboende. Från kvartal tre 2021 är dock situationen en annan där 17 personer kvartal tre och 34 personer kvartal fyra ej har kunnat få något erbjudande om vård- och omsorgsboendeplats då det är fullt

---

⁵ Viva

⁶ Kolada

⁷ Kolada

på nämndens vård- och omsorgsboenden. Situationen med ökat antal ej verkställda beslut bedöms ha uppstått till följd av att brukare som under pandemin valde att inte flytta in på sin erbjudna boendeplats nu valt att göra det, samtidigt som nya personer löpande också beviljas bifall på boende. Även färre avlidna på vård- och omsorgsboende under 2021 påverkar omsättningen av platser. Det finns ingen skillnad i antal bifall på vård- och omsorgsboende för året 2020 och 2021 som skulle förklara att fler nu inte får sina beslut verkställda inom tre månader.

3.3.6 Optimering av in- och utflyttning

I syfte att uppnå en så hög beläggningsgrad som möjligt på vård- och omsorgsboende har ett utvecklingsarbete genomförts kring in- och utflyttningsprocessen. För att få till effektiviseringar har det skett en samverkan mellan Vård- och äldreförvaltningen, Lokalförsörjningsförvaltningen och Servicekontoret där målbilden är att alla brukare erbjuds ett hyreskontrakt med 10 dagars uppsägning samt att lägenheten slutstädas mot en kostnad som faktureras vid utflytt. Vid inflyttning har ett rutinarbete tagit fram i samverkan mellan boendeplaneringen och vård- och omsorgsboendena som innebär att ett lägenhetsobjekt ska visas inom tre dagar, vilket är också den tid en brukare får på sig att tacka ja eller nej, därefter förväntas en inflyttning göras inom ytterligare max sju dagar, således en maximal ledtid på 10 dagar från erbjuden plats till inflyttning.

3.4 Inriktningar

Vård- och omsorgsboende finns med inriktning på allmän vård och omsorg (somatiska sjukdomar) samt med inriktning på demenssjukdom. Det finns 866 platser på vård- och omsorgsboende, fördelat på 332 platser avsedda för allmän vård och omsorg samt 534 platser avsedda för dem med demenssjukdom.

Av de 534 platserna för personer med demenssjukdom finns 18 platser avsedda för yngre personer med demenssjukdom.

Borås Stad är ett finskt förvaltningsområde och det finns sammanlagt 30 platser för finskspråkiga. Av dessa platser är 20 avsedda för dem med demenssjukdom.

Stadsdelsnämnden Öster genomförde under 2016 en kartläggning av tillgängliga bostäder för äldre och beslutade om en långsiktig åtgärdsplan för vård- och omsorgsboende. I kartläggningen undersöktes allmän standard, utomhusmiljö, närhet till service och fysisk arbetsmiljö. Kartläggningen visade på brister på sex vård- och omsorgsboenden:

- Ängsjövägen 2
- Källhaga
- Klintessväng 2-8
- Klintessväng 10

- Sörmarksgatan 201-205
- Björkhaga

Utifrån den beslutade åtgärdsplanen har följande förändringar/avvecklingar skett sedan 2017:

- Avveckling av 20 platser på Källhaga efter beslut i Kommunfullmäktige 2017-04-27 då lokalerna inte var ändamålsenliga för vård- och omsorgboende.
- Avveckling av 16 platser på Klintesväng 10 efter beslut i Kommunfullmäktige 2017-08-17 då lokalerna inte var ändamålsenliga för vård- och omsorgboende.
- Avveckling av 5 platser på Furuvägen, uppsagda från och med 2021-11-16. Platserna har inte använts på flera år då de inte är ändamålsenliga för vård- och omsorgboende.

I samband med avveckling av vård- och omsorgboende, som ofta är en lång process, erbjuds de boende platser på andra boenden. De platser som avvecklats på Källhaga och Klintessväng 10 ska ersättas i ett nytt vård- och omsorgboende enligt de uppdrag som Vård- och äldreutskottet fått av Kommunfullmäktige.

Inriktningen på platserna inom vård- och omsorgboendena har mellan åren varierat i antal beroende på vilken inriktning som efterfrågas. Det har funnits möjligheter att omdana befintliga platser till annan inriktning, t.ex. genom att en avdelning/platser omdanats från somatisk inriktning till demensinriktning.

Förändrad inriktning sedan 2017-01-01:

- Omdaning av 10 platser med somatisk inriktning på Dalsjövägen 25B till platser med demensinriktning.
- Omdaning av 12 platser med somatisk inriktning på Klintessväng 2-8 från finskspråkiga till svenskspråkiga platser. I samband med detta omdanades en avdelning på Distansgatan 7 från demensinriktning till finskspråkiga platser med somatisk inriktning.
- Omdaning av samtliga 20 platser på Ängsjövägen 2 till demensinriktning. I samband med detta gjordes också en omdaning av samtliga 26 platser på Fagerhultsvägen 1 till somatisk inriktning.
- Omdaning av 16 platser på Sörmarksgatan 201-205 från somatisk inriktning till demensinriktning.

3.5 Parboende

I socialtjänstlagen 4 kap. 1c § och i socialtjänstförordningen 2 kap. 2 § regleras rätten till parboende i särskilda boendeformer för äldre. Vård- och äldreförvaltningen har en rutin för utredning, beslut och utförande av

parboende. Av rutinen framgår att parboende verkställs i samma lägenhet/rum på vård- och omsorgsboende som bedöms särskilt lämpliga beroende på lägenhetsstorlek och utformning. I Borås Stad anses att en lägenhet behöver vara på minst 51 kvadratmeter för att vara möjlig för parboende.

Det finns 63 lägenheter på vård- och omsorgsboende som är tillräckligt stora för att kunna användas för parbo. Platserna finns både i centrala Borås, 30 platser och i serviceorterna, 33 platser. Det går dock inte att använda alla lägenheter till parboende beroende på att gemensamhetsutrymmena inte är dimensionerade för det. Utifrån kraven på gemensamhetsutrymmen så finns det 49 lägenheter fördelat på olika boenden som går att använda för parbo. Dessa beläggs till stor del med singelhushåll, då efterfrågan på parboende inte är så stor som kapaciteten vad gäller stora lägenheter.

3.6 Vad påverkar behovet?

Utvecklingen av äldres hälsa och förekomst av demenssjukdom är de faktorer som bedöms ha störst påverkan på behovet av platser på vård- och omsorgsboende. Tillgång till tillgängliga bostäder på den ordinarie bostadsmarknaden och trygghetsbostäder påverkar också behovet av vård- och omsorgsboende.

Sedan 1970-talet har medellivslängden ökat och skillnaden i medellivslängd mellan kvinnor och män har minskat. På grund av många dödsfall bland äldre som smittats med covid-19 under pandemin så minskade medellivslängden år 2020⁸. Medellivslängden förväntas återhämta sig. Med en ökad medellivslängd drabbas fler av kroniska sjukdomar och demenssjukdom.

Eftersom antalet äldre kommer att öka kraftigt kommande år förväntas också antalet personer med demenssjukdom öka. Det finns idag cirka 160 000 personer med demenssjukdom i Sverige och fram till år 2050 förväntas antalet nästan fördubblas.⁹

Risken att insjukna i demenssjukdom ökar med stigande ålder. Åtta procent av alla som är 65 år eller äldre och nästan hälften av alla som är 90 år eller äldre har en demenssjukdom. Debuterar demenssjukdomen före 65 års ålder kallas det för demenssjukdom hos yngre eller tidigt debuterande demenssjukdom. I Sverige uppskattas antalet yngre personer med demenssjukdom till cirka 8 000–9 000 personer varav merparten är mellan 60 och 65 år¹⁰.

Allt fler personer med intellektuell funktionsnedsättning lever friska under en allt längre tid och fler uppnår pensionsålder och däröver. Det innebär att dessa personer också lever med risk att drabbas av samma problem som den övriga populationen när det kommer till åldrande och demens. Omkring 50–60 procent drabbas av demens. I Sverige finns cirka 1 750 personer med diagnostiserad demenssjukdom och samtidig intellektuell funktionsnedsättning.

---

⁸ SCB Statistiknyhet 2021-06-21

⁹ En nationell strategi för demenssjukdom

¹⁰ En nationell strategi för demenssjukdom

Sociala omsorgsnämnden fick i Budget 2020 i uppdrag av Kommunfullmäktige att i nära samverkan med Vård- och äldrenämnden utreda möjligheterna att inom ramen för vård- och omsorgsboende inrätta särskilda avdelningar för personer inom LSS. Under 2021 startade Sociala omsorgsnämnden upp ett boende med sex lägenheter för personer med intellektuell funktionsnedsättning och demens.

En annan faktor som påverkar behovet av vård- och omsorgsboende är tillgången till tillgängliga och attraktiva bostäder för äldre på den ordinarie bostadsmarknaden samt om äldre planerar sin flyttkedja.

En form av bostäder på den ordinarie bostadsmarknaden som riktar sig till äldre är så kallade trygghetsbostäder. En trygghetsbostad erbjuder möjlighet till aktivitet och social gemenskap med andra äldre i fastigheten. En trygghetsbostad kan erbjuda den trygghet som den äldre behöver och kan undanröja eller skjuta upp behov av att flytta till ett vård- och omsorgsboende.

Vård- och äldrenämnden har beslutat om regler för trygghetsbostäder. I reglerna definieras vad trygghetsbostäder är, vilka krav på tillgänglighet som ställs, villkor för bidrag till gemensamhetsutrymme och tillgång till aktivitetssamordnare samt hur lägenheterna fördelas. Fastighetsägare kan hos nämnden ansöka om bidrag för trygghetsbostäder. Vård- och äldrenämndens möjligheter att påverka nybyggnation av trygghetsbostäder är dock begränsade.

I Borås finns 221 trygghetsbostäder. De kommunala bostadsbolagen planerar för nybyggnation av trygghetsbostäder i Fristad och Viskafors samt i det nya området Regementsstaden. Lägenheterna i Viskafors (ca 30st) och i Regementsstaden (48st) beräknas vara inflyttningsklara under 2022.

Trygghetsbostäderna i Fristad (29 st) beräknas vara inflyttningsklara under 2023. Utöver dessa projekt planeras det för nybyggnation i Dalsjöfors (ca 35 lägenheter) och i Brämhult.

3.7 Prognos behov av boendeplatser

Utifrån nuvarande riktlinjer för biståndsbedömning, befolkningsprognos och ett oförändrat behov av vård- och omsorgsboende behövs det under perioden 2022-2032 tillskapas ytterligare 166 platser på vård- och omsorgsboende.

Av bilaga 2 framgår prognostiserat behov av platser på vård- och omsorgsboende med hänsyn tagen till konsumtion 2019. Anledningen till att nämnden väljer att använda 2019 års konsumtion är att pandemin påverkade konsumtionen både 2020 och 2021. Sannolikt är denna påverkan tillfällig.

Beläggningsgraden har prognostiserats till 96,5%. Beläggningsgraden kommer dock under perioden att variera mellan åren beroende på tillgången på platser.

I prognosen görs också ett antagande om att behovet minskar med 0,3 % varje år för åldersgruppen 65-84 år respektive 0,2 % för åldersgruppen 85 år och äldre. Antagandet grundar sig på ökad medellivslängd, utvecklingen av äldres hälsa, medicinsk och teknisk utrustning samt tillgång till trygghetsbostäder.

omsorgsnämnden ansvarar för socialpsykiatri, oavsett ålder medan Vård- och äldrenämnden ansvarar för somatik och demens. På grund av förändringarna i ansvarsfördelningen mellan de två nämnderna avskrev Vård- och äldrenämnden ärendet om att inrätta en enhet på vård- och omsorgsboende, med inriktning psykisk ohälsa. Vård- och äldreförvaltningen överlämnade den påbörjade utredningen till Sociala omsorgsförvaltningen som ett underlag för deras behovsinventering.

Vård- och äldrenämnden ser dock att det i målgruppen för vård- och omsorgsboende finns personer med psykisk ohälsa och som därmed delvis har ett annat behov. Det behöver utredas närmare hur stor denna grupp är, hur behoven ser ut och hur de bäst kan tillgodoses. En särskild avdelning där medarbetarna har en fördjupad kompetens inom psykisk ohälsa kan vara ett alternativ.

3.8 Lokal-/ramprogram vid om- och nybyggnation

I Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom rekommenderas att kommuner erbjuder särskilt boende som är anpassat för personer med demenssjukdom till personer med måttlig till svår demens (prioritet 2). I riktlinjerna beskrivs att boendena ska vara småskaliga och att boendemiljön ska vara inkluderande. Med småskalighet menas att det består av ett begränsat antal lägenheter (fysiskt avgränsade) med vissa gemensamma utrymmen såsom dagrum och matsal. Det finns ingen riktlinje för hur många lägenheter ett boende kan ha för att få kallas småskaligt. Däremot anges att 75 procent av särskilda boenden för personer med demenssjukdom har 10 lägenheter eller färre. Med inkluderande boendemiljö menas möjlighet till självständighet, igenkänning och social delaktighet.

Vård- och äldrenämnden har påbörjat revideringen av lokalprogram för vård- och omsorgsboende. Ett lokal-/ramprogram beskriver hur ett vård- och omsorgsboende behöver vara utformat för att uppfylla krav utifrån lagstiftning och föreskrifter, de boendes behov och en god arbetsmiljö för personalen. Programmet kommer att färdigställas under 2022. Det kan sedan användas som riktlinje vid både nybyggnation och större ombyggnationer.

4 Korttidsplatser

4.1 Definition

Korttidsplats är en biståndsbedömd insats i form av tillfällig vistelse utanför det egna boendet där personen får vård och omsorg dygnet runt. Insatsen är ett komplement till hemtjänst, hemsjukvård och anhörigstöd. Korttidsplats kan beviljas antingen vid enstaka tillfällen eller i form av växelvård.

I Borås stads riktlinjer för biståndsbedömning av korttidsvistelse ges exempel på när korttidsplats kan vara ett alternativ:

- Efter sjukhusvistelse och man har svårt att klara sig hemma eller behöver rehabilitering
- Avlastning för anhörig
- Under demensutredning, för att rätt diagnos ska kunna ställas
- I väntan på ledig plats på vård- och omsorgboende
- Under palliativ vård

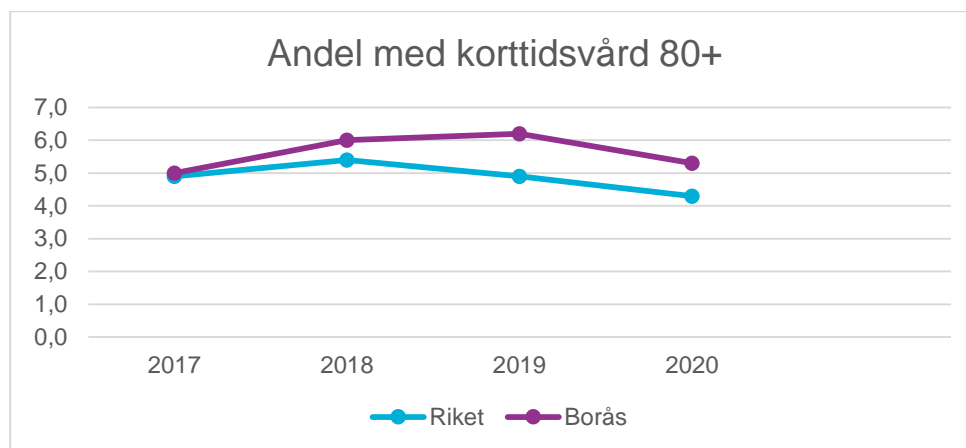
4.2 Uppföljning av behovsprognos 2020-2030

I Behovsprognos 2020-2030 uppskattades behovet av korttidsplatser under 2020 och 2021 till 71 respektive 72. Prognosen grundade sig på en beläggningsgrad på 97 %.

En uppföljning visar att behovet var 62 platser 2020. Det fanns under 2020 inte någon kö till vård- och omsorgsboende. Under 2021 var behovet 71 platser sett över hela året. Från och med hösten 2021 har korttidsplatser i större utsträckning än tidigare år fått användas i avvaktan på inflyttning till vård- och omsorgsboende. Korttidsenheterna har då fått överbeläggas och nämnden har även köpt korttidsplatser i annan kommun.

4.3 Nuläge

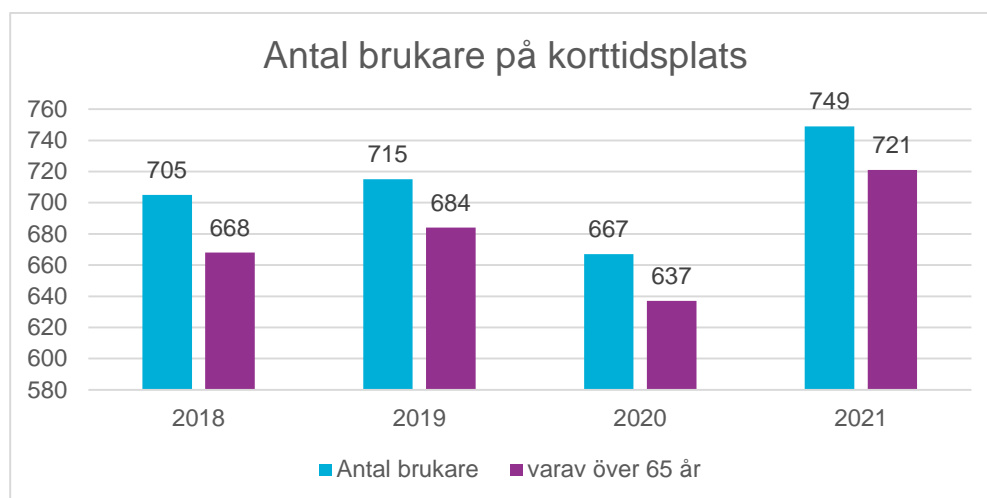
Diagram 3: Andel av befolkningen 80 år och äldre med korttidsvård, 2017-2020

Idag är behovet av korttidsplatser stort men det finns olika faktorer som kan komma att påverka behovet i framöver.

Under 2021 beviljades 749 brukare korttidsplats (varav 721 var över 65 år) och vistelsetiden på korttid var i genomsnitt 31 dygn. I oktober 2021 erhöll 80 personer över 65 år korttidsplats och boendedygnet på korttid för hela oktober var 2 307 dygn för dem över 65 år.¹¹

¹¹ Statistik lämnad till SCB i oktober 2021

Diagram 4: Antal brukare på korttidsplats 2018-2021

4.3.1 Belägningsgrad

Belägningsgraden under 2021 var 88 %.

4.4 Inriktningar

Borås Stad har tre korttidsenheter med sammanlagt 82 platser. Bodagatan 36 har 28 platser med demensinriktning. Sörmarksgatan 207 har 44 platser med somatisk inriktning. Enheten har avancerad utrustning och särskild kompetens för att kunna ta emot vårdtunga brukare/patienter. Enheten tar också emot brukare/patienter för palliativ vård. De tio platserna med somatisk inriktning på Kvibergsgatan 17 är främst tänkta att användas för växelvård, men beläggs även med korttid.

4.5 Vad påverkar behovet?

Senaste åren har efterfrågan på korttidsplatser ökat och platserna är ofta fullbelagda. En orsak är att kraven på kommunerna ökat sedan 2018 då Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård började gälla. Lagen har medfört att ledtiderna inom slutenvården minskar och flödena ut från sjukhus går allt snabbare, varpå korttidsplaceringar blir den insats som behövs som ett mellansteg innan man kan återvända hem. Den pågående omställningen till nära vård medför också att fler äldre är tänkta att vårdas utanför regionernas slutenvård.

Som ett led i detta arbete har till exempel SÄS, Södra Älvsborgs sjukhus, utvecklat mobila arbetssätt där teamen besöker brukare/patienter i sitt hem. Det finns bland annat Närsjukvårdsteam för multisykta äldre, samt Mobilt Akutläkarteam som ska verka som en vårdnivå över primärvårdens läkare men där ändå slutenvård inte bedöms behövas. Syftet är att minska antalet besök på akuten, tidigt identifiera mångbesökare samt möjliggöra tidig och trygg behandling i hemmiljön. Detta mobila arbetssätt påverkar på olika sätt behovet av kommunens korttidsplatser.

Behovet av korttidsplatser påverkas också av tillgången av platser på vård- och omsorgsboenden. Om vård- och omsorgsboendena är fullbelagda, likt de varit sedan sommaren 2021 medför det att vissa brukare behöver vistas på en korttidsenhet i avvaktan på att boendebeslutet kan verkställas. Med tanke på långa beslutsprocesser vid byggnation av nya vård- och omsorgsboenden samt de ekonomiska konsekvenserna av att ha tomma lägenheter kommer det uppstå perioder då brukare behöver vistas på en korttidsplats i avvaktan på en plats på vård- och omsorgsboende.

Annat som påverkar behovet av korttidsplatser är de insatser som görs för att möjliggöra trygghet, stöd och rehabilitering i det ordinära boendet. Såsom omfattning och kvalitet i insatserna anhörigstöd, växelvård, dagverksamhet och hemtjänst inkluderat kommunal hemsjukvård, samt konceptet Trygg hemgång inom hemtjänsten. Även nämndens riktlinjer för biståndsbedömning påverkar genom att de anger att personer med demenssjukdom kan beviljas avlösning på korttidsenhet men att regelbunden växelvård för personer med demenssjukdom inte är att föredra.

4.6 Prognos behov av korttidsplatser

Utifrån nuvarande riktlinjer för biståndsbedömning, befolkningsprognos och ett oförändrat behov av korttidsplatser behövs det under perioden 2022-2032 tillskapas ytterligare 10 platser på korttidsenhet.

Av bilaga 3 framgår prognostiserat behov av korttidsplatser med hänsyn tagen till en beläggningsgrad på 94 % och en genomsnittlig vistelsetid på 35 dygn. Både beläggningsgrad och genomsnittlig vistelsetid påverkas av tillgången till platser på vård- och omsorgsboende. De år då befolkningsprognosen för vård- och omsorgsboende visar att behovet av platser är högre än tillgängliga platser kan personer i avvaktan på plats på vård- och omsorgsboende behöva en korttidsplats. Det är viktigt att komma ihåg att prognosen är satt utifrån behov av korttid. Det görs ingen kompensation för brist på vård- och omsorgsboendeplatser i prognosen.

I prognosen görs också ett antagande om att behovet minskar med 0,5 % med anledning av medellivslängden förväntas öka igen efter åren med pandemin samt utvecklingen av äldres hälsa, medicinsk och teknisk utrustning, tillgång till trygghetsbostäder.

4.7 Lokaler för korttidsvård

Det finns ingen skillnad i lokalernas utformning på en korttidsenhet jämfört med ett vård- och omsorgsboende. Lokalerna behöver vara tillgänglighetsanpassade och utformade för att kunna utföra god och säker vård och omsorg. Vid behov sker överbeläggning på Sörmarksgatan 207. Överbeläggningen innebär att två brukare/patienter delar rum. Fem rum är tillräckligt stora för att två brukare/patienter ska kunna dela det. Även Bodagatan 36 kan tillfälligt överbeläggas genom att två extra rum används.

5 Dagverksamhet

5.1 Definition

Dagverksamhet är en biståndsbedömd insats i form av sysselsättning och gemenskap utanför den egna bostaden.

I Borås Stad saknas riktlinjer för biståndsbedömning av dagverksamhet.

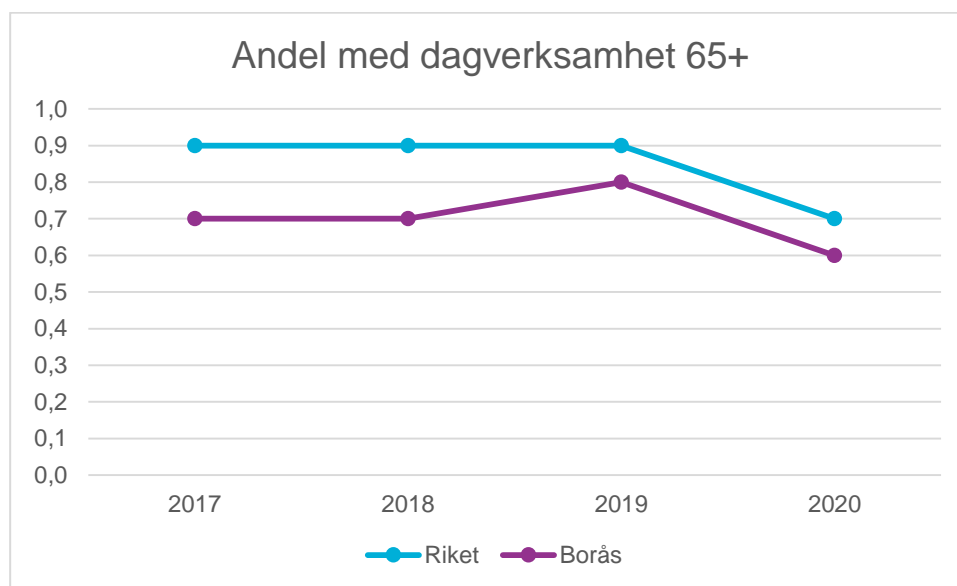
5.2 Uppföljning av behovsprognos 2020-2030

I Behovsprognos 2020-2030 uppskattades att antal unika personer med behov av dagverksamhet skulle vara 175 under 2020 och 177 under 2021

En uppföljning av dessa två år visar att 153 unika personer hade behov av dagverksamhet under 2020. En minskning kan ses till 2021 då 144 unika personer hade insatsen. Nedgången kan förklaras av pandemin.

5.3 Nuläge

Diagram 5: Andel av befolkningen 65 år och äldre med dagverksamhet, 2017-2020

Andelen 65 år och äldre med dagverksamhet är 0,6 % i Borås och i riket 0,7 %¹².

Under 2021 så har i snitt 84 personer över 65 år och fyra personer under 65 år haft dagverksamhet per månad¹³.

¹² Socialstyrelsen

¹³ Viva

5.3.1 Beläggningsgrad

Det finns idag ingen statistik från verksamhetssystemet Viva som visar den faktiska beläggningsgraden på dagverksamheten. För att ta fram antalet verkställda dygn behöver avgiftsunderlaget för närvarande daggäster användas.

5.4 Inriktningar

Dagverksamheterna riktar sig till personer med demenssjukdom som bor kvar i det egna hemmet. Dagverksamheten är även ett stöd för anhöriga som får möjlighet till avlastning om de vårdar personer med demenssjukdom och som kan bo kvar längre i det egna hemmet. Det finns fyra dagverksamheter med 47 platser som vänder sig till personer över 65 år, av dessa har en dagverksamhet öppet även på kvällar och helger. En särskild dagverksamhet med sju platser finns alla vardagar för dem under 65 år. Åldersgränsen tillämpas inte strikt, utan periodvis har verksamheten deltagare som är över 65 år.

5.5 Vad påverkar behovet?

Eftersom Borås Stad idag endast erbjuder dagverksamhet till personer med demenssjukdom är det främst förekomst av demenssjukdom som bedöms ha störst påverkan på behovet av platser på dagverksamhet.

Dagverksamhet till personer med demenssjukdom har prioritet 1 i Nationella riktlinjer för vård och omsorg om personer med demenssjukdom. Även rekommendationen om dagverksamhet anpassad till yngre personer med demenssjukdom har prioritet 1 i riktlinjerna. Enligt de nationella riktlinjerna bör de aktiviteter som erbjuds i dagverksamhet bidra till att stimulera fysisk aktivitet och till att behålla funktionsförmågor för att klara aktiviteter i det dagliga livet. Verksamheten anses bidra till förbättrad livskvalitet, funktionsnivå och förmåga samt minskad vårdkonsumtion, jämfört med dem som inte har fått insatsen.

Socialstyrelsen har tagit fram en vägledning för dagverksamhet. I den rekommenderas att verksamheten har ett rehabiliterande arbetssätt och ett personcentrerat arbetssätt.

5.6 Prognos behov av platser på dagverksamhet

Utifrån nuvarande riktlinjer för biståndsbedömning och befolkningsprognos och ett oförändrat behov av dagverksamhet så kommer antalet personer med behov av dagverksamhet öka med 42 under perioden 2020-2032. Hur många platser och enheter ytterligare 42 personer motsvarar beror på hur mycket dagverksamhet de behöver, enheternas öppettider och planering samt lämplig storlek på enheten utifrån daggästernas behov. Ett antagande om att varje person behöver i genomsnitt 3 dagar i veckan innebär att det behövs ytterligare 6 300 dygn. Idag kan nämnden tillhandahålla ca 13 250 dygn under vardagar.

Av bilaga 4 framgår prognostiserat behov av dagverksamhet med hänsyn tagen till befolkningsökning under perioden 2020-2035. Prognosen är beräknat utifrån hur många unika individer som hade dagverksamhet 2019.

Anledningen till att nämnden väljer att använda 2019 års konsumtion är att pandemin påverkade konsumtionen både 2020 och 2021. Sannolikt är denna påverkan tillfällig.

Vård- och omsorgsboende	Antal platser	Varav demens	Varav parboende	Omdaning demens utan lokal-anpassning (j/n)	Ägd/hyrd	Annat
Serviceorter						
Furuvägen 1, Sandhult	22	22			Hyrd SAPS-grupp	
Sanderödkroken, 1-2, Sandared	40	16			Ägd	
Ängsjövägen 2, Viskafors	20	20			Ägd	
Fagerhultsvägen 1, Viskafors	26	0	3		Hyrd Viskaforshem	En lägenhet är så liten saknar trinettök. Svår att belägga.
Björkhaga, Seglora	19	9			Ägd	
Dalsjövägen 25, Dalsjöfors	70	40	25		Ägd	Möjlighet till parbo men de flesta platser är ensamhushåll
Gamla och nya Kyrkvägen, Fristad	54	20	6		Hyrd Riksbyggen	
Centralorten						
Margaretagatan 9	60	60			Hyrd Willhem	18 platser yngre demens

Hestra ringväg 4	28	28	6		Ägd	
Österlånggatan	67 ¹⁴	47	3	Ja	Hyrd AB Bostäder	
Kvibergsgatan 17	83	47	3	Nej	Ägd	
Kapplandsgatan 8	72	36		Ja	Hyrd AB Bostäder	
Våglängdsgatan 157	120	80		Ja	Ägd	
Distansgatan 7	80	70			Hyrd AB Bostäder	10 finskspråkiga somatiska platser, 20 finskspråkiga demensplatser 10 platser för utätagerande
Klintesväng 4-8	60	16			Ägd	
Söderkullagatan	21	0	3		Hyrd AB Bostäder	
Sörmarksgatan 201-205	24	24			Ägd	
Summa:	866	534	49			

¹⁴ I Behovsprognos 2020-2030 angavs 70 platser. Det var en felräkning då tre medboendeplatser räknats med i totalt antal platser.

Korttidsenhet	Antal platser	Varav demens	Ägd/hyrd	Annat
Bodagatan 36	28	28	Hyrd HSB-brf	Även växelvård
Kvibergsgatan 7	10	0	Ägd	Främst avsett för växelvård
Sörmarksgatan 207	44	0	Ägd	Platser för palliativ vård
Summa:	82	28		

Dagverksamhet demens	Antal platser	Ägd/hyrd	Annat
Fristad	7/vardag	Hyrd Riksbyggen	
Bodagatan	10/vardag	Hyrd HSB-brf	Även kväll och helg, 4 platser
Kvibergsgatan	15/vardag	Ägd	
Klubb Viskan	7/vardag	Hyrd Kanco	Under 65 år med demenssjukdom
Rundeln	15/vardag	Hyrd AB Bostäder	
Summa:	54/vardag¹⁵		

¹⁵ I behovsprognos 2020-2030 angavs 62 platser. De antal som nu redovisas är beräknat utifrån lokalerna utformning och storlek, men även lämplig storlek för personer med demens.

Åldersgrupper	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2035
Under 65 år ¹⁶	22	22	22	23	23	23	23	24	24	24	24	25	25	27
Behov befolkning under 65 år	22	22	22	23	23	23	23	24	24	24	24	25	25	27
65-74 år	85	74	74	73	73	73	73	73	74	75	78	79	81	84
75-79 år	96	106	108	108	106	105	104	102	100	100	117	99	100	103
80-84 år	141	149	156	167	176	187	193	197	199	201	195	194	190	184
85-89 år	223	222	219	220	230	231	237	250	269	285	304	314	321	323
90+ år	288	286	286	287	282	286	287	287	289	302	305	314	329	400
Behov befolkning 65 år och äldre¹⁷	833	838	844	856	868	883	895	910	933	964	1000	1001	1022	1095
Totalt behov befolkning	855	860	866	879	891	906	918	934	957	988	1024	1026	1047	1122
Beläggningsgrad 96,5 % ¹⁸	31	31	31	32	32	33	33	34	35	36	37	37	38	41
Förändrat behov ¹⁹	-2	-4	-6	-8	-10	-12	-14	-17	-19	-21	-24	-26	-28	-30
Totalt platsbehov	885	887	891	903	913	927	937	952	973	1003	1048	1048	1057	1125
Antal tillgängliga platser	866	866	866	866	866	946 ²⁰	946	946	946	946	946	946	946	946
Platsbehov	19	21	25	37	47	-19	-9	6	27	57	102	102	111	179

¹⁶ Uppskattat antal personer samt prognos om att även befolkningen under 65 år ökar fram till år 2035

¹⁷ Faktiskt behov 2019 i Borås Stad: 65-74 år 0,68 %, 75-79 år 2,15 %, 80-84 år 4,82 %, 85-89 år 11,46 %, 90 år och äldre 25,53 %. (Socialstyrelsen)

¹⁸ Beläggningsgrad 2019, dock justerad med 0,5% med anledning av förändrat arbetssätt vid in- och utflyttning.

¹⁹ 0,3 % för åldersgruppen 65-84 år samt 0,2 % för åldersgruppen 85 år och äldre.

²⁰ Vård- och omsorgsboende Kristinegränd med ca 80 platser färdigställt

Fristad			
Åldersgrupper	2020	2021	2035
65-74 år			
75-79 år			
80-84 år			
85-89 år			
90+ år			
Behov befolkning 65 år och äldre²¹			
Beläggningsgrad 96,5 % ²³			
Förändrat behov ²⁵			
Totalt platsbehov			

Dalsjöfors			
Åldersgrupper	2020	2021	2035
65-74 år			
75-79 år			
80-84 år			
85-89 år			
90+ år			
Behov befolkning 65 år och äldre²²			
Beläggningsgrad 96,5 % ²⁴			
Förändrat behov ²⁶			
Totalt platsbehov			

²¹ Faktiskt behov 2019 i Borås Stad: 65-74 år 0,68 %, 75-79 år 2,15 %, 80-84 år 4,82 %, 85-89 år 11,46 %, 90 år och äldre 25,53 %. (Socialstyrelsen)

²² Faktiskt behov 2019 i Borås Stad: 65-74 år 0,68 %, 75-79 år 2,15 %, 80-84 år 4,82 %, 85-89 år 11,46 %, 90 år och äldre 25,53 %. (Socialstyrelsen)

²³ Beläggningsgrad 2019, dock justerad med 0,5% med anledning av förändrat arbetssätt vid in- och utflyttning.

²⁴ Beläggningsgrad 2019, dock justerad med 0,5% med anledning av förändrat arbetssätt vid in- och utflyttning.

²⁵ 0,3 % för åldersgruppen 65-84 år samt 0,2 % för åldersgruppen 85 år och äldre.

²⁶ 0,3 % för åldersgruppen 65-84 år samt 0,2 % för åldersgruppen 85 år och äldre.

Sandared			
Åldersgrupper	2020	2021	2035
65-74 år			
75-79 år			
80-84 år			
85-89 år			
90+ år			
Behov befolkning 65 år och äldre²⁷			
Beläggningsgrad 96,5 % ²⁹			
Förändrat behov ³¹			
Totalt platsbehov			

Viskafors			
Åldersgrupper	2020	2021	2035
65-74 år			
75-79 år			
80-84 år			
85-89 år			
90+ år			
Behov befolkning 65 år och äldre²⁸			
Beläggningsgrad 96,5 % ³⁰			
Förändrat behov ³²			
Totalt platsbehov			

²⁷ Faktiskt behov 2019 i Borås Stad: 65-74 år 0,68 %, 75-79 år 2,15 %, 80-84 år 4,82 %, 85-89 år 11,46 %, 90 år och äldre 25,53 %. (Socialstyrelsen)

²⁸ Faktiskt behov 2019 i Borås Stad: 65-74 år 0,68 %, 75-79 år 2,15 %, 80-84 år 4,82 %, 85-89 år 11,46 %, 90 år och äldre 25,53 %. (Socialstyrelsen)

²⁹ Beläggningsgrad 2019, dock justerad med 0,5% med anledning av förändrat arbetssätt vid in- och utflyttning.

³⁰ Beläggningsgrad 2019, dock justerad med 0,5% med anledning av förändrat arbetssätt vid in- och utflyttning.

³¹ 0,3 % för åldersgruppen 65-84 år samt 0,2 % för åldersgruppen 85 år och äldre.

³² 0,3 % för åldersgruppen 65-84 år samt 0,2 % för åldersgruppen 85 år och äldre.

Åldersgrupper	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2035
Under 65 år ³³	28	28	28	28	29	29	29	29	30	30	30	30	31	32
65-79 år	208	216	216	215	214	213	212	212	213	215	231	222	226	234
80+ år	464	477	487	504	524	544	558	573	590	607	612	619	623	636
Behov befolkning	700	722	732	748	767	787	800	816	834	853	875	873	881	904
Förändrat behov -0,5% ³⁴	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-5
Genomsnittligt antal dygn	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35
Behov årsplatser	67	69	70	71	73	75	76	78	80	81	83	83	84	86
Beläggningsgrad 94%	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6
Totalt platsbehov	71	73	74	76	78	80	81	83	85	86	89	89	89	92
Antal tillgängliga platser	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82	82
Behov av nya platser	-11	-9	-8	-6	-4	-2	-1	1	3	5	7	7	7	10

³³ Uppskattat antal personer samt prognos om att även befolkningen under 65 år ökar fram till år 2035

³⁴ Åldersgruppen 65 år och äldre

Åldersgrupper	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2035
-65 år	7	7	7	7	8	8	8	8	8	9	9	9	9	10
65-79 år	56	59	59	58	58	58	58	57	58	58	63	60	61	63
80+ år	106	109	111	115	120	124	127	131	135	139	140	141	142	145
Förändrat behov 0,5%	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Antal personer med behov av dagverksamhet	169	174	176	179	185	189	192	195	199	205	210	210	211	217

Maria Rangefil
Handläggare
033 357015

Datum
2022-05-17

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2022-00113 1.1.3.1

Begäran om förstudie för ett nytt vård- och omsorgsboende

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden beslutar att hos Lokalför-
sörjningsnämnden begära en
förstudie för ett nytt vård- och omsorgsboende med minst 70 lägenheter i eller i
närheten av centralorten Borås.

Ärendet i sin helhet

Vård- och äldre-
nämndens behovsprognos 2022-2032 visar att behovet av
platser på vård- och omsorgsboende ökar och nämnden framställer därför till
Lokalför-
sörjningsnämnden om att förstudie för nytt vård- och omsorgsboende
behöver påbörjas. Behovet har sedan tidigare lyfts i nämndens lokalbehovsplan
och boendet behöver stå färdigt 2028.

Det nya vård- och omsorgsboendet behöver byggas i eller i närheten av
centralorten Borås och omfatta minst 70 lägenheter. Vård- och äldre-
nämnden avser under 2022 att ta fram ett ramprogram som beskriver hur ett vård- och
omsorgsboende ska utformas för att vara ändamålsenligt. Nämnden kommer
att komplettera framställan med ramprogrammet när det är beslutat.

Samverkan

Informeras på FSG 2022-05-17

Beslutet expedieras till

1. Lokalför-
sörjningsnämnden

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Maria Rangefil
Handläggare
033 357015

Datum
2022-05-17

Instans
Vård- och äldreomsorgen
Dnr VAN 2022-00114 1.1.3.1

Yttrande över överprövning av tilldelningsbeslut i upphandling Driftentreprenad av Vård- och omsorgsboenden

Vård- och äldreomsorgens beslut

Vård- och äldreomsorgen beslutar att avstå från att yttra sig över Vardaga Äldreomsorg AB yttrande 2022-05-05.

Ärendet i sin helhet

Vård- och äldreomsorgen beslutade den 14 december 2021 att anta anbud lämnat av Norlandia Care AB i upphandlingen Driftentreprenad av Vård- och omsorgsboenden, som avser drift av de två vård- och omsorgsboendena med sammanlagt 155 boendeplatser.

Den 28 december 2021 inkom Vardaga Äldreomsorg AB till förvaltningsrätten med en ansökan om överprövning samt förlängd avtalsspärr. Vardaga Äldreomsorg anser att Staden har genomfört anbudsutvärdering i strid med LOU. Detta genom att ha utvärderat anbud och därtill tilldelat kontrakt till anbudsgivare som inte uppfyller samtliga obligatoriska krav. Vardaga Äldreomsorg framför vidare att staden har utformat upphandlingen i strid med LOU, praxis och de upphandlingsrättsliga principerna. Vardaga Äldreomsorg anser sig till följd av detta agerande ha lidit eller i vart fall riskerat att lida skada. Vardaga Äldreomsorg yrkar att rätten förordna att upphandlingen i första hand ska rättas, alternativt i andra hand göras om.

Den 5 maj 2022 inkom Vardaga Äldreomsorg AB med ett nytt yttrande till förvaltningsrätten. Vård- och äldreomsorgen avstår från att yttra sig över det senaste yttrande från Vardaga Äldreomsorg, då det inte inkommit nya uppgifter i målet.

I samband med att Vård- och äldreomsorgen underrättats om yttrande från Vardaga har nämnden getts tillfälle att yttra sig till förvaltningsrätten.

Beslutsunderlag

1. Yttrande Vardaga äldreomsorg 2022-05-05

Samverkan

Ingen samverkan.

Beslutet expedieras till

1. Koncerninköp, Borås Stad

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Borås Stad,
Upphandlingsenheten
501 80 Borås

2021-00039IN

Parter: Vardaga Äldreomsorg AB ./ . Borås Stad, Upphandlingsenheten
Målet gäller: överprövning enligt lagen om offentlig upphandling, LOU

Domstolen har fått in handlingar i målet. Handlingarna följer med detta brev.

Vill ni lämna ett yttrande?

Ni får nu tillfälle att yttra er över det som står i handlingarna. Vill ni göra det ska yttrandet vara skriftligt och komma in till domstolen **senast den 17 maj 2022**.

När ni skickar in yttrandet

Uppge namn, målnummer 6620-21 och mobilnummer eller annat telefonnummer ni kan nås på. Lämna också e-postadress, så att vi kan skicka handlingar i målet via e-post.

Skicka gärna in handlingar med e-post, helst i PDF-format. De behöver då inte lämnas på annat sätt. För högre säkerhet än vanlig e-post, använd www.domstol.se/kontaktformular. För handlingar som ska signeras, använd istället www.domstol.se/digitalhandling.

Har ni frågor?

På webbplatsen finns information om domstolen och om handläggningen. Kontakta oss gärna vid frågor – ni når oss enklast per telefon 036-15 66 74.

Gustav Henriksson

Bifogade handlingar: aktbilaga 55

Till:
Förvaltningsrätten i Jönköping
Box 2201
550 02 Jönköping

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I JÖNKÖPING

INKOM: 2022-05-05
MÅLNR: 6620-21
AKTBIL: 55

Endast per e-post: forvaltningsrattenijonkoping@dom.se

Malmö den 5 maj 2022

YTTRANDE

Mål nr 6620-21

Vardaga Äldreomsorg AB ./ Borås stad

Med anledning av Norlandia Care AB:s ("**Norlandia**") yttrande av den 1 april 2022, aktbilaga 42, och den 19 april 2022, aktbilaga 49, samt Borås stads ("**Staden**") yttrande av den 1 april 2022, aktbilaga 44, får vi som ombud för Vardaga Äldreomsorg AB ("**Vardaga**") inkomma med följande yttrande. Vardaga använder sig nedan av samma definitioner och hänvisningar som tidigare i målet. För det fall någon omständighet i Norlandias eller Stadens yttrande inte uttryckligen bestrids innebär det inte att den vitsordas. Härutöver får Vardaga anföra följande.

1 INSTÄLLNING M.M.

Vardaga vidhåller de yrkanden, grunder och omständigheter så som dessa har framställts i bolagets ansökan om överprövning av den 27 december 2021 ("**Ansökan**") samt i bolagets yttrande av den 1 februari 2022 och av den 16 mars 2022.

2 OMSTÄNDIGHETER I SAK

2.1 Bakgrund i korthet

2.1.1 Staden genomför en upphandling benämnd *Driftentreprenad för vård- och omsorgsboenden*, med dnr 2021-00039IN ("**Upphandlingen**"). Upphandlingen är uppdelad i två (2) anbudsområden: (i) Kapplandsgatan 8 och (ii) Kvibergsgatan 17. Efter utvärdering av anbuderna har Staden beslutat att tilldela avtal till Norlandia för båda anbudsområdena. Vardaga har placerats som nummer tre i utvärderingen för båda anbudsområdena efter Förenade Care AB ("**Förenade Care**") som placerats som nummer två.

2.1.2 Staden har godtagit och utvärderat Norlandias och Förenade Cares anbud trots att anbuderna inte uppfyller samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Staden har härigenom agerat i strid med LOU, bl.a. principen om likabehandling som följer av 4 kap. 1 § LOU och praxis. Vardaga, som har placerats som nummer tre (3) i utvärderingen efter Norlandia och Förenade Care, uppfyller samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Vardaga har till följd av de brister som föreligger i Upphandlingen lidit eller i vart fall riskerat att lida skada på ett sådant sätt som åsytas i 20 kap. 6 § LOU.

2.2 Norlandias och Förenade Cares anbud uppfyller inte samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen

2.2.1 Staden har i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2 *Social dokumentation*, uppställt följande obligatoriska krav.

”Leverantör ska dokumentera verkställigheten av de insatser som den enskilde har beviljats. Leverantör ska tillse att alla medarbetare har förmåga att dokumentera på svenska på ett tydligt och lättförståeligt sätt så att såväl den enskilde som annan personal kan förstå informationen. Dokumentationen ska genomföras i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:5 om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SOL; LVU och LSS samt arbetssättet IBIC (Individens behov i centrum). Social dokumentation ska dokumenteras i Borås Stads verksamhetssystem, för närvarande Viva. Anbudet ska innehålla rutin för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs enligt ovanstående krav.”

2.2.2 Kravet är tydligt och det råder inte något tvivel om att det av kravet framgår att anbud i Upphandlingen ska innehålla en rutin för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs enligt de ovan angivna kraven. Staden har också i yttrandet av den 14 januari 2022, punkt 3.1, bekräftat att Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, innefattar ett krav om att anbudsgivare ska bifoga en rutin avseende samtliga krav om social dokumentation som anges under aktuell punkt. Det är således ostridigt att en sådan fullständig rutin ska ges in i samband med anbudet. Varken Norlandias eller Förenade Cares anbud innehåller en rutin som visar hur bolagen fullgör sin dokumentationsskyldighet i enlighet med samtliga krav i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Norlandia och Förenade Care uppfyller därmed inte samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Staden skulle därmed rätteligen ha förkastat bolagens anbud. Genom att ta upp Norlandias och Förenade Cares anbud till utvärdering har Staden följaktligen agerat i strid med bl.a. likabehandlingsprincipen som följer av 4 kap. 1 § LOU.

2.2.3 Vardaga har i sina tidigare inlagor till förvaltningsrätten redogjort för de brister som föreligger i Förenade Cares och Norlandias anbud i förhållande till Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Både Norlandias och Förenade Cares anbud saknar en rutin som bl.a. innefattar uppgifter om:

- att dokumentationen genomförs i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:5 om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SOL; LVU och LSS (**”SOSFS 2014:5”**),
- att samtliga medarbetare har förmåga att dokumentera på svenska på ett tydligt och lättförståeligt sätt så att såväl den enskilde som annan personal kan förstå informationen, och
- att den sociala dokumentationen dokumenteras i Stadens verksamhetssystem, för närvarande Viva.

2.2.4 Vardaga har följaktligen visat att varken Norlandias och Förenade Cares anbud uppfyller samtliga krav i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Det är därmed inte korrekt, såsom Staden och Norlandia anger i sina respektive yttranden av den 1 april 2022, sid. 1 andra stycket respektive sid. 1 tredje stycket, att Förenade Care och Norlandia skulle uppfylla samtliga krav i Kravspecifikationen. Vardaga bestrider därtill vad Norlandia anger i sitt yttrande av den 1 april 2022, sid. 1 femte stycket, att Vardaga inte har visat att Staden har åsidosatt någon av de grundläggande principerna vid utvärderingen. Detta är inte korrekt. Vardaga har i sina tidigare

inlagor till förvaltningsrätten tydligt redogjort för de brister som har förelegat i Stadens utvärdering av Norlandias och Förenade Cares anbud. Genom de omständigheter och den bevisning som Vardaga har åberopat står det klart att varken Norlandias eller Förenade Cares anbud innehåller samtlig information som efterfrågas i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Staden har därmed agerat i strid med de grundläggande principerna i 4 kap. 1 § LOU när Staden godtagit och utvärderat anbud från Norlandia och Förenade Care samt därtill tilldelat kontrakt i Upphandlingen till Norlandia.

- 2.2.5** Det är riktigt såsom Norlandia anger i sitt yttrande av den 1 april 2022, sid. 1 fjärde stycket, att Staden vid bedömning av kravuppfyllelse ska beakta LOU och de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna. Detta har dock Staden inte gjort i Upphandlingen då Staden vid godkännande av Norlandias och Förenade Cares anbud har eftergivit obligatoriska krav i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Att efterge obligatoriska krav står i strid med bl.a. likabehandlingsprincipen och praxis (se härvid HFD 2016 ref. 37). Norlandia anger vidare i sitt yttrande, sid. 1 fjärde stycket, att Staden är bäst lämpad att avgöra vilken information som är tillfyllest mot bakgrund av hur krav i Upphandlingen har formulerats. Vad Norlandia anger i denna del är över huvud taget inte korrekt. Staden har vid utvärderingen av anbud att bedöma om anbuderna uppfyller de obligatoriska kraven såsom dessa är formulerade i Upphandlingsdokumenten. Staden kan därmed inte efter eget godtycke bedöma att en anbudsgivares beskrivning är tillfyllest om beskrivningen inte uppfyller samtliga ställda obligatoriska krav i Upphandlingsdokumenten. Staden är således vid utvärderingen av anbuderna bundna av de Upphandlingsdokument som Staden självt har utformat samt de krav som Staden självt har ställt i Upphandlingen. Staden har dock vid utvärderingen av Norlandias och Förenade Cares anbud i Upphandlingen frånfallit obligatoriska krav i Upphandlingen. Detta är som ovan har angivits helt i strid med likabehandlingsprincipen som följer av 4 kap. 1 § LOU samt praxis.
- 2.2.6** Norlandia anger vidare i sitt yttrande av den 1 april 2022, sid.1 sjätte stycket, att kraven i en upphandling måste vara adekvata, relevanta och inte gå utöver vad som rimligen kan krävas av en anbudsgivare samt att anbudsgivarnas beskrivningar kring social dokumentation måste bedömas i ljuset av detta. Vad Norlandia har angivit i denna del är inte heller korrekt. En upphandlande myndighet kan inte med stöd av proportionalitetsprincipen välja att frånga obligatoriska krav i en upphandling. Proportionalitetsprincipen står inte över likabehandlingsprincipen och sätter inte heller likabehandlingsprincipen ur spel. Staden har således vid utvärderingen att upprätthålla de obligatoriska krav som myndigheten har uppställt i Upphandlingsdokumentet. Skulle Staden finna att kraven inte är proportionerliga ska myndigheten i stället avbryta och göra om Upphandlingen. Staden har emellertid inte gjort detta, utan har istället utvärderat anbud som inte uppfyller samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Det bör därtill noteras att Stadens krav på social dokumentation i Kravspecifikationen inte på något sätt är, eller kan anses vara, oproportionerliga. Kraven är adekvata och relevanta utifrån upphandlingsföremålet i Upphandlingen, dvs. driftentreprenad för vård- och omsorgsboenden. Det är också sedvanligt i en upphandling som avser drift av vård- och omsorgsboenden att anbudsgivare ska visa hur vissa centrala delar av uppdraget uppfylls och kommer att uppfyllas under avtalstiden, t.ex. genom att lämna in en rutin som beskriver detta tillsammans med anbudet (i enlighet med vad Staden har efterfrågat). Därutöver kan kraven på att anbudsgivaren ska ge in en rutin som visar hur dokumentationsskyldigheten fullgörs, som uppfyller kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, inte anses vara oproportionerligt eller orimligt betungande för anbudsgivarna. Kraven på rutiner för social dokumentation är därmed inte mer långtgående än vad som kan krävas av anbudsgivarna.

- 2.2.7** Norlandia anger i yttrandet av den 19 april 2022, punkt 13, att Kravspecifikationen, punkt A3-10.2 första stycket sista meningen, inte ska tillämpas som ett obligatoriskt krav. Detta mot bakgrund av att Staden anser att informationen (en sådan rutin som uttryckligen har efterfrågats av Staden) är oväsentlig för bedömningen av anbudet och den tvetydighet som har uppstått till följd av skrivningens placering i en avtalsbilaga istället för i upphandlingsföreskrifterna och svarsbilagan. Det Norlandia för fram i denna del är direkt felaktigt, vilket utvecklas nedan.
- 2.2.8** När det gäller skrivningens placering återfinns kravet avseende rutin för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs, punkt A3-10.2, i handlingen Avtalsbilaga 1 Kravspecifikation (i Vardagas Ansökan och yttranden benämnd Kravspecifikationen). För att ett obligatoriskt krav ska vara gällande måste kravet anges i något av upphandlingsdokumenten. Under förutsättning att varje informerad och normalt omsorgsfull anbudsgivare kan förstå vilka krav som ställs i upphandlingen, dvs. är förenliga med transparensprincipen, är det dock inte relevant i vilket av upphandlingsdokumenten som ett specifikt krav är placerat. Det ankommer följaktligen på varje anbudsgivare att noggrant läsa igenom samtliga upphandlingsdokument och beakta samtliga obligatoriska krav innan anbud lämnas, för att inte riskera att få sitt anbud förkastat. Norlandia anger i yttrandet av den 19 april 2022, punkt 5, att Kravspecifikationen inte är en del av upphandlingsföreskrifterna utan endast utgör en bilaga till avtalet och att kontraktsvillkor typiskt sett utgör krav som ska uppfylla under kontraktstiden, men som inte behöver vara uppfyllda när anbudet lämnas in. Vardaga får i denna del erinra om att det i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2 uttryckligen anges att *"Anbudet ska innehålla rutin för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs enligt ovanstående krav."* Det framstår som helt orimligt att Staden med sin formulering avser något annat än att anbudet, som lämnas in *innan* avtalet ingås, ska innehålla en sådan rutin som har efterfrågats. Det får i denna del också framhållas att Staden uttryckligen har angett i upphandlingsföreskrifterna, punkt 2.2.1.1, att anbudsgivarna i sina anbud ska visa att förutsättningarna och kraven i upphandlingsunderlaget (Upphandlingsdokumenten) uppfylls. Av upphandlingsföreskrifterna, punkt 2.2.1.2, framgår också att anbudsgivaren är ansvarig för att efterfrågad information anges och att begärda dokument bifogas anbudet. Staden har i samma punkt uppmanat anbudsgivarna att noggrant gå igenom och kontrollera sina anbud innan anbudsinlämning. Norlandia och Förenade Care har uppenbarligen inte lämnat in anbud i Upphandlingen i enlighet med Stadens instruktioner då bolagen synes ha missat att Staden har efterfrågat en rutin som ska lämnas in tillsammans med anbudet och bolagen har följaktligen inte heller bifogat sådan rutin till sina anbud.
- 2.2.9** I förevarande fall är det utifrån Kravspecifikationens namn tydligt att den kan innehålla obligatoriska krav som måste uppfyllas. Ett upphandlingsdokuments namn är dock inte avgörande för om det får innehålla obligatoriska krav. Inte heller är det av betydelse för tolkningen av ett krav huruvida ett upphandlingsdokument innehåller både krav som ska uppfyllas vid anbudets lämnande samt villkor som ska uppfyllas under avtalets fullgörande. Det är korrekt såsom Norlandia anger i sitt yttrande av den 19 april 2022, punkt 4, att det inte finns någon svarsruta i anbudsbilagan att fylla i gällande kravet avseende rutin för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs (vilket också framgår av praxis). Den omständigheten att en svarsruta saknas medför dock inte att ett obligatoriskt krav bortfaller. Detta signalerar snarare att anbudsgivare ges möjlighet att visa kravuppfyllnad på annat sätt än genom ifylld svarsruta. Sammanfattningsvis föreligger det inte några som helst tvetydigheter med anledning av aktuellt kravs placering. Kravet kan följaktligen, i motsats till vad Norlandia gör gällande, inte anses vara "gömt". Staden har också i upphandlingsföreskrifterna, avsnitt 4 avseende anbudsprövning, angett att inlämnade anbud ska uppfylla samtliga ställda krav. Av upphandlingsföreskrifterna,

avsnitt 3 avseende kvalificering, framgår också att anbud måste innehålla samtliga efterfrågade uppgifter. Det obligatoriska kravet ska härav ovillkorligen uppfyllas av samtliga anbudsgivare i samband med anbudsinslämningen (i enlighet med bl.a. HFD 2016 ref. 37).

- 2.2.10** Norlandia anger vidare i yttrandet av den 19 april 2022, punkt 3 och 7, att Staden anser att den information som anbudsgivare ska ange vid uppfyllande av Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, är oväsentlig och inte relevant vid bedömningen av anbudet. Det är visserligen korrekt att Staden har uppgett att aktuellt krav endast finns med i upphandlingsdokumenten av misstag. Vad Norlandia anger i denna del är ovidkommande, då Staden är av uppfattningen att detta utgör ett obligatoriskt krav (se t.ex. Stadens yttrande av den 14 januari 2022, avsnitt 3). Detta trots att Staden menar att det inte borde ha funnits med i Kravspecifikationen. Såsom Vardaga utförligt har redogjort för i tidigare inlagor måste anbudsgivarna kunna vara säkra på att obligatoriska krav upprätthålls under hela upphandlingsförfarandet. Detta för att anbudsgivarna ska kunna vara förvissade om att de lämnar in sina mest konkurrenskraftiga anbud. Det är inte förenligt med de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna, i synnerhet likabehandlingsprincipen, att frånfalla ett obligatoriskt krav (se t.ex. HFD 2016 ref. 37). Att förevarande krav endast har funnits med i Kravspecifikationen av misstag kan därför inte under några omständigheter tas i beaktande vid bedömningen av om anbudet uppfyller samtliga krav i Upphandlingen och om de därmed ska kvalificeras för utvärdering. För det fall en upphandlande myndighet i efterhand, efter sista anbudsdag, skulle kunna frånfalla obligatoriska krav i en upphandling med hänvisning till att kravet har tagits med av misstag skulle det öppna för helt orimliga möjligheter till skönsmässiga bedömningar och i praktiken ge den upphandlande myndigheten fri prövningsrätt för att godkänna anbud som annars rätteligen skulle ha förkastats.
- 2.2.11** I yttrandet av den 19 april 2022, punkt 9, anger Norlandia att det vid bedömningen av hur en skrivning i upphandlingsunderlag ska tolkas och tillämpas måste beaktas om följden är rimlig och förenlig med de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna. Vardaga är inte av en annan uppfattning i detta hänseende. De tre rättsfall som Norlandia hänvisar till (se nedan) är emellertid inte relevanta vid tolkningen av Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. I rättsfallen har kammarrätten bedömt det som oproportionerligt att förkasta anbud som inte har uppfyllt vissa formkrav i upphandlingarna, t.ex. att relevant information har lämnats på annan plats i anbudet än den avsedda. En grundläggande förutsättning för att ett anbud som inte uppfyller samtliga obligatoriska krav enligt dess ordalydelse ändå ska kvalificeras är att syftet med kravet inte förfelas av en sådan tolkning. Det kan t.ex. handla om att en uppgift som inte är relevant för upphandlingen har utelämnats eller att det är fråga om oväsentliga och bagatellartade misstag (se t.ex. domarna från Kammarrätten i Jönköping i mål nr 2896-16 och Kammarrätten i Göteborg i mål nr 5727—5728-20). I förevarande fall utgör Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, inte ett sådant ovidkommande formkrav som medför att det skulle vara oproportionerligt att förkasta ett anbud vid bristande kravuppfyllelse. Såsom Vardaga tidigare har utvecklat har kravet tvärtom en tydlig och adekvat koppling till upphandlingsföremålet. Kravet är även högst relevant för att bedöma anbudsgivares förmåga att kunna utföra aktuellt uppdrag (drift av vård- och omsorgsboenden). Vidare kan kravet inte heller anses vara betungande att uppfylla. Norlandia har också i yttrandet av den 19 april 2022, punkt 12, hänvisat till Kammarrättens i Jönköping avgörande i mål nr 4252-20. I målet hade kammarrätten tagit fasta på syftet med ett krav och tolkade kravformuleringen i ljuset av detta. Det framgår inte varför Norlandia åberopar avgörandet eftersom kravet i punkt A3-10.2 är proportionerligt och ändamålsenligt utformat. Det har inte heller framgått av rubricerat mål att kravet skulle vara utformat på ett sådant sätt att det finns skäl att *tolka* syftet med kravet. Syftet med kravet framgår nämligen tydligt av punkt A3-

10.2. Syftet med att anbudena ska innehålla en rutin är att säkerställa följande avseende dokumentationsskyldigheten.

1. Att leverantören dokumenterar verkställigheten av de insatser som den enskilde har beviljats.
2. Att leverantören tillser att alla medarbetare har förmåga att dokumentera på svenska på ett tydligt och lättförståeligt sätt så att såväl den enskilde som annan personal kan förstå informationen.
3. Att dokumentationen genomförs i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:5 om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL; LVU och LSS.
4. Att dokumentation genomförs i enlighet med arbetssättet IBIC (Individens behov i centrum).
5. Att social dokumentation dokumenteras i Borås Stads verksamhetssystem, för närvarande Viva.

Vidare bör det också noteras att Högsta förvaltningsdomstolen i HFD 2016 ref. 37 har slagit fast att obligatoriska krav i en upphandling ovillkorligen måste upprätthållas genom hela upphandlingsförfarandet. Detta i enlighet med bl.a. likabehandlingsprincipen i 4 kap. 1 § LOU.

2.2.12 I yttrandet av den 19 april 2022, punkt 16, anger Norlandia att krav i upphandlingar inte får ges en snävare eller vidare innebörd än vad som uttryckligen följer av dess utformning. Norlandia anger vidare att krav som inte uttryckligen anges i upphandlingsdokumenten inte kan tolkas in i efterhand. Vardaga är inte av en annan uppfattning, utan vad Norlandia angivit följer av EU-domstolens praxis (EU-domstolens avgörande i mål C-27/15, Pizzo). EU-domstolens uttalanden i Pizzo-målet talar emellertid *för* att anbudena från Norlandia och Förenade Care har kvalificerats på felaktiga grunder. Av ordalydelsen i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, framgår klart och tydligt att anbudet ska innehålla en rutin för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs. Genom att inte förkasta Norlandias och Förenade Cares anbud har Staden givit kravet en vidare innebörd än vad som uttryckligen följer av dess utformning och ordalydelse och Staden har därtill accepterat att rutinen, för hur dokumentationsskyldigheten ska fullgöras, inte har redovisats i anbudena. Stadens förfarande i detta hänseende är därmed inte förenligt med den EU-praxis som Norlandia hänvisar till i yttrandet. Vidare har Norlandia hänvisat till kammarrättsavgöranden som bedömt att eventuella otydligheter i ett krav ska tolkas till anbudsgivarens fördel. Då aktuellt krav i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, inte av någon informerad och normalt omsorgsfull anbudsgivare kan tolkas som otydligt är dessa rättsfall överhuvudtaget inte relevanta för bedömningen i detta fall (se också HFD 2016 ref. 37).

2.2.13 Norlandia anger i yttrande av den 19 april 2022, punkt 22, att den upphandlande myndigheten anses ha ett visst tolkningsutrymme beträffande skrivningar i de egna upphandlingsdokumenten. Även om det förvisso är riktigt att den upphandlande myndigheten kan ha ett sådant tolkningsutrymme har Staden, såsom ovan har framhållits, bekräftat att Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, innefattar ett krav om att anbudsgivare ska bifoga en rutin avseende samtliga krav om social dokumentation som anges under aktuell punkt. Det föreligger följaktligen inte någon otydlighet som behöver tolkas. Vad Norlandia för fram i denna del kan följaktligen lämnas helt utan avseende. Vidare anger Norlandia i yttrandet av den 19 april 2022, punkt 23-24, att Staden inte har uppställt några särskilda krav beträffande form och innehåll för

rutinen samt att detta inte heller kan anses följa av begreppet rutin. Det är korrekt att Upphandlingen inte innehåller några detaljerade krav beträffande t.ex. hur rutinen ska vara utformad eller hur ingående beskrivningarna av dokumentation ska vara. Det är emellertid tydligt att Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, innefattar ett krav om att anbudsgivare ska bifoga en rutin avseende *samtliga krav om social dokumentation som anges under aktuell punkt*. Av anbuden måste det följaktligen kunna gå att utläsa hur anbudsgivarna i sina verksamheter (genom en rutin) arbetar med att dokumentationsskyldigheten fullgörs/kommer att fullgöras utifrån samtliga angivna krav i punkt A3-10.2.

- 2.2.14** Norlandia anger vidare i yttrandet av den 19 april 2022, punkt 30, att Norlandia har valt att inte bifoga ett separat dokument med en sådan rutin som har efterfrågats. Norlandia anger att de istället har redogjort för Norlandias arbetssätt på övergripande och detaljerad nivå. Vardaga får i denna del konstatera att Norlandia inte har bifogat en sådan rutin som Staden uttryckligen har efterfrågat i punkt A3-10.2. Det får också konstateras att vad Norlandia anger är helt felaktigt, då Norlandia över huvud taget inte har redogjort för sitt arbetssätt i enlighet med det obligatoriska kravet gällande social dokumentation. Oaktat hur Norlandias anbud är utformat i övriga delar så är det tydligt att Norlandia inte uppfyller det obligatoriska kravet i punkt A3-10.2.
- 2.2.15** Enligt Norlandia, punkt 31-35 i yttrande av den 19 april 2022, framgår det av Norlandias anbud att bolaget arbetar enligt ett ISO-certifierat kvalitetsledningssystem, TQM, i hela verksamheten. Norlandia menar att kvalitetsledningssystemet även tillämpas i förhållande till Stadens krav avseende social dokumentation och att redogörelsen för hur det tillämpas i hela verksamheten i sig är en rutin. Det som Norlandia för fram i denna del är inte korrekt. Detta då det av Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, tydligt framgår att anbudet ska innehålla en rutin avseende samtliga krav om social dokumentation som anges under aktuell punkt. Att Norlandia har redogjort för hur bolaget arbetar enligt ett kvalitetsledningssystem (utan hänvisning till hur krav A3-10.2 uppfylls) innebär inte på något sätt att en rutin avseende hur dokumentationsskyldigheten fullgörs har lämnats. Detta särskilt när kvalitetsledningssystemet inte ens har bifogats till anbudet. Då Norlandia inte har bifogat sitt kvalitetsledningssystem till sitt anbud utgör kvalitetsledningssystemet inte heller del av Norlandias anbud. Hänvisningen till kvalitetsledningssystemet kan härav lämnas helt utan hänsyn och även för det fall Norlandias kvalitetsledningssystem ska beaktas i detta avseende framgår det alltjämt inte av Norlandias anbud hur Norlandia arbetar med social dokumentation. Vidare är det inte heller under några omständigheter tillräckligt för aktuell kravuppfyllnad att Norlandia i sitt anbud har angivit att dokumentationen följs upp en gång per månad av dokumentationsombud utifrån olika kvalitetsparametrar eller att Norlandias medarbetare har en individuell kompetensutvecklingsplan samt avsatt tid för kompetensutveckling. Som tidigare angetts gäller kravet en rutin avseende dokumentationsskyldighet. Medarbetarnas kompetens är följaktligen inte av betydelse vid uppfyllande av detta krav.
- 2.2.16** Norlandia synes i sitt yttrande av den 1 april 2022, sid. 1 sjunde stycket och sid. 2 första till femte stycket, uppvisa ett synsätt att det inte föreligger något behov av att anbudsgivarna lämnar en detaljerad rutin för social dokumentation eftersom det finns föreskrifter och allmänna råd som reglerar hur en utförare ska dokumentera. Norlandias synsätt är i denna del inte korrekt. Vardaga ifrågasätter inte att det finns föreskrifter och allmänna råd som reglerar hur en verksamhetsutförare ska dokumentera (t.ex. SOSFS 2014:5). Staden har emellertid i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, efterfrågat anbudsgivarens interna rutiner för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs, bl.a. i enlighet SOSFS 2014:5. Anbudsgivarnas anbud ska

följaktligen innehålla en rutin där det går att utläsa hur anbudsgivaren arbetar för att följa SOSFS 2014:5. Utifrån hur kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, är utformade torde syftet med att begära in en sådan rutin följaktligen vara att bl.a. säkerställa att anbudsgivarens rutiner kring dokumentation är förenliga med SOSFS 2014:5. Att SOSFS 2014:5 innehåller regler kring dokumentation påverkar således inte att en anbudsgivare i enlighet med Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, ska lämna en rutin för hur anbudsgivaren fullgör sin dokumentationsskyldighet enligt bl.a. SOSFS 2014:5. En anbudsgivares rutin innebär således inte endast, såsom Norlandia synes vilja påskina i yttrandet sid. 2 femte stycket, en upprepning av regelverket i SOSFS 2014:5. Vad Norlandia avser med uttalandet i sitt yttrande, sid. 2 femte stycket, att bolagets rutin måste läsas i ljuset av SOSFS 2014:5 är därtill svårt att förstå. Som Vardaga har redogjort för i sina tidigare yttrande till förvaltningsrätten innehåller varken Norlandias eller Förenade Cares anbud en rutin som innefattar uppgift om *hur* dokumentation genomförs i enlighet med SOSFS 2014:5. Staden skulle därmed redan på denna grund rätteligen ha förkastat bolagens anbud.

- 2.2.17** Som ovan har angivits innehåller inte heller Norlandias eller Förenade Cares anbud en rutin som säkerställer att samtliga medarbetare har förmåga att dokumentera på svenska på ett tydligt och lättförståeligt sätt så att såväl den enskilde som annan personal kan förstå informationen. Norlandia anger i sitt yttrande av den 1 april 2022, sid. 2 sjätte stycket, att det är korrekt att språkkravet i Kravspecifikationen, punkt A3-4.3, andra stycket, endast avser utbildade vårdbiträden men att övriga medarbetare som är legitimerade eller undersköterskor genom sin utbildning får anses besitta en viss lägsta nivå i såväl språklig förståelse som skriftlig framställning. Vad Norlandia anger i denna del är inte korrekt. En person kan exempelvis vara legitimerad sjuksköterska utan att ha genomgått utbildning i Sverige. Om en person exempelvis har genomgått utbildning inom EU eller EES fordras det enligt 5 kap. 15 § andra stycket patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) att personen har nödvändiga kunskaper i svenska, danska eller norska för att denne ska erhålla svensk legitimation. En person som har svensk legitimation behöver således inte vara svensktalande utan kan likväl vara norsktalande eller dansktalande. Något språkkrav för att kunna erhålla en anställning med titeln undersköterska föreligger inte heller i svensk rätt. Det kan därmed inte såsom Norlandia synes vilja påskina i sitt yttrande tas för visst att samtlig utbildad vårdpersonal i anbudsgivarnas verksamheter har kunskaper i det svenska språket, för att på ett tydligt och lättförståeligt sätt kunna dokumentera på svenska så att såväl den enskilde som annan personal kan förstå informationen. Därtill framgår det tydligt av Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, att anbudsgivarnas anbud ska innehålla en rutin för hur dokumentationsskyldigheten fullgörs, vilket bl.a. inkluderar hur anbudsgivaren säkerställer att samtliga medarbetare har förmåga att dokumentera på svenska på ett tydligt och lättförståeligt sätt. Varken språkkravet i Kravspecifikationen, punkt A3-4.3, andra stycket, eller förhållandet att personal har viss utbildning innebär att Staden får frånfalla det obligatoriska kravet, att anbudsgivarnas anbud ska innehålla en sådan rutin som framgår av Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Vad Norlandia har anfört kring språkkravet eller utbildad vårdpersonals språkkunskaper kan därmed lämnas helt utan avseende. Eftersom Norlandias och Förenade Cares anbud inte innehåller en rutin (som tydligt har efterfrågats i Kravspecifikationen av Staden), som tillser att samtliga medarbetare har förmåga att dokumentera på svenska på ett tydligt och lättförståeligt sätt så att såväl den enskilde som annan personal kan förstå informationen, skulle Staden rätteligen även på denna grund ha förkastat bolagens anbud.

- 2.2.18** Därtill uppfyller inte heller Norlandias och Förenade Cares anbud kravet i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, på att anbuderna ska innehålla en rutin för att den sociala dokumentationen dokumenteras i Stadens verksamhetssystem, för närvarande Viva. Norlandia anger i sitt yttrande av den 1 april 2022, sid. 2 sjunde stycket, att det inte är möjligt att lämna annat än en generell rutin eller beskrivning om hur dokumentationen ska genomföras eftersom ingen anbudsgivare har tillgång till ingående kunskaper om hur Viva är uppbyggt. För det fall Norlandia har ansett att Upphandlingsdokumenten har varit för otydliga för att kunna lämna ett konkurrenskraftigt anbud skulle Norlandia rätteligen ha ställt frågor om Viva innan sista anbudsdag. Detta har inte Norlandia gjort. Norlandia har således inte agerat i enlighet med den omsorgsplikt som en anbudsgivare har, gällande att ställa frågor och begära förtydliganden avseende upplevda otydligheter i Upphandlingen (se härvid HFD 2022 ref. 4). Norlandia har vidare inte i sitt anbud lämnat någon som helst information om hur dokumentation ska genomföras i ett verksamhetssystem. Norlandias anbud innehåller således inte ens en generell rutin för hur dokumentationen ska genomföras i Stadens verksamhetssystem. Även om det enligt Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, inte skulle krävas en detaljerad beskrivning av anbudsgivarens rutin som bygger på tekniska kunskaper om systemet, ska anbudet innehålla en rutin för att anbudsgivaren kommer att dokumentera i Stadens verksamhetssystem. Det ska därtill tilläggas att flertalet av verksamhetssystemen har liknande funktioner för att uppfylla författningskrav kring dokumentation. Att en anbudsgivare inte har ingående tekniska kunskaper i Viva hindrar således inte anbudsgivaren från att redogöra för en rutin kring att dokumentationen ska ske i Stadens verksamhetssystem. Det är därmed inte korrekt vad Norlandia anger i sitt yttrande, sid. 2 åttonde stycket, att Staden hade behövt delge anbudsgivarna teknisk information för det fall att anbudsgivarens anbud ska innehålla uppgifter om att dokumentationen ska genomföras i Stadens verksamhetssystem. Norlandia anger vidare i sitt yttrande av den 1 april 2022, sid. 2 åttonde stycket, att det inte är brukligt eller ändamålsenligt att anbudsgivarna ska beskriva hur de ska arbeta i ett visst IT-system utan att detta brukar hanteras i uppstarten av en verksamhet. Vardaga kan dock konstatera att Staden uttryckligen i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, har angivit att anbudsgivarnas anbud ska innehålla en rutin för att anbudsgivaren ska dokumentera i Stadens verksamhetssystem. Det är inte ovanligt eller olämpligt att sådana krav på dokumentation i beställarens system ställs vid denna typ av upphandling. Det kan inte heller på något sätt anses vara särskilt betungande för anbudsgivarna att i anbuderna lämna en rutin för att dokumentationen ska föras i Stadens verksamhetssystem. Detta är inte heller ett ovanligt krav vid denna typ av upphandling. Eftersom varken Norlandia eller Förenade Care har lämnat en sådan rutin till sina anbud uppfyller bolagen inte samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Staden skulle därmed rätteligen ha förkastat Norlandias och Förenade Cares anbud.
- 2.2.19** Staden anger vidare i sitt yttrande, sid. 1 tredje stycket, att om förvaltningsrätten skulle anse att Norlandia och Förenade Care inte uppfyller kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, så är kraven otydliga. Vidare anger Staden att om kraven ska tolkas på sådant sätt som Vardaga anger uppfyller endast två av sex anbudsgivare kraven. Staden anger därtill att kraven vid en sådan tolkning är oklara och att Upphandlingen i så fall bör göras om. Vad Staden anger är inte korrekt. Vardaga har i sina inlagor till förvaltningsrätten redogjort för kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, enligt dess ordalydelse. Vardaga har således inte, såsom Staden synes vilja påskina i yttrandet, tolkat in information i kraven. Det framgår tydligt av Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, att anbudsgivarnas anbud ska innehålla en rutin för hur anbudsgivarna fullgör sin dokumentationsskyldighet i enlighet med de krav som framgår av Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Detta i sig är inte ovanliga krav vid denna typ av

upphandling. Kraven kan av en normalt omsorgsfull och rimligt informerad anbudsgivare inte heller förstås på något annat sätt. Förhållandet att endast två av sex anbudsgivare uppfyller kraven enligt dess ordalydelse innebär inte att kraven är otydliga. De övriga anbudsgivarna har uppenbarligen varit slarviga vid anbudsinslämningen vilket inte ska drabba Vardaga negativt, som har varit noggranna och lämnat in ett komplett och fullständigt anbud med beaktande av samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Utifrån hur Norlandia och Förenade Care har utformat sina anbud synes det i stället vara fråga om att anbudsgivare har förbisett kraven, gällande att anbuderna ska innehålla en rutin om hur dokumentationsskyldigheten fullgörs. Detta styrks bl.a. av att de beskrivningar från Norlandia och Förenade Care som Staden har hänvisat till i sitt yttrande av den 14 januari 2022 inte innehåller en rutin utan i stället utgörs av bolagens beskrivningar för ett utvärderingskriterium i Upphandlingen. Den innebörd av kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, som Vardaga har redogjort för är således helt förenlig med kravens ordalydelse och kan därmed inte anses vara otydliga. Att det obligatoriska kravet avseende social dokumentation skulle vara otydligt utformat framstår vidare som en efterhandskonstruktion. Detta då Staden i sitt yttrande av den 14 januari 2022 har angett att Norlandia och Förenade Care har bifogat texter som enligt Stadens bedömning visar hur de arbetar med social dokumentation och att det därför saknas skäl att förkasta bolagens anbud. Dessa texter innehåller inte en sådan rutin som Staden har efterfrågat. Det föreligger därmed inte skäl att göra om Upphandlingen på den grund som Staden har angivit utan Upphandlingen ska istället rättas i enlighet med Vardagas yrkande i målet.

- 2.2.20** Om kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, däremot skulle ges en annat innehåll än vad som framgår av ordalydelsen, vilket både Staden och Norlandia förespråkar, måste kraven anses vara otydliga. Att så är fallet bestrids emellertid av Vardaga. I sådant fall har dock Staden givits ett alltför stort utrymme för godtycke vid kvalificeringen av anbud och i princip givits en obegränsad valfrihet avseende vilka anbud som ska kvalificeras i Upphandlingen. Vardaga har i en sådan situation lidit eller i vart fall riskerat att lida skada på grund av att Staden har givits en möjlighet att helt efter eget skön välja de anbud som Staden vill ska kvalificeras i Upphandlingen. Detta tillsammans med att Staden i Upphandlingen har valt att tillämpa en subjektiv utvärderingsmodell har således givit Staden en alltför stor möjlighet att välja den leverantör som Staden vill anta i Upphandlingen. För det fall att förvaltningsrätten skulle anse att Norlandia och Förenade Care uppfyller kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, vilket bestrids, föreligger det därmed skäl för förvaltningsrätten att förordna att Upphandlingen ska göras om. Vardaga vidhåller emellertid att de obligatoriska kraven gällande social dokumentation i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, är tydligt utformade och förvaltningsrätten bör därför istället i första hand förordna att Staden ska genomföra en ny utvärdering utan beaktande av Norlandias eller Förenade Cares anbud.
- 2.2.21** Sammanfattningsvis kan det därmed konstateras att varken Norlandia eller Förenade Care uppfyller samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Staden har därmed, genom att godta anbud från de båda bolagen, agerat i strid med LOU, de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna samt praxis. Det föreligger därmed skäl för förvaltningsrätten att ingripa mot Upphandlingen och förordna att Upphandlingen ska rättas på sådant sätt att en ny utvärdering genomförs utan beaktande av Norlandias och Förenade Cares anbud. För det fall förvaltningsrätten skulle anse att Norlandia och Förenade Care uppfyller kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, är kraven otydliga. Om kraven ska ges den innebörd i Upphandlingen som Staden och Norlandia förespråkar ska Upphandlingen följaktligen göras om.

3 VARDAGA HAR LIDIT SKADA ELLER RISKERAR ATT LIDA SKADA

- 3.1** Norlandia har i yttrandet av den 19 april 2022, punkt 14, angett att en tolkning och tillämpning av kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, i enlighet med Stadens avsikt, inte kan anses medföra att Vardaga har lidit eller kan komma att lida skada. Detta påstående är helt felaktigt. Vardaga har lidit skada till följd av att Staden, i strid med likabehandlingsprincipen, har utvärderat anbud som inte uppfyller samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen. Om Staden hade förfarit korrekt och iakttagit LOU, de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna samt praxis så hade Vardaga tilldelats kontrakt i Upphandlingen. Vidare har Vardaga lidit eller riskerat att lida skada för det fall att kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2 skulle ges en annat innehåll än vad som framgår av ordalydelsen. Vardaga hade i ett sådant fall kunnat lämna ett mer konkurrenskraftigt anbud. Det ska i sammanhanget betonas att skaderekvisitet är förhållandevis lågt ställt när det gäller brister i det konkurrensuppsökande skedet, t.ex. om upphandlingsdokumenten strider mot transparensprincipen.
- 3.2** I övrigt vidhåller Vardaga vad som har anförts i Ansökan, avsnitt 6, samt i yttrandena av den 1 februari 2022, avsnitt 3, och av den 16 mars 2022, avsnitt 3, om att bolaget har lidit eller riskerat att lida skada till följd av Stadens agerande i det aktuella upphandlingsförfarandet.

4 SAMMANFATTNING

- 4.1** Staden har i Upphandlingen agerat i strid med LOU, de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna i 4 kap. 1 § LOU, samt praxis. Detta genom att godta och utvärdera anbud från Norlandia och Förenade Care, trots att bolagens anbud inte uppfyller samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen.
- 4.2** Staden har i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, bl.a. uppställt obligatoriska krav på att anbuderna ska innehålla en rutin för hur anbudsgivarens dokumentationsskyldighet fullgörs enligt kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2. Varken Norlandias eller Förenade Cares anbud innehåller en sådan rutin som efterfrågas i Kravspecifikationen punkt A3-10.2. Norlandias och Förenade Cares anbud saknar en rutin som bl.a. innehåller uppgifter om
- att dokumentationen genomförs i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:5 om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SOL; LVU och LSS ("SOSFS 2014:5"),
  - att samtliga medarbetare har förmåga att dokumentera på svenska på ett tydligt och lättförståeligt sätt så att såväl den enskilde som annan personal kan förstå informationen, och
  - att den sociala dokumentationen dokumenteras i Stadens verksamhetssystem, för närvarande Viva.
- 4.3** Eftersom Norlandia och Förenade Cares anbud inte uppfyller samtliga obligatoriska krav i Upphandlingen skulle Staden rätteligen ha förkastat bolagens anbud.
- 4.4** För det fall förvaltningsrätten anser att kraven i Kravspecifikationen, punkt A3-10.2, ska förstås på annat sätt än enligt sin ordalydelse, och att Norlandia och Förenade Care därmed skulle uppfylla kraven, är kraven otydliga. Staden har därigenom skapat sig ett alltför stort utrymme för att skönmässiga välja vilka anbudsgivare som Staden vill kvalificera i Upphandling. Detta är inte förenligt med LOU, de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna och praxis.

- 4.5** Vardaga har med anledning av det ovan angivna och till följd av Stadens agerande i Upphandlingen lidit eller i vart fall riskerat att lida skada på ett sådant sätt som åsyftas i 20 kap. 6 § LOU. Det föreligger därmed skäl för förvaltningsrätten att, i enlighet med Vardagas yrkanden, ingripa mot Upphandlingen.

5 MÅLETS FORTSATTA HANDLÄGGNING

Vardaga hemställer att få tillfälle att yttra sig över Stadens eventuella bemötande av detta yttrande och eventuellt justera och utveckla grunder samt åberopa bevisning innan förevarande mål avgörs i sak.

Som ovan

Catharina Piper

Gustaf Strand

Malin Länsberg
Handläggare
033 353666

Datum
2022-05-17

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2022-00104 1.1.3.1

Kartläggning av Vård- och äldre- nämndens arbete för att minska äldres ofrivilliga ensamhet

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden beslutar att:

Kartläggningen av Vård- och äldre-
nämndens arbete för att minska äldres
ofrivilliga ensamhet läggs till handlingarna.

Tillsätta en arbetsgrupp för fortsatt motverka och minska äldres ofrivilliga
ensamhet.

Utse Ingela Andersson, Hans Gustavsson, **person 3 och person 4** som
representanter i arbetsgruppen från Vård- och äldre-
nämnden.

Arbetsgruppen redovisar sitt arbete till nämnden i slutet av 2022.

Ärendet i sin helhet

Vård- och äldreförvaltningen har fått i uppdrag av presidiet att kartlägga
nämndens befintliga arbete för att minska ofrivillig ensamhet. Kartläggningen
ska vara till underlag för fortsatt arbete med att förebygga och förhindra
ofrivillig ensamhet hos äldre.

Under kartläggningen har frågor ställts som rör verksamheternas arbetssätt för
att upptäcka ofrivillig ensamhet, hur de når sina respektive målgrupper och
vilka aktörer de samverkar med i arbetet för att upptäcka ofrivillig ensamhet. I
kartläggningen framgår också vad som redan idag görs för att minska ofrivillig
ensamhet när den upptäckts.

För att fortsätta arbeta med och förebygga ofrivillig ensamhet beslutar Vård-
och äldre-
nämnden att tillsätta en arbetsgrupp som består av ledamöter från
Vård- och äldre-
nämnden, en representant från Vård- och äldre-
nämndens lokala
pensionärsråd samt tjänstemän från Vård- och äldre-
förvaltningen.
Arbetsgruppen påbörjar sitt arbete efter sommaren och redovisar resultatet av
sitt arbete till Vård- och äldre-
nämnden i slutet av 2022.

Arbetsgruppen är arvodesgrundad enligt § 1 ”Bestämmelser om ersättning till
kommunens förtroendevalda 2019-2022.” under förutsättning att Vård- och
äldre-
nämnden fattar beslut om att arvode ska utbetalas.

Vård- och äldre-
nämnden utser **person 1, person 2, person 3 och person 4** från
nämnden, som representanter i arbetsgruppen.

Beslutsunderlag

1. Kartläggning av Vård- och äldrenämndens arbete för att minska äldres ofrivilliga ensamhet

Samverkan

Informeras på FSG 2022-05-11.

Beslutet expedieras till

1. Verksamhetschef myndighet
2. Verksamhetschef hemtjänst
3. Verksamhetschef förebyggande korttid och larm

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

RAPPORT

Datum
2022-04-25

Sida
1(10)

**Kartläggning av Vård- och äldre- och äldreomsorgens arbete för att minska
äldres ofrivilliga ensamhet**

Innehåll	2
1 Inledning	3
2 Syfte	4
3 Kartläggning	5
3.1 Myndighet	5
3.2 Hemtjänst	6
3.3 Vård- och omsorgsboende	7
3.4 Dagverksamhet	7
3.5 Seniorhälsokonsulenter	8
3.6 Öppna mötesplatser	8
3.7 Civilsamhället	8
Referenser	10

1 Inledning

Ensamhet kan beteckna olika tillstånd och definieras på olika sätt. Ensamhet kan bestå i att vara själv utan fysisk kontakt, emotionell ensamhet eller social ensamhet. Ofrivillig ensamhet är inte självvald. Med ofrivillig ensamhet ökar risken för isolering, nedsatt hälsa, demenssjukdomar och psykisk ohälsa, vilket är förekommande problem hos många äldre. Psykisk ohälsa som depression och ångest hos äldre kan dessvärre också leda till sämre matvanor, nedsatt självkänsla och för tidig död. Det är nästan dubbelt så många kvinnor över 50 år som lider av depression jämfört med män. Män över 80 år är istället en kraftigt överrepresenterad riskgrupp vad avser självmordstal.

Ensamhet kan även uppstå i samband med en rad andra riskfaktorer, till exempel ekonomiska, sociala eller fysiska hinder som kan påverka vardagen. Med försämrad syn, hörsel eller rörlighet kan det bli allt svårare att ta sig in och ut ur hemmet.

2 Syfte

Syftet med uppdraget är att kartlägga Vård- och äldrenämndens befintliga arbete med ofrivillig ensamhet. Denna kartläggning ska vara underlag till nämndens fortsatta arbete med att förebygga och förhindra ofrivillig ensamhet.

3 Kartläggning

Varje år genomför Socialstyrelsen brukarundersökningar där bland annat frågan om upplevd ensamhet ställs till brukare som har hemtjänst eller bor på vård- och omsorgsboende. De senaste resultaten som finns att tillgå är från 2020.

Inom hemtjänsten svarade totalt 966 personer i Borås Stad på årets enkät, vilket är 60,3% av de tillfrågade. Upplevd ensamhet finns med bland de fem frågor där andel positiva svar är lägst. Endast 45% upplever att de inte besväras av ensamhet.

Inom vård- och omsorgsboende svarade 305 personer i Borås Stad, vilket är 43,4% av de tillfrågade. Även inom vård- och omsorgsboende är svaren på frågan om upplevd ensamhet en av de fem frågor där andel positiva svar är bland de lägsta. 31% av brukarna upplever att de inte besväras av ensamhet.

Under hösten 2021 skickade Fritids- och folkhälsonämnden ut en enkät till alla boråsare 65 år och äldre, med frågor som bland annat rör ensamhet. 3719 personer svarade på enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 65%.

Resultaten presenterades under våren 2022. 76% av de som svarade uppger att de sällan eller aldrig besväras av ensamhet. 4% uppger att de oftast eller alltid besväras av ensamhet. Den grupp som uppger att de alltid eller oftast besväras av ensamhet är alltså relativt liten. Det går att se ett samband mellan ofrivillig ensamhet och ohälsa (psykisk och somatisk). OFrivillig ensamhet är förknippat med att förlora sin partner och någon typ av ohälsa (psykisk eller somatisk). Resultaten i enkäten visar bra siffror med tanke på pandemin. Sverige och de Nordiska länderna har låga siffror om ofrivillig ensamhet, internationellt sett.

Under kartläggningen har frågor ställts som rör verksamheternas arbetssätt för att upptäcka ofrivillig ensamhet, hur de når sina respektive målgrupper och vilka aktörer de samverkar med i arbetet för att upptäcka ofrivillig ensamhet. I kartläggningen framgår också vad som redan idag görs för att minska ofrivillig ensamhet när den upptäckts.

3.1 Myndighet

När biståndshandläggaren kommer i kontakt med en enskild som antingen ansöker om insats, eller har en insats som ska följas upp, märker biståndshandläggaren snabbt om en person är ensam eller inte. Några specifika frågor om just ensamhet ställs inte per automatik, men i samtalet om insatser ställs frågor om vilka personer den enskilde får hjälp av idag. På så sätt får biståndshandläggaren en bild av hur det sociala nätverket ser ut. Om det inte verkar finnas något naturligt socialt nätverk, finns risk att hen upplever ensamhet. Äldre personer är också duktiga på att lyfta frågan om ensamhet genom att exempelvis berätta om människor i deras närhet som gått bort eller flyttat till vård- och omsorgsboende.

Information om att en brukare är ensam kan också förmedlas till biståndshandläggaren av baspersonalen/utföraren av insatsen via verksamhetssystemet Viva. Informationen kan även komma från anhöriga. När informationen kommer till handläggarna gör de en bedömning.

Den insats som finns för att motverka ofrivillig ensamhet och förbättra livskvaliteten, är social samvaro. Bistånd i form av social samvaro enligt socialtjänstlagen utförs av omvårdnadspersonal och genomförs i hemmet. Exempel på aktiviteter kan vara samtal, lösa korsord, spela kort eller läsa tidning.

I bistånd om social samvaro ingår inte att få stöd att ta sig till eller från en aktivitet eller restaurang. För det krävs beslut om ledsagning alternativt färdtjänst.

För att beviljas social samvaro ska den enskilde sakna regelbundna sociala relationer som grannar, vänner, familj eller släktingar. Den enskilde ska också ha en funktionsnedsättning, fysiskt eller psykiskt, som innebär att hen är socialt isolerad i hemmet samt saknar förmåga att ta kontakt med andra människor eller delta i samhällslivet på annat sätt.

Vid bedömningen väger biståndshandläggaren in hela den sociala situationen och alla sociala interaktioner som den enskilde har förmåga att upprätthålla. Social samvaro beviljas inte om den enskilde själv kan tillgodose sitt behov av social aktivering eller redan är beviljad promenad, ledsagning till aktivitet/matsal, dagverksamhet eller andra hemtjänstinsatser.

Biståndshandläggare har som rutin att informera om Vård- och äldrenämndens öppna mötesplatser, seniorhälsokonsulenterna, projektet med utlåning av surfplattor samt om andra kontakter som civilsamhället har att erbjuda.

Biståndshandläggare prioriterar de grundläggande behoven såsom mat, omvårdnad och hygien i sina bedömningar. Därför kan den sociala samvaron riskera att komma i andra hand.

Övriga insatser för att minska ofrivillig ensam i hemmet kan vara att en personal sitter med vid måltider. Det kan både skapa både trygghet och minska ensamhet vid måltider. Det ingår dock i alla typer av insatser att personalen ska engagera brukaren och får brukaren att känna sig sedd.

Den enskilde har dock ett eget ansvar när det gäller sociala relationer.

Forskning visar att det är en normal känsla för äldre att känna sig ensam. Att den enskilde känner sig ensam är inget särskilt skäl till att beviljas social samvaro. En upplevelse av ensamhet i kombination med att den enskilde är socialt isolerad kan vara skäl att bevilja social samvaro.

3.2 Hemtjänst

Äldre personer drabbas mest av ofrivillig ensamhet när de bor i sitt egna hem. Medarbetare inom hemtjänsten kan märka om brukaren är ensam om hen till exempel slutar äta, går ner i vikt, säger att ingen kommer på besök eller aldrig pratar om sina närmaste släktingar. Tecken på ensamhet kan vara extra tydliga runt jul och nyår. En del brukare uttrycker själva att de känner sig ensamma och kan bli extra oroliga som en följd av ensamheten.

Erfarna och duktiga medarbetare skapar en bra och trygg relation med brukaren. Kontinuitet är också en viktig faktor för att lära känna brukaren.

Medarbetare brukar meddela sina kollegor om en brukare känner sig ensam, till Kartläggning av Vård- och äldrenämndens arbete för att minska äldres ofrivilliga ensamhet

exempel vid de tvärprofessionella team-träffarna, samt dokumenterar det i IT-systemet Viva. Medarbetare meddelar också sin närmaste chef samt skickar meddelande via Viva till biståndshandläggaren. Biståndshandläggaren gör därefter en bedömning om vilka insatser som behövs för att minska den ofrivilliga ensamheten. Vilka insatser som hemtjänsten ger för att motverka ofrivillig ensamhet, beror på vilka insatser som biståndsbedömaren beviljar. Exempel på insatser är social samvaro och promenader. I de flesta fall är det dock brukaren själv eller anhöriga som kontaktar biståndshandläggaren.

Enligt enhetschef i hemtjänsten är det svårt att beskriva ofrivillig ensamhet. Varje individ tolkar ensamhet på sitt sätt och ibland vill man vara själv för att man trivs med att vara själv.

3.3 Vård- och omsorgsboende

På vård- och omsorgsboende finns möjlighet att delta i olika aktiviteter, såväl i grupp som enskilda aktiviteter, inomhus och utomhus. För de brukare som önskar delta i aktiviteter tillsammans med andra finns den möjligheten och en fördel på vård- och omsorgsboende är tillgängligheten och närheten till gemenskap. För de som önskar egentid med sin kontaktperson finns den möjligheten med. Vård- och omsorgsboenden jobbar utifrån varje brukares enskilda behov och önskemål i mötet och samtalet med brukaren. Behov och önskemål dokumenteras i genomförandeplanen som personalen följer. Personalen är uppmärksammade på förändrat behov, händelse av vikt och dokumenterar och följer upp det som händer kring brukaren.

3.4 Dagverksamhet

Dagverksamhet är i sig en insats för att minska ensamhet. Medarbetare inom dagverksamheten upptäcker snabbt om någon känner sig ensam eller har något annat besvär.

Inom de flesta av dagverksamheterna, har medarbetare möjlighet att hämta sina gäster/ brukare i hemmet. Medarbetare observerar hur gästen bor och hur livssituationen ser ut. Dagverksamheten har också en checklista för gästens olika livsområden för att lära känna dem bättre. Medarbetare kan kontakta biståndshandläggare om ytterligare behov av insatser framkommer, såsom trygghetsbesök av hemtjänsten eller fler besök till dagverksamheten. Alla biståndsbedömda insatser dokumenteras i systemet Viva, som dagverksamhetens medarbetare har tillgång till och det går därmed att få en helhetsbild av brukarens situation och behov.

I dagverksamheten har man morgonrapport varje dag där medarbetare bland annat går igenom hur brukaren haft det hemma under kvällen.

Dagverksamheten samarbetar med demensteamet och anhängstötet. De önskar också att samarbetet med primärvården ska bli bättre. Individer som har fått demensdiagnos ska få information att det finns dagverksamhet, men oftast kommer individen till dagverksamheten för sent när den enskildes allmäntillstånd har försämrats av sjukdomen.

3.5 Seniorhälsokonsulenter

Seniorhälsokonsulenterna arbetar med uppsökande verksamhet och en del i detta arbete är att ta kontakt med de personer som har fått beviljat trygghetslarm som första insats. I mötet med senioren kan seniorhälsokonsulenterna upptäcka att personen känner sig ensam, men det händer också att individen själva uttrycker det.

Seniorhälsokonsulenterna har också uppdraget att utföra insatsen digitalt stöd. Detta ger de äldre möjlighet att till exempel kunna prata med sin anhöriga och på så sätt förebygga ensamhet till en viss del.

Seniorhälsokonsulenter har större chans, än inom många andra verksamheter, att upptäcka ensamhet eftersom de träffas hemma hos äldre.

Seniorhälsokonsulenterna kan följa med vid första besöket på en öppen mötesplats för att den äldre ska känna sig trygg vid besöket.

3.6 Öppna mötesplatser

De öppna mötesplatserna för seniorer finns på flera fasta adresser i såväl Borås som i Fristad, Sandared och Dalsjöfors. Vård- och äldrenämnden har även mobil verksamhet i form av minibussar för att kunna möta seniorer med aktiviteter på platser där Vård- och äldrenämnden inte har fasta mötesplatser.

Medarbetare på de öppna mötesplatserna i Borås Stad har olika kompetens, men alla har utbildning i Första hjälpen vid psykisk ohälsa (MHFA), som är inriktat på att fånga upp personer som inte mår väl eller drar sig undan. Ensamhet kan vara kopplat till dessa beteenden. Ofrivillig ensamhet kan även leda till missbruk av till exempel alkohol eller andra droger. Oftast är det dock inte personer som känner sig ensamma, som kommer till mötesplatserna.

Öppna mötesplatser samarbetar med verksamhetsområde myndighet för att i förebyggande syfte hitta lösningar som kan bromsa behovet av biståndsbedömda insatser. Medarbetare på de öppna mötesplatserna knyter kontakt med sina besökare och försöker bygga upp ett förtroende.

Öppna mötesplatser har som mål att främja ett hälsosamt åldrande till exempel genom fysisk aktivitet, goda matvanor, delaktighet, social samvaro samt att seniorerna på egen hand kan skapa grupper för att träffas och göra olika aktiviteter. Mötesplatserna erbjuder ett brett utbud i form av teknikstöd, gympagrupper, våffelcafé med mera. Samarbetet med andra aktörer är viktigt för att fånga personer som känner sig ensamma.

Mötesplatserna erbjuder också digitala aktiviteter i syfte att bryta ensamheten för personer som inte kan ta sig till mötesplatserna.

Öppna mötesplatserna delar ut broschyrer, har webbsida och Facebook-konto för att informera om aktiviteter som erbjuds. Hemtjänsten har också en viktig roll för att tipsa personer om mötesplatsernas aktiviteter.

3.7 Civilsamhället

Som angetts ovan är samarbetet med andra aktörer viktigt för att fånga personer som känner sig ensamma.

IOP står för Idéburet offentligt partnerskap och är en partnerskapsmodell mellan den idéburna och den offentliga sektorn. Borås Stad har idag 17 IOP-avtal, varav Vård- och äldrenämnden är med i två av avtalen. De två avtalen rör öppen verksamhet för äldre på Café 9:an samt Restaurang Guldkanten som driver restaurang och aktivitetsverksamhet på Trygghetsboendena Trappen och Spinnaren. Även verksamheten allaktivitetshus för Sverigefinländare, är ett IOP-avtal där verksamheten riktar sig till äldre personer.

Borås Besöksverksamhet är en samverkan mellan olika föreningar som vill hjälpa till att bryta isolering för människor som är ofrivilligt ensamma. Föreningen drivs av Röda Korset, Svenska kyrkan i Borås, pensionärsföreningen PRO och Borås Stad. Borås Besöksverksamhet besöker människor i hemmen och anordnar bland annat gemensam vår- och höstutflykt för besökare och besöksmottagare. Vård- och äldrenämnden väljer en representant för varje mandatperiod.

De olika pensionärsföreningarna fyller en viktig funktion för att motverka ofrivillig ensamhet med sina aktiviteter som för människor samman i den fas då människor kanske tappar det naturliga nätverk man eventuellt haft genom sin arbetsplats. Pensionärsföreningarna finns representerade i Vård- och äldrenämndens pensionärsråd.

Referenser

Resultat från Socialstyrelsens brukarundersökning 2020

Resultat från Borås Stads hälsoenkät till personer 65+, 2022, Fritids- och folkhälsoförvaltningen, Borås Stad

boras.se

Enhetschef myndighet, Vård- och äldreförvaltningen Borås Stad

Metodhandledare myndighet, Vård- och äldreförvaltningen Borås Stad

Biståndshandläggare, Vård- och äldreförvaltningen Borås Stad

Enhetschefer för hemtjänst, Vård- och äldreförvaltningen Borås Stad

Enhetschef dagverksamhet, Vård- och äldreförvaltningen Borås Stad

Enhetschef öppna mötesplatser, Vård- och äldreförvaltningen Borås Stad

Seniorhälsokonsulenter, Vård- och äldreförvaltningen Borås Stad

Malin Länsberg
Handläggare
033 353666

Datum
2022-05-17

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2022-00103 1.1.3.0

Revidering av delegationsordning 2022-05-17

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden beslutar att fastställa reviderad delegationsordning.

Ärendet i sin helhet

Delegationsordningen ska ses över med jämna mellanrum för att säkerställa att den är uppdaterad med aktuellt information. Senaste översynen gjordes under 2021.

Följande ändringar har gjorts:

Tecknande av avtal för förhyrning av lokaler inom vård- och omsorgsnämndens verksamhetsområde upp till en hyreskostnad motsvarande 25 50 prisbasbelopp per år

Uppdrag till Lokalförsörjningsförvaltningen om fastighetsrelaterade investeringar upp till 25 50 prisbasbelopp.

Följande tillägg har gjorts:

Uppdrag till Lokalförsörjningsförvaltningen om fastighetsrelaterade investeringar upp till 10 prisbasbelopp.

Beslut om fördelning av tillfälliga/riktade statsbidrag.

Ansöka om samt återrapportera statsbidrag

MAS/MAR/SAS har lagts till dom delegat för ”Yttrande till IVO med anledning av klagomål eller tillsyn”..

Beslutsunderlag

1. Delegationsordning 2022-05-17

Samverkan

Informeras på FSG 2022-05-11

Beslutet expedieras till

1. Kommunikatör, Vård- och äldre-
förvaltningen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Vård- och äldreämnden

Delegationsordning

Delegationer till förvaltningschef med rätt att vidaredelegera

Fastställt av:

Vård- och äldregruppen, datum: 2022-05-17

För ev. uppföljning och tidplan för denna ansvarar: Nämndsekreterare

Dokumentet gäller för: Vård- och äldregruppen

Innehållsförteckning

Förkortningar.....	5
Förklaringar	6
Ansvarsområde	6
Syftet med delegation.....	6
Delegater	6
Vidaredelegation	6
Ärenden som inte går att delegera	6
Nämndens återkallande	6
Brådskande ärenden	7
Anmälan av delegationsbeslut	7
Attesträtt.....	7
Personalärenden.....	7
Upphandlingsärenden.....	7
Kostnadsansvar	7
Facklig samverkan och MBL.....	8
1. Allmän handling, Ekonomi och Personal	9
1.A. Allmän handling	9
1.B. Dataskyddsförordning	10
1.C. Ekonomi, upphandling m.m.	10
1.D. Personalärenden	13
1.E. Medbestämmandelagen (MBL)/Samverkansavtalet.....	16
2. Ärendehandläggning	16
2.A. Bistånd.....	16
2.B. Överflyttning av ärenden	18
2.C. Avgifter	19

2.D. Bostadsanpassning	19
2.E. Jäv	20
3. Tillsyn och utredning – lex Sarah och lex Maria	20
4. Överklaganden, yttranden m.m.....	21
5. Övriga ärenden.....	22
5.A. Smittskyddslagen.....	22
5.B. Ärenden om god man/förvaltare.....	23
5.C. Privata utförare, LOU	23
5.D. Övrigt.....	24

Förkortningar

(Eventuellt förekommande)

AB	Allmänna bestämmelser
CKS	Centrum för kunskap och säkerhet
EC	Enhetschef
FB	Föräldrabalken
FC	Förvaltningschef
FVL	Förvaltningslagen
HSL	Hälsa- och sjukvårdslagen
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
KomL	Kommunallagen
LAS	Lagen om anställningsskydd
LAO	Lagen om offentlig anställning
M	Verksamhetsområde myndighet
MAS	Medicinskt ansvarig sjuksköterska
MAR	Medicinskt ansvarig rehabiliteringspersonal
MBL	Medbestämmandelagen
OSL	Offentlighets- och sekretesslagen
SAS	Socialt ansvarig samordnare
SoL	Socialtjänstlagen
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling
TF	Tryckfrihetsförordningen
VC	Verksamhetschef
VC (htj)	Verksamhetschef hemtjänst
VC (k)	Verksamhetschef korttid
VC (M)	Verksamhetschef myndighet
VC (vobo)	Verksamhetschef vård- och omsorgsboende

Förtydligande:

Begreppet verksamhetschef innefattar samtliga chefer direkt underställda förvaltningschef. I delegationer som är specifikt till en viss verksamhetschef så anges det särskilt.

Exempelvis: verksamhetschef (vobo) eller HR-chef.

Förklaringar

Ansvarsområde

Vård- och äldrenämndens ansvarsområden framgår av reglementet.

Syftet med delegation

Delegering innebär att nämnden överför självständig beslutanderätt, dvs. ger någon i uppdrag att fatta beslut på nämndens vägnar i vissa ärenden. Syftet med delegation är att nå en administrativt enklare och snabbare handläggning. Delegationsbeslut fattas i namn av den som gett delegationen och gäller på samma sätt som om nämnden själv fattat dem.

Verkställighet hör till respektive befattnings arbetsuppgifter och tas inte upp i en delegationsordning. Exempel på verkställighet är att genomföra förhandlingar, bevilja personal ledighet, besluta om lön, fakturera, lämna ut allmän offentlig handling.

Delegater

En nämnd får uppdra att fatta beslut på nämndens vägnar till

- Nämndens presidium
- Ett utskott (avdelning) av nämnden, t.ex. ett arbetsutskott
- En enskild ledamot eller ersättare, t.ex. ordförande.
- En anställd hos kommunen. Denne behöver inte nödvändigtvis vara anställd hos den nämnd som delegerar beslutanderätten.

Det går inte att fatta gemensamma beslut. T.ex. kan en grupp anställda eller en grupp bestående av anställda och förtroendevalda gemensamt inte fatta beslut.

Vidaredelegation

Nämndens delegation är lägsta beslutsnivå och får inte delegeras vidare.

Om förvaltningschefen vill förbehålla sig rätten att besluta i ett visst ärende eller i en viss typ av ärenden, ska den som tilldelats beslutanderätten underrättas om det i förväg. Förvaltningschef som delegerat beslutanderätten i ett ärende får inte ändra ett redan fattat beslut.

Ärenden som inte går att delegera

I följande slag av ärenden får beslutanderätten inte delegeras:

- Ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet
- Framställningar eller yttrande till Kommunfullmäktige, liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av Kommunfullmäktige har överklagats
- Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, t.ex när riktlinjer frångås
- Vissa ärenden som anges i särskilda föreskrifter.

Nämndens återkallande

Nämnden kan när som helst återkalla en delegation. Detta kan göras generellt eller i ett särskilt ärende. Nämnden kan också föregripa ett beslut i ett ärende genom att själv ta över ärendet och besluta. Däremot kan nämnden inte ändra ett beslut som redan är fattat av en delegat.

Brådskande ärenden

Ordföranden, eller annan nämndledamot som nämnden utsett, kan besluta på nämndens vägnar i brådskande ärenden. Beslutet ska då anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Anmälan av delegationsbeslut

Beslut som fattas med stöd av delegation ska anmälas till förvaltningschef, som anmäler till nämnden. Anmälningrutinerna ska vara så utformade att nämnden får tillfredsställande insyn i och kontroll över hur beslutanderätten utövas. Nämnden avgör i vilken utsträckning och i vilken form delegationsbesluten ska anmälas till nämnden.

Tidpunkten för anmälan bestämmer beräkningen av besvärstiden när det gäller överklagan som laglighetsprövning. Tiden är tre veckor från den dag som det på kommunens anslagstavla anslagits att protokollet justerats. Vid förvaltningsbesvär är också överklagningstiden tre veckor, men räknas från den dag när den som beslutet rör fått ta del av beslutet.

Verkställighetsbeslut omfattas inte av anmälningsskyldigheten. Yttranden omfattas inte heller av anmälningsskyldigheten om det inte anges annat i gällande lagstiftning.

Attesträtt

Förvaltningschefen är bemyndigad att utse besluts- och behörighetsattestanter, enligt attestreglementet.

Personalärenden

Den som beslutar i personalärende ansvarar för att beslutet överensstämmer med författningar, föreskrifter i avtal samt övriga riktlinjer på det personaladministrativa området.

Vid anställning av personal i arbetsledande ställning, eller som annars har arbetsuppgifter av särskild betydelse, ska beslutsfattaren samråda med närmaste högre chef före beslut.

För lönesättning gäller särskilda rutiner.

Upphandlingsärenden

Den som beslutar om inköp eller träffar avtal om arbeten eller tjänster ansvarar för att upphandlingen sker enligt Borås Stads regler för upphandling. Beslutsfattaren ansvarar för att välja den upphandlingsform som är lämplig med hänsyn till kravet på affärsmässighet och behovet av samordning.

Beslutsärenden ska behandlas i ett sammanhang, dvs. ärendet får inte delas upp i syfte att kringgå befogenhetsbestämmelser. Den som beslutar om inköp ansvarar för att varan motsvarar de krav från bl.a. arbetsmiljösynpunkt som ställs på produkter i förvaltningens verksamhet.

Kostnadsansvar

Beslutsfattaren ska dels förvissa sig om att nödvändiga anslag finns för de kostnader som beslutet kan innebära, dels beakta anvisningarna för medelsanvändning. Beslutsfattaren ska också förvissa sig om att täckning finns i budget. Detta avser uppstart av verksamheter och anställning av personal.

Facklig samverkan och MBL

Beslutsfattaren ansvarar i förekommande fall för samverkan med de fackliga organisationerna enligt Borås Stads samverkansavtal.

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
	1. Allmän handling, Ekonomi och Personal			
	1.A. Allmän handling			
1	Utlämnande av uppgift med uppställande av förbehåll.	10 kap. 14 § OSL 12 kap. 2 § OSL	Enhetschef	
2	Beslut att lämna ut personuppgifter till statliga myndigheter, när detta begärs för forskningsändamål.	11 kap. 3 § OSL	MAS MAR Enhetschef	
3	Beslut om sekretess för uppgift om enskilds hälsotillstånd.	25 kap. 1-2 §§ OSL	MAS MAR Enhetschef	
4	Beslut om sekretess för uppgift om enskilds hälsotillstånd i förhållande till den enskilde.	25 kap. 6 § OSL	MAS MAR Enhetschef	
5	Beslut om sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden.	26 kap. 1 § OSL	Enhetschef Bitr verksamhetschef Verksamhets- chef	
6	Beslut om sekretess för uppgift om personliga förhållanden i anmälan i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal.	26 kap. 6 § OSL	MAS MAR Enhetschef	
7	Beslut om sekretess för uppgift i anmälan eller utsaga från enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, i förhållande till den anmälan eller utsagan avser.	26 kap. 5 § OSL	Enhetschef	

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
8	Beslut om sekretess för uppgift om enskilda personliga förhållanden i ärende om bostadsanpassningsbidrag.	26 kap. 12 § OSL	Enhetschef Verksamhetschef	
9	Avslag på begäran om utlämnande av allmän handling till enskild eller annan myndighet i övrigt.	6 kap. 2 och 6 §§ OSL (2 kap. 2 och 14 §§ TF)	Verksamhetschef	
	1.B. Dataskyddsförordning			
1	Beslut med anledning av nämndens personuppgiftsansvar	Dataskyddsförordningen	Förvaltningschef	
	1.C. Ekonomi, upphandling m.m.			
1	Begäran till Kommunstyrelsen om handkassa.	Kontant- hanterings- PM från Stads- revisionen	Chef för ekonomi- funktionen	
2	Skadeersättning till personal och allmänhet.		Respektive chef	OBS! Konsultera alltid försäkringsansvarig säkerhets-samordnare (vid CKS)
3	Tecknande av avtal för förhyrning av lokaler inom vård- och omsorgsnämndens verksamhetsområde upp till en hyreskostnad motsvarande 25 50 prisbasbelopp per år.		Förvaltningschef	Hyra för ev. lokaler som lämnas i samband med förhyrning av nya räknas av.

	Ärende	Lagrums	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
4	Uppdrag till Lokalförsörjningsförvaltningen om fastighetsrelaterade investeringar upp till ~~25~~ 50 prisbasbelopp.		Förvaltningschef	Ex ombyggnad av befintlig lokal Uppdrag om fastighetsrelaterade investeringar som är med i nämndens beslutade lokalresursplan är inte ett delegationsbeslut som ska redovisas till nämnden
5	Uppdrag till Lokalförsörjningsförvaltningen om fastighetsrelaterade investeringar upp till 10 prisbasbelopp.		Chef för ekonomifunktionen	Ex ombyggnad av befintlig lokal
6	Upphandling av varor och tjänster upp till ett (1) prisbasbelopp inom drifts- och investeringsbudget anvisade medel.		Enhetschef	Avrop på befintliga ramavtal, inom drifts- och investeringsbudget anvisade medel betraktas som verkställighet och anmäls ej
7	Upphandling av varor och tjänster upp till 10 prisbasbelopp inom drifts- och investeringsbudget anvisade medel.		Verksamhetschef	Avrop på befintliga ramavtal, inom drifts- och investeringsbudget anvisade medel betraktas som verkställighet och anmäls ej

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
	Upphandling av varor och tjänster upp till 25 prisbasbelopp inom drifts- och investeringsbudget anvisade medel.		Förvaltningschef	Avrop på befintliga ramavtal, inom drifts- och investeringsbudget anvisade medel betraktas som verkställighet och anmäls ej
6	Teckna individavtal med externa utförare för köpt korttidsplats		Verksamhetschef (M)	
7	Teckna individavtal med externa utförare för köpt boendeplats.		Verksamhetschef (M)	
8	Tecknande av individavtal om att sälja korttidsplats till annan kommun eller myndighet.		Verksamhetschef (k)	I samråd med boendeplaneringen
9	Tecknande av individavtal om att sälja vård- och omsorgsboendeplats till annan kommun eller myndighet.		Verksamhetschef (vobo)	I samråd med boendeplaneringen
10	Utse attestanter.	Borås Stads attestreglemente	Förvaltningschef	
11	Beslut om fördelning av tillfälliga/ riktade statsbidrag.		Chef för ekonomifunktionen	
	Ansöka om samt återrapportera statsbidrag		Chef för ekonomifunktionen	
12	Avskrivning av fordran avseende avgift enligt taxa för vård och omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning samt avgift enligt taxa för mat inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning upp till ett halvt basbelopp		Avgiftshandläggare Enhetschef	

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
	1.D. Personalärenden			
1	Tillsvidareanställning av verksamhetschef. Före fyllda 68 år.	4 § LAS 4 § AB	Förvaltningschef	Före beslut om anställning av chef måste MBL-förhandling enligt § 11 (§14) ske. Anställningsbeslutet ska alltid föregås av samråd med HR-enheten om eventuell företrädesrätt enligt LAS. Innan anställningsbeslutet ska lönen vara fastställd och accepterad av den sökande.
	Tillsvidareanställning av biträdande verksamhetschef. Före fyllda 68 år.	4 § LAS 4 § AB	Verksamhetschef (vobo) Verksamhetschef (htj)	Före beslut om anställning av chef måste MBL-förhandling enligt § 11 (§14) ske. Anställningsbeslutet ska alltid föregås av samråd med HR-enheten om eventuell företrädesrätt enligt LAS. Innan anställningsbeslutet ska lönen vara fastställd och accepterad av den sökande.

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
2	Tillsvidareanställning av enhetschef. Före fyllda 68 år.	4 § LAS 4 § AB	Verksamhetschef	Före beslut om anställning av chef måste MBL-förhandling enligt § 11 (§14) ske. Anställningsbeslutet ska alltid föregås av samråd med HR-enheten om eventuell företrädesrätt enligt LAS. Innan anställningsbeslutet ska lönen vara fastställd och accepterad av den sökande.
3	Tillsvidareanställning av övrig personal. Före fyllda 68 år.	4 § LAS 4 § AB	Respektive chef	Anställningsbeslutet ska alltid föregås av samråd med HR-enheten om eventuell företrädesrätt enligt LAS. Innan anställningsbeslutet ska lönen vara fastställd och accepterad av den sökande. Beslut om anställning upp till tre månader definieras som ren verkställighet

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
4	Anställa för viss tid, visst arbete, provanställning, allmän visstidsanställning, tidsbegränsad anställning, PAN och anställa för vikariat. Före fyllda 68 år.	5 och 6 §§ LAS 4 § AB	Respektive chef	Anställningsbeslutet ska alltid föregås av samråd med HR-enheten om eventuell företrädesrätt enligt LAS. Innan anställningsbeslutet ska lönen vara fastställd och accepterad av den sökande. Beslut om anställning upp till tre månader definieras som ren verkställighet.
5	Beslut om uppsägning på grund av personliga skäl eller arbetsbrist samt beslut om avsked.	4 § 2 st och 18-20 §§ LAS	Biträdande verksamhetschef Verksamhetschef	
6	Skriftlig varning	11 § AB	HR-chef	
7	Avstängning	10 § AB	HR-chef	
8	Beslut om förbud mot bisyssla	§ 7 LOA	Verksamhetschef	

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
	1.E. Medbestämmandelagen (MBL)/Samverkansavtalet			
1	Förhandling och information	11-12, 19 §§ MBL	Enhetschef Verksamhetschef HR-chef	Anmäls inte
2	Förhandling	14 § MBL	HR-chef Verksamhetschef	Anmäls inte
3	Förhandling	38 § MBL	Förvaltningschef	Anmäls inte
	2. Ärendehandläggning			
	2.A. Bistånd			Punkt 4-15, 17-20 avser att bifalla, avslå och/eller upphöra bistånd.
1	Beslut om att utredning ska inledas.	11 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
2	Beslut om att avvisa en ansökan.	Ingen laghänvisning	Biståndshandläggare Metodhandledare	
3	Beslut om att utredning ska avskrivas/avlutas.	11 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
4	Bistånd i form av hemtjänst.	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhand-ledare	
5	Bistånd i form av hemtjänst enligt förenklat beslutsfattande.	4 kap. 2a § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
6	Beslut att omplacera vid bistånd om hemtjänst.	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	Byte av utförare
7	Bistånd i form av trygghetslarm/ matdistribution.	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
8	Bistånd i form av dagverksamhet.	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
9	Bistånd i form av kontaktperson.	4 kap. 1 § SoL	Enhetschef	
10	Bistånd i form av boendestöd.	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
11	Beslut med anledning av ansökan om insats i annan kommun (inflyttning från annan kommun till Borås Stad).	2a kap. 8 § SoL 4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
12	Bistånd i form om hemvårdsbidrag.	4 kap. 2 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
13	Bistånd i form av växelvård.	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
14	Bistånd i form av korttidsplats, inom Borås Stad	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
15	Bistånd i form av korttidsplats, hos annan huvudman	4 kap. 1 § SoL	Enhetschef (M)	Verksamhetschef (M) tecknar individavtal med extern utförare – se delegation 1B p.6
16	Förändrad inriktning av hemtjänst utanför kontorstid eller akut placering på korttidsplats.	4 kap. 1 § SoL	Sjuksköterska Biståndshandläggare ska kontaktas omedelbart nästkommande vardag för vidare handläggning av ärendet.	
17	Bistånd i form av vård- och omsorgsboende, inklusive parboende.	4 kap. 1 § SoL 4 kap. 1c § SoL	Enhetschef (M)	
18	Bistånd i form av vård- och omsorgsboende, inklusive parboende, hos annan huvudman	4 kap. 1 § SoL 4 kap. 1c § SoL	Enhetschef (M)	Verksamhetschef (M) tecknar individavtal med extern utförare – se delegation 1B p.7
19	Beslut om att omplacera eller upphöra ett bistånd om vård- och omsorgsboende inklusive parboende.	4 kap. 1 § SoL	Biståndshandläggare Metodhandledare	
20	Beslut om rätten att ansöka om bistånd i annan kommun (inflyttning från annan kommun till Borås Stad).	2a kap. 8 §	Biståndshandläggare Metodhandledare	
	2.B. Överflyttning av ärenden			
1	Begäran om överflyttning av ärende till nämnd i annan kommun.	2a kap. 10 § SoL	Enhetschef (M)	

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
2	Ansökan till IVO om överflyttning av ärende till nämnd i annan kommun.	2a kap. 11 § SoL	Enhetschef (M) Verksamhetschef (M)	
3	Beslut att ta emot ärende från annan kommun.	2a kap. 10 § SoL	Enhetschef (M)	
4	Beslut att inte ta emot ärende från annan kommun.	2a kap. 10 § SoL	Enhetschef (M)	
5	Beslut om att överklaga IVOs beslut om att nämnden ska ta emot ärende från annan kommun.	16 kap. 4 § SoL	Enhetschef (M) Verksamhetschef (M)	
	2.C. Avgifter			Se avsnitt 1.C. punkt 12-13 för reglering kring eftergift av fordran
1	Beslut om avgiftens storlek.	8 kap. 5,6,7 §§ SoL	Avgiftshandläggare	
2	Beslut om jämkning av avgift.	8 kap.	Avgiftshandläggare	I samråd med enhetschef (M)
3	Beslut om nedsättning av eller befrielse från avgift.	8 kap. 2 § SoL	Enhetschef (M)	
4	Beslut om beräkning av boendekostnad enligt schablon.	8 kap. 7 § SoL	Avgiftshandläggare	
5	Beslut om beräkning av förhöjt minimibelopp vid fördrade omkostnader.	8 kap. 8 § SoL	Avgiftshandläggare	Ex kostnad för god man
6	Beslut om ändring av avgift.	8 kap. 9 § SoL	Avgiftshandläggare	
	2.D. Bostadsanpassning			
1	Bostadsanpassningsbidrag upp till 200 000 kr.	16 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Handläggare	

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
2	Bostadsanpassningsbidrag upp till 500 000 kr.	16 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Enhetschef (M) Verksamhetschef (M)	
3	Beslut om återkallelse av beslut om bidrag upp till 200 000 kr	19 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Handläggare	
4	Beslut om återkallelse av beslut om bidrag upp till 500 000 kr	19 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Enhetschef (M) Verksamhetschef (M)	
5	Beslut om återbetalning av kontantbidrag upp till 200 000 kr	21 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Handläggare	
6	Beslut om återbetalning av kontantbidrag upp till 500 000 kr	21 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Enhetschef (M) Verksamhetschef (M)	
7	Beslut om bidrag till återställning upp till 200 000 kr	12 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Handläggare	
8	Beslut om bidrag till återställning upp till 500 000 kr	12 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Enhetschef (M) Verksamhetschef (M)	
9	Beslut om att bidrag ska lämnas på annat sätt än kontantbidrag upp till 200 000 kr	16 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag	Handläggare	T ex begagnad anordning
	2.E. Jäv			
1	Rätt att pröva och avgöra jävsinvändning mot handläggare, som beslutar i individärenden.	7 kap. § 4 KomL	Enhetschef (M) Verksamhetschef (M)	
	3. Tillsyn och utredning – lex Sarah och lex Maria			

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
1	Utredning, bedömning och beslut om missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande i omsorgen om äldre, enligt lex Sarah.	14 kap. 6 § SoL	SAS	
2	Anmälan till IVO vid allvarligt missförhållande eller påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande, enligt lex Sarah.	14 kap. 7 § SoL	SAS	
3	Utredning, bedömning och anmälan till Läkemedelsverket, av negativ händelse eller tillbud med medicintekniska produkter.	HSLF-FS 2017:27	MAR MAS	
4	Anmälan till IVO av lex Maria-ärenden.	4 kap. 6 § punkt 5b hälso- och sjukvårdsför- ordningen och HSLF-FS 2017:41	MAS MAR	
	4. Överklaganden, yttranden m.m.			
1	Beslut om att avslå enskild parts begäran om att ärendet ska avgöras	12 § FvL	Verksamhetschef	
2	Prövning av att överklagande har kommit in i rätt tid samt avvisning av överklagande som inkommit för sent.	45 § FvL 13 kap. 5-6 §§ KomL	Delegat i ursprungsbeslutet	Bevisbördan ligger på förvaltningen. Det räcker inte med datum för när besvärsskrivelse har skickats. Beslut om att avvisa besvär kan överklagas på samma sätt som grundbeslutet.

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
3	Beslut att ompröva alt. inte ompröva ett beslut där ursprungsbeslutet fattats av delegat.	37-39 § FvL	Delegaten i ursprungsbeslutet	
4	Yttrande till förvaltningsdomstol i överklagade ärenden.	Lagrum i ursprungsbeslutet	Delegat i ursprungsbeslutet	Avser alla förvaltningsdomstolar
5	Överklaga och i förekommande fall begära inhibition av beslut när förvaltningsdomstol ändrat beslutet samt avge yttrande i sådana ärenden.	40 § FvL, 48 § FvL	Verksamhetschef	
6	Rättelse av beslut.	36 § FvL	Delegat i ursprungsbeslutet	
7	Yttrande till IVO över ej verkställda beslut.	16 kap. 6 f § SoL	Enhetschef (M)	
8	Yttrande till förvaltningsdomstol gällande IVO:s ansökan om utdömmande av särskild avgift.	16 kap. 6 a § SoL	Verksamhetschef	
9	Beslut att avvisa ombud.	14 § FvL	Enhetschef	
10	Beslut om föreläggande vid begäran om att ombud ska styrka sin behörighet med fullmakt	15 § FvL	Enhetschef	
11	Yttrande till myndighet i övrigt.		Verksamhetschef	Ej yttranden till KF eller yttranden i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild om de är av principiell beskaffenhet.
12	Yttrande till IVO med anledning av klagomål eller tillsyn		MAS/MAR/SAS Verksamhetschef	
	5. Övriga ärenden			
	5.A. Smittskyddslagen			

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
1	Uppgiftslämnande till smittskyddsläkare.	6 kap. 9 § Smittskyddslagen	MAS	
2	Anmälningsskyldighet enligt smittskyddslagen.	6 kap. 12 § Smittskyddslagen	MAS	
	5.B. Ärenden om god man/förvaltare			
3	Beslut om att till överförmyndare anmäla behov av god man/förvaltare.	11 kap. 4 § och 7 § FB	Biståndshandläggare Metodhandledare Enhetschef	
4	Anmälan till överförmyndare om att behov av god man/förvaltare inte längre föreligger.	11 kap. 4 och 7 §§ FB	Biståndshandläggare Metodhandledare Enhetschef	
	5.C. Privata utförare, LOU			
1	Föreläggande utan vite gentemot privat utförare vid fel och brister		Chef för kvalitets- och utvecklingsfunktionen (avtalsansvarig)	
2	Föreläggande med vite gentemot privat utförare vid fel och brister		Förvaltningschef	
3	Ändringar och tillägg till avtal med privat utförare		Förvaltningschef	Beslut om att häva, säga upp eller förlänga avtal fattas av Vård- och äldrenämnden

	Ärende	Lagrum	Delegat på lägsta nivå	Anvisningar
	5.D. Övrigt			
1	Ändring av inriktning på vård- och omsorgsboende och korttid, t.ex. profilinriktning och målgruppsinriktning.		Verksamhetschef (k)/ Verksamhetschef (vobo)	
2	Beslut om inflyttningsstopp till enhet/enheter på vård- och omsorgsboende i syfte att tillfälligt anpassa antalet platser till förväntat behov.		Förvaltningschef	
3	Beslut om verksamhetschef för hälso- och sjukvård.	HSL 4 kap. 2§	Förvaltningschef	

Maria Rangefil
Handläggare
033 357015

Datum
2022-05-17

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2022-00101 1.1.3.0

Uppföljning av Kommunfullmäktiges uppdrag som inte ingår i budget

Vård- och äldre- nämndens beslut

Vård- och äldre-
nämnden beslutar att till Kommunstyrelsen rapportera att nämnden inte har några uppdrag att rapportera.

Ärendet i sin helhet

Enligt Rutin för Kommunstyrelsens uppsiktsplikt över Kommunfullmäktiges uppdrag som inte ingår i budget, ska nämnden två gånger per år rapportera beredningsläget för uppdragen till Kommunstyrelsen.

Vård- och äldre-
nämnden har inga uppdrag att rapportera.

Samverkan

Informeras på FSG 2022-05-11

Beslutet expedieras till

1. Kommunstyrelsen

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Malin Länsberg
Handläggare
033 353666

Datum
2022-05-17

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2022-00110 1.1.3.1

Anmälningssärenden 2022-05-17

Vård- och äldre- nämndens beslut

Redovisade anmälningssärenden läggs till handlingarna

Anmälningssärenden

1. Kommunfullmäktiges beslut: Motion Menssäkra Borås
Dnr 2021–00090
2. Kommunfullmäktiges beslut Policy för inköp i Kommunkoncernen
Dnr 2021–00207
3. Kommunstyrelsen beslut Lupp 2017 avslutande rapportering av
handlingar
Dnr 2021–00215
4. Kommunfullmäktiges beslut Revidering av Borås Stads program för
ANDTS förebyggande arbete 2022-2026
Dnr 2021–00223
5. Kommunfullmäktiges beslut Revidering av Borås Stads styr- och
ledningssystem
Dnr 2021–00282
6. Revisionsberättelse och revisionsredogörelse 2021 Vård- och
äldre-
nämnden
Dnr 2022–00028
7. FSG protokoll mars
8. FSG protokoll april

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef

Malin Länsberg
Handläggare
033 353666

Datum
2022-05-17

Instans
**Vård- och äldre-
nämnden**
Dnr VAN 2022-00111 1.1.3.1

Delegationsbeslut 2022-05-17

Vård- och äldre- nämndens beslut

Redovisade delegationsbeslut läggs till handlingarna

Delegationsbeslut

1. Delegationslista Myndighet
2. Delegationslista Myndighet under 65 år
3. Delegationslista Bostadsanpassningen
4. Delegationslista HR
5. Delegationsbeslut statsbidrag
6. Lex Sarah utredning
Dnr 2022–00044
7. Lex Sarah utredning
Dnr 2022–00062

Johan Wikander
Ordförande

Maria Jonsson
Förvaltningschef